

ΤΑ ΔΗΜΩΔΗ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ᾠΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΡΑΚΟΝΤΟΚΤΟΝΙΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ*

Εἰς τὸ δημοσιευθὲν ἀνωτέρω (σ. 66-67) ἀργεῖον ᾠσμα τοῦ ἀγίου Γεωργίου δὲν προσεθέσαμεν ἀναγραφὴν τῶν ἐκδεδομένων παραλλαγῶν αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἐκρίναμεν χρήσιμον ὅπωςδῆποτε νὰ ἐπιφέρωμεν περὶ τούτων παρατηρήσεις τινάς, αἵτινες θὰ ὑπερέβαινον τὰ στενὰ ὄρια βραχείας βιβλιογραφικῆς σημειώσεως. Τὸ ᾠσμα καταλέγεται εἰς τὰ ὀλίγιστα ἐκεῖνα μνημεῖα τῆς δημώδους ποιήσεως, τῶν ὁποίων καταφανὴς εἶναι ἡ συνάφεια πρὸς γραπτὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις καὶ εὐκαιρον θὰ ἦτο νὰ ἐξακριβωθῇ ὡς ἐνεστι πληρέστατα ὁποῖα ἡ ροπή, ἣν ἔσχον αὗται εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ᾠσματος, ἢ ἂν τὰ νάπαλιν καὶ κατὰ πόσον δημῶδεις παραστάσεις καὶ δοξασίαι εἰσεχώρησαν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν φιλολογίαν.

Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐπαρανεύθη ἐπ' ἐσχάτων ὁ Joh. B. Aufhäuser ἐν ἀξιολόγῳ συγγράμματί του¹, ὅπερ εἶναι παράρτημα τρόπον τινὰ καὶ συμπλήρωμα τοῦ πολυτίμου περὶ τοῦ ἀγίου Γεωργίου ἔργου τοῦ Κρουμβάχερ, τοῦ μετὰ τὸν θάνατόν του ἐκδοθέντος². Ἀλλ' ὁ Aufhäuser δὲν ἐξήτασε εἰ μὴ δύο μόνον παραλλαγὰς τοῦ δημώδους ἑλληνικοῦ ᾠσματος, τὴν παρὰ Κανελλάκη χιακὴν καὶ τὴν παρὰ Γιάνναρη κρητικὴν, τῶν δ' ἄλλων παραλλαγῶν ἐγίνωσκε μόνον τὰς δημοσιευθείσας ἐν τοῖς Νεοελληνικοῖς Ἀναλέκτοις καὶ αὐτὴ ἡ σπουδαιοτάτη κυπριακὴ παραλλαγή, τῆς ὁποίας ἀνάλυσιν περιέλαβον πρὸ τεσσαρακονταετίας καὶ πλέον εἰς ἀτελῇ τινι περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος πραγματείαν μου³, παρέμεινεν ἄγνωστος εἰς αὐτόν. Ἄνευ δὲ τῆς παρεξετάσεως τῶν ἐκ διαφόρων ἑλληνικῶν χωρῶν παραλλαγῶν, ὧν αἱ πλεῖσται μὲν συμπληρῶνουσιν ἀλλήλας, τινὲς δ' ἐμφαίνουσι σαφῇ τὰ ἴχνη ἐπιδράσεων ποικίλων προελεύσεων, εἶναι ἐπισφαλὲς νὰ συναγάγωμεν πορίσματα περὶ τῆς ἀμοιβαίας σχέσεως τοῦ συναξαρίου καὶ τοῦ ᾠσματος.

* Ἐδημοσιεύθη εἰς περ. Λαογραφία 4 (1913-14), σ. 185-235.

1. Aufhäuser, Das Drachenwunder des heiligen Georg in der griechischen und lateinischen Ueberlieferung, Leipzig 1911, σ. 162-163 (Byzantinisches Archiv als Ergänzung der Byzantinischen Zeitschrift hrg. von Aug. Heisenberg, τεύχ. 5).

2. K. Krumbacher, Der heilige Georg in der griechischen Ueberlieferung. Aus dem Nachlasse herausgegeben von A. Eberhard, München 1911, 4ον, σ. XLIV, 332 (Abhandlungen der Bayer. Akademie d. Wissenschaften, philos. — philol. u. hist. Klasse XXV, 3).

3. Ν. Γ. Πολίτου, Περσεὺς καὶ ἅγιος Γεώργιος ἐν Εἰρηναίου Ἀσωπίου, Ἀττικῇ ἡμερολογ. τοῦ 1872, σ. 174-193. Πρβλ. καὶ Ἑστίαν, 1876, τ. Α', σ. 264-271.

Αί γνωσται ἡμῖν μέχρι τοῦδε παραλλαγαὶ τοῦ ἄσματος ἀνέρχονται εἰς 27. Ἀναγράφομεν ταύτας ὧδε, διακρίνοντες ἐκάστην δι' ἐνὸς στοιχείου τοῦ ἀλφαβήτου.

Α (Κύπρου) Σακελλαρίου, Κυπριακά, ἐν Ἀθ. 1868, τ. Γ', σ. 62-66, ἀρ. 25· Β' ἐκδ., ἐν Ἀθ. 1890, τ. Β', σ. 94-98, ἐξ 155 στίχων.

Β (Κρήτης) Β¹ Jeannaki, Ἄσματα κρητικά, Lpz. 1876, ἀρ. 1, σ. 1-3, ἐκ στ. 69. Τὸ αὐτὸ παρὰ Ἀριστείδ. Κριάρη, Κρητικά ἄσματα, ἐν Χανίοις 1909, σ. 7-10, ἐκ στ. 68.

Β² Ἐλπίδος Μελαίνης [Schwartz], Κρητικὴ μέλισσα, ἐν Ἀθ. 1873, σ. 9-11· ἐκδ. Β', ἐν Ἀθ. 1888, σ. 5-7, ἐκ στ. 48.

Β³ Ἐμμ. Δ. Φραντζεσκάκη, Ἡ Ἀριάδνη, ἐν Ἀθ. 1883, σ. 39-41, ἐκ στ. 64. (Ἀσήμαντοι διαφοραὶ ἀπὸ τοῦ Β¹).

Γ (Θήρας) Γ¹ Νεοελληνικά ἀνάλεκτα, ἐν Ἀθ. 1881, τ. Β', σ. 421-422, ἀρ. 2, ἐκ. στ. 36.

Γ² Αὐτ., σ. 422-423, ἀρ. 3, ἐκ στ. 29.

Δ (Σίφνου) Κ. Dieterich, Sprache u. Volksüberlieferung der südlichen Sporaden, Wien 1908, σ. 346-347, ἀρ. 24, ἐκ στ. 32.

Ε (Χίου) Κανελλάκη, Χιακά ἀνάλεκτα, ἐν Ἀθ. 1890, σ. 87-89, ἀρ. 71, ἐκ στ. 58.

Ζ (Λέσβου) Georgeakis et Pineau, Le Folk-lore de Lesbos, Paris 1904, σ. 256-259 (ἐν γαλλικῇ μεταφράσει).

Η (Σύρου) Ἀνατολικὴ ἐπιθεώρησις, ἐν Σμύρνη 1873, τ. Α', σ. 406-407, ἐκ στ. 40.

Θ (Νισύρου) Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος, τ. 1Θ', σ. 203-204, ἀρ. 1, ἐκ στ. 65.

Ι (Καστελλορίζου, Μεγίστης) Ἀνέκδοτος παρὰ Ἀχιλ. Σ. Διαμαντάρη (1913), ἐκ στ. 58.

Κ (Ἄργους) Λαογραφία Δ' 66-67, ἀρ. 11, ἐκ στ. 51.

Λ (Κορίνθου) Ἀνέκδοτος παρὰ μαθητοῦ τοῦ γυμνασίου διὰ τοῦ καθηγητοῦ Δ. Χρ. Δουκάκη, ἐκ στ. 34.

Μ (Κλεωνῶν Κορινθίας) Λελέκου, Δημοτ. ἀνθολογία, ἐν Ἀθ. 1868, σ. 216-217, ἐκ στ. 33.

Ν (Στεμνίτης τῆς Γορτυνίας) Ἀνέκδοτος παρὰ μαθητοῦ τοῦ ἐν Δημοτσάνῃ γυμνασίου διὰ τοῦ γυμνασιάρχου Κ. Π. Κασιμάτη (1889). Ἀτελής.

Ξ (Καλαμάτας τῆς Μεσσηνίας) Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος, τ. Η', σ. 500, ἀρ. 13, ἐκ στ. 43.

Ο (Ἀθηνῶν) Ἑβδομάς, ἐν Ἀθ. 1884, τ. Α', σ. 64, ἐκ στ. 25.

Π (Ἀγγελοκάστρου τῆς Ὠλενίας ἐν Αἰτωλίᾳ) Ἀνέκδοτος παρὰ τοῦ δημοδιδασκάλου Χ. Μαγγίνα (1888), ἐκ στ. 40.

Ρ (Λευκάδος) Πλάτων, 1880, τ. Β', σ. 486-487, ἀρ. 13, ἐκ στ. 30.

Σ (Ἠπείρου)⁴ Νεοελλ. ἀνάλ., τ. Α', σ. 88.21, ἐκ στ. 22.

4. Δὲν σημειοῦται ἡ προέλευσις ἐν τῇ ἐκδόσει, ἀλλ' ὑποθέτομεν ὅτι εἶναι ἡπειρωτικὴ ἢ παραλλαγή, διότι ἐδόθη ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Παύλου Λάμπρου, τοῦ ὁποῦ ἡ συλλογὴ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπετελεῖτο ἐξ ἡπειρωτικῶν ἄσμάτων.

Τ (Ἡπείρου) Ἀραβαντινοῦ, Συλλογὴ δημοδῶν ᾠσμάτων, ἐν Ἀθ. 1880, σ. 127-128, ἀρ. 159, ἐκ στ. 44.

Υ (Ἀγ. Γεωργίου Νηλείας τῆς Μαγνησίας) Ἀνέκδοτος παρὰ τοῦ δημοδιδασκάλου Π. Βογιαντζῆ (1888), ἐκ στ. 45.

Φ (Καρυῶν Καβακλῆ τῆς Θράκης) Λουλουδοπούλου, Συλλογὴ ἀνέκδοτος, ἐν Βάρνη 1903, σ. 85-87, ἐκ στ. 58.

Χ (Βάρνης) Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος, τ. Η', σ. 500-501, ἀρ. 14, ἐκ στ. 49.

Ψ (Βάρνης) Ἀνέκδοτος παρὰ Χ. Ι. Μυστακίδου (1871), ἐκ στ. 27.

Ω (Σινασοῦ τῆς Καππαδοκίας) Ι. Σαραντίδου Ἀρχελάου, Ἡ Σινασός, ἐν Ἀθ. 1899, σ. 167-168, ἐκ στ. 36.

Τὸ ᾠσμα τοῦτο ἀλλαχοῦ μὲν ἐσυνηθίζετο νὰ τραγουδῇται, εἰς παλαιότερους μάλιστα χρόνους, κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τὴν 23 Ἀπριλίου ὑπὸ ὁμίλων περιερχομένων τὰς οἰκίας⁵, ἐν Ἀργεὶ δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ὅπου ἐγίνετο χορός, καὶ εἰς ἄλλας ἑορτάς, ὡς τραγοῦδι χοροῦ, πλὴν τῶν Ἀπόκρεων (βλ. ἀνωτέρω σ. 67). Συνηθέστερον ἀπαγγέλλεται, ἐγὼ τοῦλάχιστον τὴν Ξ παραλλαγὴν ἔγραψα καθ' ὑπαγόρευσιν γυναικὸς ἐν Καλαμάτᾳ, οὐδέποτε δὲ τὸ ἤκουσα τραγουδοῦμενον⁶.

Κοινὸν πασῶν τῶν παραλλαγῶν ἐξωτερικὸν γνῶρισμα εἶναι ὁ ὁμοιοκατάληκτος πολιτικὸς στίχος, τοῦτο δὲ βεβαίως τὸ γνῶρισμα θὰ εἶχε καὶ τὸ πρωτότυπον τῆς ἐκ μεταφράσεως μόνον γνωστῆς Ζ παραλλαγῆς. Ἡ παρατηρούμενη δ' ἐνιαχοῦ ἑλλειψις τῆς ρίμας ἐξηγεῖται ἐκ τῆς ἐκπτώσεως τῶν ὁμοζύγων στίχων. Δὲν παρουσιάζονται δ' αἱ παραλλαγαὶ αὗται εἰμῇ ἐπρωσιώδους διαφορᾶς ἀπ' ἀλλήλων, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἐπομένης ἀναλύσεως, καὶ ἐκ τούτου εἰκάζεται ὅτι ἐν καὶ μόνον εἶναι τὸ ἀρχικὸν ᾠσμα, ἢ τὸ πολὺ δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν καὶ δεύτερον, ἐξ αὐτοῦ προήλθεν ἡ κυπριακὴ Α παραλλαγή, διὰ τὴν ἐν πολλοῖς παρέκκλινιν ταύτης ἀπὸ τῶν λοιπῶν.

Ἀνάλυσις τῶν παραλλαγῶν.

1 Προοίμιον. α'. Στ. 1-4 Ἐξυμνεῖται ὁ ἅγιος, ὁ καβαλλάρης, ὁ ἄρματωμένος μὲ σπαθί καὶ μὲ χρυσὸ ἢ ἀργυρὸ κοντάρι, ὁ φονεύσας τὸν δράκοντα ΑΒ¹ΙΤΩ. — β'. Στ. 1-2 Ὁμοίως ΔΗΛΜΠΡΤΦ. — γ'. Εἰς ἓνα μόνον στίχον Ο. — δ'. Συμφυρμός προοιμίου καὶ διηγήσεως Β² Β³. — ε'. Ἐπὶ κλησις τοῦ ἁγίου πρὸς σωτηρίαν ἀπὸ τοῦ θηρίου Γ¹Γ²ΕΘΚΦΩ.

2 Τόπος. α'. Βεροῦτιν Α.

β'. σὲ τόπο ξακουσμένο Τ.

γ'. στοῦ Δράκου τὸ λιβάδι Β².

δ'. στὴ μεγάλη χώρα, σ' ἐκεῖνο τὸ πηγάδι Ξ.

ε'. στῆς χώρας τὸ πηγάδι Β¹Β³Δ.

5. Ἐν Ἡπείρῳ (Ἀραβαντιν., σ. 128).

6. Ἐν Καστελλορίζῳ τραγουδεῖται, ὁ δὲ κ. Ἀχ. Σ. Διαμαντάρας, ὁ ἀποστείλας μοι τὴν Ι παραλλαγὴν ἐσημείωσε τὸν ἦχον εἰς ἐκκλησιαστικὴν παρασημαντικὴν.

ζ'. σὲ μιᾷς χώρας πηγάδι Γ'ΖΑΝ.

ζ'. στὸν τόπο μας (στὴν χώρα μας) μέσα σ' ἓνα πηγάδι ΔΗΘΙΚΜΟΠ
ΥΦΧΨΩ.

η'. βρύση Γ²Σ.

θ'. μεγάλη βρύση Τ (τῆς λ. βρύση γίνεται ἀδιαφόρως χρήσις πρὸς δήλω-
σιν τοῦ φωλεοῦ τοῦ δράκοντος καὶ εἰς τινὰς τῶν παραλλαγῶν, αἵτινες ὡς τό-
πον ἀναφέρουσι πηγάδι Β¹Β³ΔΘΚΠΦΧ).

3 Ὁρισμένην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος οἱ κάτοικοι ἐξήρχοντο τῆς πόλεως
διὰ νὰ προμηθευθῶσι τροφᾶς καὶ νὰ ὑδρευθῶσι εἰς τόπον εὕρισκόμενον μα-
κρὰν Α.

4 Τὸ νερὸν ἐκράτει, ἐμποδίζων τοὺς ἀνθρώπους νὰ ὑδρεύωνται

α'. δράκος μεγάλος ΑΓ²ΔΙΚ.

β'. δράκος πονηρὸς Α.

γ'. δράκος λέοντας ΑΓ².

δ'. θηριὸ Γ¹Γ²ΘΜΞΟΣΧΨ.

ε'. θηριὸ-δράκος ΖΤ.

ς'. θηριὸ-δράκος μεγάλος Β²Β³ΔΕΚΡΥΩ.

ζ'. θηριὸ-λεοντάρι Β¹Β²Β³ΕΗΘΙΜΠΦ.

η'. δράκος φτερωτὸς Ζ.

θ'. στοιχειὸ ΚΛΝ.

ι'. λεοντάρι ΛΞ.

5 Ὁ δράκος ἐσκόλαβωσε τὴ βασίλισσάν Ν.

6 Ὁ δράκος κατέπινεν ὁποῖον ἄνθρωπον ἐβλεπε Ω.

7 Οἱ ἄνθρωποι ἀπεφάσισαν νὰ παρέχωσιν εἰς τὸν δράκον πρὸς τροφήν
ὁρισμένον ἀριθμὸν παιδιῶν Α.

8 α'. Ὁ δράκος ἂν δὲν ἔτρωγεν ἄνθρωπον δὲν ἄφηνε τὸ νερὸν Ω.

β'. Ἦθελεν ἄνθρωπον ὅταν ἐπείνα Ρ.

γ'. Ἦθελεν ἄνθρωπον κάθε σαββάτο βράδυ ΘΜΨ.

δ'. — κάθε πρωὶ Γ¹.

ε'. — κάθε πρωὶ καὶ βράδυ Β¹Β³ΔΕΖΗΚΛΤΥΦΧ.

ς'. — ἓνα τὸ δειλινὸ καὶ ἓνα τὸ βράδυ Ξ.

ζ'. — ἀργά, ταχιά καὶ βράδυ Β².

η'. — πρωὶ, γιόμα, βράδυ Π.

9 α'. Μίαν φορὰν ποῦ δὲν ἐπῆγαν ἄνθρωπον, ἐστέρεψε τὸ νερὸν, καὶ τό-
τε ἀπεφάσισαν νὰ ὀρίζουν διὰ κλήρου ποῖος θὰ γίνεται βορὰ τοῦ δράκου Θ
ΜΟΠ.

β'. Ὁρίζετο μὲ κλήρους ποῖος θὰ δοθῇ εἰς τὸν δράκον Γ¹ΔΛ.

γ'. Καθεὶς κατὰ σειράν ἀπὸ τὰ παιδιά του ἐπεμπε τοῦ δράκου τὸ ἓνα Α.

δ'. Ὁρίζετο μὲ κλῆρον ἓνα παιδί ἀπὸ κάθε οἰκογένειαν νὰ δίδεται εἰς τὸν
δράκον Β¹Β²Β³ΕΗΙΚΜΡΣΤΥΦ.

ε'. Μόνον παιδιά πτωχῶν παρεδίδοντο εἰς τὸν δράκον, μέχρις οὗ οἱ πτω-
χοὶ ἀπῆτησαν νὰ μὴ τρέφουν αὐτοὶ μόνοι τὸ θηρίον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄρχοντες,
καὶ νὰ ὀρίζεται μὲ κλῆρον τίνος παιδί θὰ δοθῇ Ψ.

10 α'. Ἦλθεν ἡ σειρά τοῦ βασιλέως νά δώσῃ εἰς τὸν δράκον τὴν μονογενῇ θυγατέρα του Α.

β'. Ἐλαχεν ὁ κλῆρος εἰς τὴν μονογενῇ θυγατέρα τοῦ βασιλέως B¹B²B³ Γ'Γ²ΔΕΖΗΘΙΚΛΞΟΠΡΣΤΥΦΧΨΩ.

11 α'. Ὁ βασιλεὺς ἐκὼν ἄκων, ἐπειδὴ ἄλλως ἐκινδύνευεν ἡ χώρα νά καταστραφῇ, ὅταν ἦλθεν ἡ σειρά του, ἀπεφάσισε νά πέμψῃ εἰς τὸν δράκον τὴν θυγατέρα του Α.

β'. Ὁ βασιλεὺς μετὰ τὴν κλήρωσιν κλαίων καὶ ὀδυρόμενος ἐπιτρέπει νά σταλῇ ἡ κόρη του B³.

γ'. Ὁ βασιλεὺς ἐμαύρισε τὸ σπῖτι τοῦ κ' ἔπεσε νά πεθάνῃ Ρ.

δ'. Ὁ βασιλεὺς ὀδύρεται καὶ κτυπᾷ τὸ κεφάλι τοῦ Λ.

ε'. Ὁ βασιλεὺς ἱκετεύει τὸν λαὸν νά στείλουν ἄλλον ἀντὶ τῆς μονογενοῦς θυγατρὸς του, λαμβάνοντες εἰς ἀντάλλαγμα ὅλην τὴν περιουσίαν του. B²ΕΗΘΙΚΛΜΞΟΠΣΤΥΦΧΨ (δὲν διευκρινεῖται ἂν ὁ βασιλεὺς ᾖ ἡ βασίλισσα) Ω.

12 Ὁ λαὸς ἀπορρίπτει μετ' ἀγανακτήσεως τὴν πρόσφοράν τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπειλεῖ νά παραδώσῃ αὐτὸν τὸν ἴδιον εἰς τὸν δράκον ἂν ἀρνηθῇ νά ὑποκύψῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς μοίρας. Ὁ βασιλεὺς ὑποκύπτει B¹B²ΕΗΘΙΚΛΜΞΟΠΣΤΥΦΧΨΩ.

13 α'. Ἡ βασιλοπούλα εἰσέρχεται εἰς τὸ δαμάτιόν της νά στολισθῇ· φορεῖ χρυσὰ φορέματα ἀπομέσα, ἀπέξω μαργαριτάρια, καὶ εἰς τὸ κεφάλι κορῶναν Α.

β'. Ὁ βασιλεὺς παραγγέλλει νά τὴν στολίσουν B¹B³Γ'ΕΗΘΙΚΛΜΞΟΠΡΣΤΥΦΧΨΩ.

γ'. Τὴν στολίζουν μὲ ὀλόχρυσά φορέματα, μαργαριτάρια καὶ ἀτίμητα πετράδια B¹B³Γ'ΕΘΙΡΦΧΩ.

δ'. Ὁ βασιλεὺς παραγγέλλει νά τὴν στολίσουν σά νύφη (ἢ ὁ λαὸς τὴ στολίζει σά νύφη) B¹B³ΕΗΘΙΚΛΜΞΟΠΡΣΥΦΧΨΩ.

14 α'. Βλέπουσα ἀπαγομένην τὴν βασιλοπούλαν ὀδύρεται ἡ μάνα της, δίδει τὴν εὐχήν της, λέγει ὅτι ἐνῶ ἤλπιζε νά τὴν ὑπανδρεύσῃ, τώρα αἰφνης τὴν πέμπουν δῶρον εἰς τὸν δράκοντα Α.

β'. Ἡ μάνα προσθέτει ὅτι διὰ νά τὴν σώσῃ θά ἔδιδε τὸ βασίλειόν της Α.

γ'. Ὀδυρμοὶ καὶ λόγοι τῆς μάνας B¹B³.

δ'. Ὀδυρμοὶ βασιλέως, λέγει ἅς τάξω πῶς δὲ σ' εἶδα ποτέ μου B¹B³.

ε'. Ὀδυρμοὶ βασιλέως καὶ βασιλίσσης κατὰ τὸν ἀποχωρισμὸν ΖΙ.

ς'. Πάντες ὀδύρονται Ζ.

15 α'. Ἡ βασιλοπούλα μεταβαίνει μόνη εἰς τοῦ δράκοντος τὸν φωλεὸν (τὸ σκιάδιον) Α.

β'. Μεταβαίνει συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ λαοῦ B¹B²B³Γ²ΗΘΙΠΡΣΦΧΨΩ.

γ'. Ὅταν ἐπήγαιναν τρέμαν τὰ ὄρη Ο.

16 α'. Ὅταν ἐφθασεν ἐκάθισεν εἰς βράχον (πέτραν ριζιμιάν) Α.

β'. Οἱ συνοδεύοντες τὴν ἔφεραν εἰς τὰ χεῖλη τοῦ πηγαδιοῦ Γ'ΕΙΦΩ.

γ'. Οί συνοδεύοντες τὴν ἔδεσαν μὲ ἀλυσίδες Γ²ΕΙΚΞΡΦΩ.

δ'. Ὁ λαὸς ἀφοῦ τὴν ἔδεσεν μὲ ἀλύσεις καὶ σχοινία εἰς δένδρον, ἔφυγεν Β².

17 α'. Ἡ βασιλοπούλα θρηνεῖ καὶ προσεύχεται. Προσευχὴ ὅπως τὴν λυτρώσῃ ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ δράκοντος. Ἀπὸ τὸν θρῆνον τὸν πολὺν τὴν ἐπῆρεν ὕπνος Α.

β'. Θρηνεῖ ἐγκαταλειφθεῖσα Γ²ΔΚ.

γ'. Καταλαμβάνεται ὑπὸ φόβου Β²Β³.

δ'. Ἀπὸ τὸ φόβο της φωνάζει Ἄη Γιώργη μ' γλύτω με κ' ἐγὼ ἄς σέ ζωγραφίσω Ω.

ε'. Ἐνας φτωχὸς εἶδε τὴν βασιλοπούλα, τὴν ἐλυπήθη καὶ παρεκάλεσε τὸν Ἄη Γεώργη νὰ τὴν λυτρώσῃ Ξ.

18 α'. Ὁ θεὸς ἐπήκουσε τὴν προσευχὴν της, καὶ ἡ βασιλοπούλα εἶδεν ἐνώπιόν της τὸν ἅγιον Γεώργιον ἀπὸ τὴν Καπαδοκίαν, καβαλλάρην εἰς γρίβαν, μὲ χρυσὸν ξίφος (χατζάριν) Α.

β'. Ὅταν ἔφθασεν ἡ βασιλοπούλα εἶδεν ἓνα καβαλλάρην ΛΣ.

19 α'. Ὁ ἅγιος ἐπέρνα ἀπὸ ἐκεῖ διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν Α.

β'. Ὁ ἅγιος ἐπεφάνη εἰσακούσας τὴν προσευχὴν της Ω.

γ'. Ὁ ἅγιος διαβαίνων ἐκεῖθεν συνήντησε κατὰ τύχην τὴν βασιλοπούλαν Β¹Β³ΔΗΝΞ.

δ'. Ὁ ἅγιος ἤρχετο διὰ νὰ τὴν σώσῃ Γ¹Γ²ΕΤ.

ε'. ἤρχετο διὰ νὰ τὴν σώσῃ φονεύων τὸ θηρίον Β¹ΘΙΚΜΠΡΥΦ.

ς'. ἤρχετο καβαλλάρης Γ¹ΗΝΤ.

20. Ἐνῶ ἤρχετο ὁ ἅγιος συνήντησεν σὲ μὴ παντέρμη μεριά τὸν Σατανᾶν, ὅστις τὸν ἠρώτησε διατί τόσον βιάζεται. Ὁ ἅγιος τοῦ λέγει καταραμένε σατανᾶ, πῶς ξέρεις τὸ ὄνομά μου, ποῦ ἐγὼ εἶμαι ξένος ἀπ' ἐδῶ; Τ.

21 α'. Ὁ ἅγιος ἐρωτᾷ τὴν βασιλοπούλαν τί θέλει εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ δράκοντος Α.

β'. — τί ζητεῖ εἰς τὰ δάση, εἰς τὰ λαγκάδια Β¹Β³.

γ'. — διατί κλαίει ΔΖ.

22 Ἡ βασιλοπούλα προτρέπει τὸν ἅγιον νὰ φύγῃ διὰ νὰ μὴ τὸν φάγῃ ὁ δράκος ΑΒ¹Β³Γ²ΕΗΘΙΑΝΞΠΣΤΥΦΧΨ.

23 Ὁ ἅγιος πεζεύει καὶ δίνει τὸν γρίβαν του εἰς τὴν βασιλοπούλαν διὰ νὰ τὸν σιργιανίσῃ νὰ ξιδρώσῃ Α.

24 α'. Ὁ ἅγιος ὑπόσχεται ὅτι θὰ ξαπολύσῃ τὸ νερὸ Α.

β'. — ὅτι θὰ σκοτώσῃ τὸ θηρίον Β¹Β²Γ¹Γ²ΕΘΙΚΜΝΠΤΥΦ.

25 Ἡ βασιλοπούλα δὲν πιστεύει τὸν ἅγιον ἀλλὰ νομίζει ὅτι τῆς τὰ λέγει διὰ νὰ τὴν παρηγορήσῃ ΓΥΧΩ.

26 α'. Ὁ ἅγιος καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ὕπνου, πλαγιάζει καὶ ἀποκοιμᾶται Α.

β'. Ὁ ἅγιος ξαπέζεψε καὶ κάθισε ὀλίγο ν' ἀκουμπήσῃ Τ.

γ'. — εἶπε εἰς τὴν βασιλοπούλαν ν' ἀπλώσῃ τὴν ποδιάν της ν' ἀποκουμπήσῃ (ἢ νὰ κοιμηθῇ) Γ¹Θ.

- δ'. — ἀπεκοιμήθη στὴ σέλλα τοῦ ἀπάνω Υ.
- ε'. — στὴν ἀλυσίδα Κ.
- ς'. — στὶς πέτρες Μ.
- ζ'. — στὰ γόνατα τῆς βασιλοπούλας Γ²ΔΕΗΠΦΧΨΩ.
- η'. — στὰ γόνατα τῆς βασιλοπούλας διὰ νὰ τὸν ψειρίσῃ Β¹Β²Β³ΖΞ.
- 27 α'. Παρήγγειλεν εἰς τὴν βασιλοπούλαν ὅταν ἰδῇ τὸν δράκοντα νὰ τὸν ἐξυπνήσῃ Α.
- β'. Παρήγγειλε νὰ τὸν ἐξυπνήσῃ ἅμα ἀκούσῃ τὸ θηρίον Β²ΗΠ.
- γ'. — ἅμα ἀφρίσουν τὰ νερά ΖΩ.
- 28 α'. Ὁ δράκος ἐπεφάνη βρυχώμενος καὶ ἐξερεύγων φλόγας ἐκ τοῦ στόματος Α.
- β'. — ἀκονίζων τὰ δόντια τοῦ ΛΩ.
- γ'. — ἐκβάλλων τὴν γλῶσσαν καὶ κινῶν τὴν κεφαλὴν Ζ.
- 29 α'. Ὅτε ἐξήρχετο ἀπὸ τὸ νερὸν ὁ δράκος ἔτρεμαν τὰ ὄρη Β²ΔΗ ΘΙΚΧ.
- β'. — τὰ νέφη Π.
- γ'. — ὁ τόπος Υ.
- δ'. — ἐσεῖετο τὸ πηγάδι Ι.
- ε'. — ἀφρισαν τὰ νερά Γ²ΖΤΩ.
- 30 α'. Ἡ βασιλοπούλα ἅμα ἤκουσε τὸν δράκον ἐδάκρυσε (ἢ ἔτρεχαν τὰ δάκρυά της σὰν ποτάμι) Β¹Β²Β³Ζ.
- β'. Ἡ βασιλοπούλα ἀπὸ τὸν φόβον τῆς ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἁγίου Π.
- γ'. Ἡ βασιλοπούλα ἀπὸ τὸν φόβον τῆς ἐφώναξε Ἄγιε μου Γιώργη! Β¹Β² Β³ΔΧ.
- 31 α'. Ὁ ἅγιος ἐξυπνᾷ ἀπὸ τὸν μακρηθμὸν τοῦ θηρίου Α.
- β'. — ἀπὸ τὰ δάκρυα τῆς βασιλοπούλας ΖΞ.
- γ'. — ἀπὸ τοὺς θρήνους αὐτῆς Κ.
- δ'. — ἀπὸ τὴν φωνὴν τῆς Β¹Β²Β³ΔΧ.
- ε'. Ὁ ἅγιος ἀγρυπνεῖ καὶ βλέπει τὸ νερὸ ποῦ ἀφρίζει Ω.
- 32 α'. Ἡ βασιλοπούλα τὸν ἐξυπνᾷ καὶ τὸν παροτρύνει πάλιν νὰ φύγῃ Δ.
- β'. — καὶ τὸν παροτρύνει νὰ φονεύσῃ τὸ θηρίον ΘΙΚΥ.
- γ'. Ἡ βασιλοπούλα τὸν παροτρύνει νὰ φύγῃ Σ.
- δ'. — τὸν ἐξυπνᾷ Γ²ΤΨ.
- 33 α'. Ὁ ἅγιος τὴν ἐρωτᾷ πῶς ἔμαθε τὸ ὄνομά του. Τὸ ἔμαθεν ἐκ περιστερᾶς ἐπιφανείσης ὅτε ἐκοιμᾶτο ὁ ἅγιος καὶ κρατούσης σταυρὸν ἔχοντα ἐπιγεγραμμένον τὸ ὄνομα Β¹Β²Β³ΔΕΗΙΚΜΦΧ.
- β'. — ἐκ χελιδόνος Θ.
- γ'. Ἐπιφάνεια τῆς περιστερᾶς κατὰ τὸν ὕπνον τοῦ ἁγίου ΔΗΧ.
- δ'. Ἡ ἐρώτησις τοῦ ἁγίου γίνεται μετὰ τὸν φόνον τοῦ δράκοντος Β²Δ.
- 34 α'. Ὁ ἅγιος στρέφεται πρὸς ἀνατολὰς καὶ κάμνει τὸν σταυρὸν τοῦ Β¹Β³Γ²ΕΘΙΚΜΟΥΦΧ.

β'. 'Ο ἅγιος ζώνεται τὸ σπαθί του Α.

γ'. — ἀρπάζει τὸ κοντάρι ΠΣΤ.

δ'. — ἱππεύει ΔΛΤ.

ε'. — ἱππεύει καὶ παίρνει ἀποπίσω του ἐπὶ τοῦ ἀλόγου καὶ τὴν κόρην Α
(Βλ. 43 β').

35 α'. 'Η βασιλοπούλα ἀπὸ τὸν φόβον της φωνάζει "Αἱ Γιώργη Θ
(Βλ. 30 γ').

β'. 'Η βασιλοπούλα κάμνει τοῦτο μετὰ τὸν φόνον τοῦ δράκοντος ΕΙ
ΚΥΦ.

36 Χλευαστικοὶ λόγοι τοῦ δράκοντος πρὸς τὴν κόρην, ἀπειλὴ τοῦ ἁγίου
Α.

37 α'. 'Ο ἅγιος σκοτώνει τὸν δράκον ΡΣ.

β'. — τὸν σκοτώνει μὲ μίαν κονταριὰν Ζ.

γ'. — μὲ τὸ κοντάρι τὸν μακελλεῦει Δ.

δ'. — τὸν σκοτώνει μὲ μίαν κονταριὰ εἰς τὸ κεφάλι Π.

ε'. — εἰς τὸν λαιμὸν ΥΦ.

ς'. — μὲ μίαν κονταριὰν εἰς τὸ στόμα καὶ ἄλλην εἰς τὴν καρδίαν Β²Λ.

ζ'. — πληγώνει τὸν δράκον εἰς τὸ στόμα ΑΙΞΤ (μὲ κοντάρι Γ¹).

η'. — μὲ μίαν κονταριὰ κόβει τὸν λαιμὸν τοῦ Γ²ΘΚΧΨΩ.

θ'. — μίαν κονταριὰν εἰς τὸν λαιμὸν καὶ ἄλλην ἀνάμεσα στὸ στόμα Β¹
Β'ΕΗΙΜΟ.

38 α'. Τὸ ἄλογο περιέπλεξε τὰ πτενὰ του πόδια Λ.

β'. Πέφτει ὁ δράκος καὶ σφαδάζει εἰς τὸ γῶμα Β¹Γ¹ΕΗΙΜΟΦ.

39 α'. 'Ο ἅγιος ξαναδευτερώνει καὶ τοῦ κόβει τὸ κεφάλι Ι.

β'. — καὶ τὸν σκοτώνει Φ.

40 α'. 'Ο ἅγιος μὲ χρυσὴν ἄλυσιν δένει τὸν δράκον ἀπὸ τὸν λαιμὸν Β¹.

β'. 'Ο ἅγιος καταβιβάζει τὴν βασιλοπούλαν ἀπὸ τοῦ ἵππου Α.

γ'. Παραγγέλλει εἰς αὐτὴν νὰ σύρῃ τὸν δράκοντα εἰς τὴν πόλιν Α.

δ'. 'Η βασιλοπούλα φοβεῖται νὰ πιάσῃ τὸν δράκοντα, διότι τὸν εἶδε νὰ
σφαδάζῃ Α.

ε'. 'Αλλ' ἔπειτα μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἁγίου τὸν ἔπιασε καὶ τὸν ἔσυρεν εἰς
τὴν πόλιν Α.

ς'. 'Ο δράκος συρόμενος μουγκρίζει Α.

ζ'. 'Ο ἅγιος σύρει τὸ σκοτωμένον θηρίον ἀπὸ τὴν οὐρὰν καὶ τὸ φέρει εἰς
τὸν βασιλέα Θ.

41 α'. 'Ο βασιλεὺς ἀκούων τοὺς μυκηθμοὺς τοῦ θηρίου τaráσσεται, ρα-
γίζεται ὁ θρόνος του Α.

β'. Οἱ ἐχθροὶ του λέγουσιν εἰς αὐτὸν ὅτι φέρει ἡ βασιλοπούλα τὸν δρά-
κοντα διὰ νὰ φάγῃ καὶ αὐτὸν καὶ τὴν βασιλίσσαν καὶ ὅλους τοὺς περὶ αὐτόν,
ἀλλ' οἱ μαθόντες τὴν ἀληθῆ αἰτίαν ἀνεκοίνωσαν ταύτην εἰς αὐτὸν καὶ ἐχάρη ὁ
βασιλεὺς Α.

42 'Ο ἅγιος λέγει εἰς τὴν βασιλοπούλαν νὰ μὴ φοβῇται τοῦ λοιποῦ Β¹Β³.

43 α'. 'Ο ἅγιος λέγει εἰς τὴν βασιλοπούλαν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς γονεῖς
της ΥΦΧΨΩ.

β'. Ὁ ἅγιος καθίζει τὴν βασιλοπούλαν ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἵππου του καὶ τὴν ὁδηγεῖ εἰς τὸν βασιλέα Β'Β'Γ'Ι'Σ (βλ. 34 ε').

γ'. Ὁ ἅγιος παραδίδει τὴν βασιλοπούλαν εἰς τὸν βασιλέα Β'Β'Γ'Ι'ΖΘΡ.

44 α'. Ἡ βασιλοπούλα ἐρωτᾷ τὸν ἅγιον πῶς τὸν λέγουν ΕΗΙΚΛΞ ΠΤΦΧΨΩ.

β'. Ὁ ἅγιος ἀποκαλύπτει τὸ ὄνομά του εἰς τὴν βασιλοπούλαν ΕΗΙΚΛΞ ΠΤΥΨΩ.

γ'. — εἰς τὸν βασιλέα Β'Β'Γ'Ι'ΘΡΦΧ.

δ'. — εἰς τὸν βασιλέα ἢ τὴν βασιλοπούλαν Γ².

45 Ὄνομα. Γεώργης ΗΤ. Ἄη Γιώργης ΘΚΛΞΠΦΩ. Ἄη Γιωργάκης Ε. Γεώργιος στρατηγός Ρ. Γιώργης στρατιώτης Β'Β'Γ'Ι'Γ²ΙΧΨ.

46 Πατρίς. Ἀπὸ τὴν Καππαδοκίαν ΘΙΚΞΠΡΧΨΩ. (Κατὰ παραφθορὰν τοῦ ὀνόματος) ἀπὸ τὴν Καππαοσία Γ¹. (Ὁμ.) Καππαθοκία Γ². (Συνεκδοχικῶς) ἀπὸ τὴν Καισαρεία ΕΦ. (Παρετυμολογικῶς) ἀπὸ τὴν Παπαδοσύνη Η. (Κατὰ σύγχυσιν πρὸς τὴν παρὰ τὴν Κρήτην νῆσον Κάρπαθον) ἀπὸ τὴ Σκαρπαθία Β'Β³.

47 α'. Ὁ βασιλεὺς θέλει ν' ἀνταμείψῃ τὸν σωτῆρα μὲ χάρισμα βασιλικὸ Β'Β'Γ'Ι'Γ².

β'. — νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν κόρην τοῦ σύζυγον καὶ τὸ βασιλεῖόν του ΑΓ'Ι'ΖΘΡ.

48 α'. Ὁ ἅγιος δὲν δέχεται τὰς προσφοράς τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ ζητεῖ νὰ κτίσῃ οὗτος ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς δρακοντοκτονίας ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου Α.

β'. — παραγγέλλει εἰς τὴν βασιλοπούλαν νὰ κτίσῃ ὁ βασιλεὺς ἐκκλησίαν ΔΕΗΙΛ.

γ'. Ὁ ἅγιος μόνον χάρισμα θέλει ἐκκλησίαν μὲ εἰκόνα ἁγίου καβαλλάρη, ἄρματωμένου μὲ σπαθί κι ὀλόχρυσον κοντάρι Β'Γ'Ι'Γ²ΕΖΘΙΛΞΟΠΡΤΥΦΧΨΩ.

δ'. — μὲ εἰκόνα καβαλλάρη ποῦ σκοτώνει τὸ θεριὸ Ε.

ε'. — μόνον χάρισμα ἐκκλησίαν Β³.

ς'. Εἰς τὴν εἰκόνα νὰ γραφῇ τὸ ὄνομα Ἄη Γιώργης ΖΗ.

ζ'. Προσέτι κατ' ἔτος εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου νὰ φέρουν ἀφθόνους προσφοράς κηρίου, ἐλαίου, λιβάνου ΑΔΕ.

49 α'. Ὁ βασιλεὺς ἐκτελεῖ τὰ παραγγελθέντα ΑΘ.

β'. Ἡ βασιλοπούλα ὑπόσχεται ὅτι ὁ βασιλεὺς θὰ κτίσῃ τὴν ἐκκλησίαν Β².

50 α'. Ἡ βασιλοπούλα μετὰ τὴν σωτηρίαν τῆς δένει μὲ χρυσὴ κορδέλλα τὰ μαλλιά τῆς ΕΦΧ.

β'. Χαρὰ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς βασιλοπούλας Φ.

Ἐξετάζοντες τὴν σχέσιν τοῦ ἄσματος πρὸς τὴν θρησκευτικὴν περὶ τῆς δρακοντοκτονίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου παράδοσιν, παρατηροῦμεν ὅτι ὁ ποιητὴς τοῦ ἄσματος φαντάζεται τὸν ἅγιον Γεώργιον ὥς τὸν ἀπεικονίζουν οἱ ἅγιοι

γράφου: Ἐπιππον, ἐπιβαίνοντα λευκοῦ ἵππου⁷, ὠπλισμένον μὲ σπαθὶ καὶ ἀργυρὸ ἢ χρυσὸ κοντάρι, διὰ τοῦ ὁποίου πλήττει εἰς τὸ στόμα ἢ τὴν καρδίαν τὸν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου τοῦ δράκοντα. Ἡ εἰκὼν δ' αὕτη, κατὰ τὸ ἄσμα, αὐτὸς ὁ ἅγιος παραγγέλλει εἰς τὴν λυτρωθεῖσαν βασιλοπούλαν ἢ τὸν πατέρα της, ὅπως οὕτω γραφῇ καὶ τεθῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἣν θ' ἀνήγειρον εὐγνωμονοῦντες διὰ τὴν ἀπροσδόκητον σωτηρίαν. Ὅθεν πρόδηλον εἶναι ὅτι ὁ ποιητὴς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν εἰκόνα καὶ προσεπάθησε νὰ προσαρμόσῃ τὴν διήγησιν αὐτοῦ πρὸς τὴν θρησκευτικὴν παράδοσιν, ὡς διευπώθη αὕτη ὑπὸ τῶν ἁγιογράφων.

Ἀλλὰ καὶ αἱ γραφαὶ πηγαὶ τῆς θρησκευτικῆς παραδόσεως παρουσιάζουν ὁμοιότητάς τινας πρὸς τὴν διήγησιν τοῦ ἁσματος. Τὸ συναξάριον τοῦ θαύματος τοῦ ἁγίου Γεωργίου περὶ τοῦ φόνου τοῦ δράκοντος φέρεται εἰς ἑλληνικοὺς κώδικας ἀπὸ τοῦ IB' αἰῶνος μέχρι τοῦ IZ' καὶ εἰς δύο τοῦ IO' αἰῶνος κατὰ τέσσαρας διασκευάς. Ἐξεδόθη δὲ τὸ πρῶτον τῷ 1881 ὑπὸ Βεσελόφσκη ἐν τῇ Συλλογῇ (Sbornik) τῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετροπόλεως ἐκ κώδικος τῶν Μεδιολάνων τοῦ ID' αἰῶνος, ἐξ ἑτέρου δὲ κώδικος τοῦ IO' αἰῶνος τῆς ἐν τῷ Ἀθῶνι μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, ἐξεδόθη ὑπὸ Rystenکو τῷ 1909 ἐν Ὁδησσῷ⁸. Καὶ τὰς τέσσαρας διασκευάς τοῦ συναξαρίου ἐξέδωκε κριτικῶς ἐν τῷ προμνημονευθέντι βιβλίῳ του ὁ Aufhäuser, ἐπιμελέστατα ἀντιβαλὼν 40 ἐν ὅλῳ κώδικας, ἦτοι 6 ἀθηναϊκοὺς τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, 20 ἀγιορειτικοὺς, ἀνὰ ἓνα τῶν Μετεώρων, τῆς Χάλκης, τῆς Βενωνίας καὶ τῶν Μεδιολάνων, 4 ρωμαϊκοὺς, 3 βενετικοὺς καὶ 3 παρισινοὺς. Ὁ Aufhäuser δὲν ἠδυνήθη νὰ μελετήσῃ καὶ τρεῖς ἄλλους γνωστοὺς αὐτῶν κώδικας, ἓνα τῆς Μεσσηνίας τοῦ 1308, ἓνα τῆς Πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἓνα τοῦ Μετεώρου, ἀμφοτέρους τοῦ IZ' αἰῶνος. Πλὴν δὲ τῶν κωδίκων τούτων ἔχουσι τὴν περὶ τοῦ θαύματος διήγησιν καὶ ἕτεροι δύο, εἰς τῆς Πάτμου καὶ εἰς τῆς ἐνταῦθα Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας. Ἐκ τοῦ πρώτου τῶν κωδίκων τούτων ἀντέγραψε κατὰ παράκλησίν μου τὴν διήγησιν ὁ καθηγητὴς κ. Σωκρ. Κουγέας (τῷ 1898), ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθη νῦν νὰ ἀνεύρω ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ μου τὸ ἀντίγραφον αὐτοῦ, οὐδὲ νὰ πορισθῶ ἕτερον ἐκ Πάτμου, διότι ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς πατμιακῆς βιβλιοθήκης τοῦ Σακκελίωνος δὲν φαίνεται ἀναγεγραμμένη ἡ διήγησις⁹. Ὁ δὲ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας (ἀρ. 39) εἶναι χάρτινος κώδιξ τοῦ IΣΤ' αἰῶνος καὶ περιέχει εἰς τὰ πρῶτα τέσσαρα φύλλα αὐτοῦ τὴν διήγησιν κολοβὴν ἐλλείποντος τοῦ ἐνὸς τρίτου περιήπου αὐτῆς ἐκ τοῦ τέλους¹⁰. Ἀνήκει δὲ ἡ διήγησις αὕτη εἰς τὴν

7. Ὁ γρίβας τοῦ ἁγίου ἀναφέρεται εἰς τὴν κυπριακὴν καὶ εἰς ἄλλας παραλλαγάς. Εἰς τινας λέγεται μαῦρος· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι κατ' ἀντονομασίαν τεθειμένον καὶ σημαίνει ἀπλῶς τὸν ἵππον. Οἱ ἁγιογράφοι διακρίνουσιν ἐπιμελῶς τὰ χαρακτηριστικὰ χρώματα τῶν ἵππων τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, οὗ τὸν ἵππον ἀπεικονίζουσι πάντοτε ἀνεξαίρετως λευκόν.

8. Βλ. Aufhäuser, ἐνθ' ἀν., σ. 25.

9. Τὰ ἐν τῷ 183 περγαμηνῷ κώδικι τοῦ IA' αἰῶνος συναξάρια τοῦ ἁγίου Γεωργίου οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν περὶ τοῦ θαύματος διήγησιν.

10. Ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ κώδικος ἐν Λάμπρου, Ν. Ἑλληνομν. ΣΤ' 475 δὲν σημειώνει-

πρώτην παρά τῷ Aufhauser διασκευήν, τὴν φερομένην εἰς τοὺς πλείστους τῶν κωδίκων, ἦν διὰ τοῦτο ὡς κοινήν (vulgata) χαρακτηρίζει ὁ ἐκδότης· ὅθεν πρὸς τὴν κοινήν ταύτην διασκευὴν ἐγένεν ἡ ἐν τέλει δημοσιευομένη ἀντιβολή.

Ἡ διήγησις παρουσιάζει ἀρτίαν καὶ συγκεκροτημένην τὴν θρησκευτικὴν παράδοσιν μὲ σαφῶς διαγεγραμμένον τὸν ψυχωφελῆ σκοπὸν αὐτῆς· καὶ αἱ ὁμοιότητες αὐτῆς πρὸς τὸ δημοτικὸν ἄσμα εἶναι καταφανεῖς. Ὁ Aufhauser, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, παρετήρησε (σ. 162) τινὰς τῶν ὁμοιοτήτων τούτων, ἦτοι τὰ ἐν τῇ ἀναλύσει σημειούμενα ὑπ' ἀρ. 11 ε', 12, εἰς ἃ προσέθηκε καὶ ἐπουσιώδεις τινὰς λεκτικὰς ὁμοιότητας (τὴν ἐν τινι εἰς δημῶδη γλῶσσαν ἀθωνικῶ κώδικι τοῦ ΙΖ' αἰῶνος χρῆσιν τῆς λ. βασιλοπούλα, καὶ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι φράσιν «ἐμαζώχθησαν ὅλοι» ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν ἐν τῇ χιακῇ παραλλαγῇ τοῦ ἁσματος *πολὺς λαὸς μαζώχθηκε*)· ἔκρινε δὲ ὡς ταυτιζόμενα τὸ ἐν τῷ ἁσмати (34α) *σηκώθηκε ἀνατολικά καὶ κάνει τὸ σταυρό του* πρὸς τὴν ἐν τῇ διηγῇ μνημονευομένην δέησιν τοῦ ἀγίου, ἐπικαλουμένου τὴν θεῖαν ἀντίληψιν ὅπως καθυποτάξῃ ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ τὸ θηρίον¹¹. Καὶ ὑπέλαβεν ὡς ὅμοιον τὸ τοῦ ἁσματος *ἔκοψε τὸ λαιμό του* πρὸς τὸ τῆς διηγήσεως «ἔδεσε ἀπὸ τὸν λαιμόν» καὶ τὸ καὶ *πάλι ξαναχτύπησε τοῦ ἁσματος*, πρὸς τὸ «καὶ ἐκτύπησεν» τῆς διηγήσεως· ἐνῶ ὡς θὰ ἴδωμεν μετ' ὀλίγον πρόκειται περὶ παντελῶς διαφόρων πραγμάτων, ἐκτὸς ἂν διαβλέπῃ ἐν τούτοις ὁμοιότητας, ἀποσκοπῶν μόνον εἰς τὸ λεκτικόν¹².

Ἀλλ' ὅμως ἐκ τῆς ἐξετάσεως πασῶν τῶν παραλλαγῶν τοῦ ἁσματος προκύπτουσι καὶ ἄλλαι ὁμοιότητες αὐτοῦ, πλὴν τῶν δύο ὑπὸ τοῦ Aufhauser σημειωθείσων, ταύτας δ' ἀναγράφομεν ὡδε.

Ἀντιστοιχία τοῦ δημῶδους ἁσματος πρὸς τὸ συναξάριον.

1 *Προοίμιον*. Ἐγκώμιον τοῦ θαυματουργοῦ ἀγίου.

2 *Τόπος*. α'. Βηρυτὸς (Μόνον εἰς σημείωμα εἰς τὸ κείμενον τῆς διηγῆσεως τοῦ θαύματος ἐν τῷ ἀθωνικῷ κώδικι Δοχειαρίου 213 τοῦ ἔτους 1639: «Ἐ-

ται τὸ ἐκ τῆς ἀποκοπῆς τεσσάρων φύλλων προκύψαν χάσμα, εἰς δὲ τὰ περιεχόμενα μετὰ τὴν ἐν τῷ φ. Ια διήγησιν περὶ τοῦ θαύματος τοῦ ἀγίου Γεωργίου ἀναγράφεται ἐν φ. 20α Μαρτύριον τῆς ἀγίας Παρασκευῆς. Ἀλλὰ τὸ φέρον τὴν σελίδωσιν 5 φύλλον ἔχει τὴν συνέχειαν ἄλλης διηγῆσεως περὶ ἀναλύσεως (= ἀναλήψεως ἢ κοιμήσεως) τῆς Θεοτόκου. Ἀρχ. «διάδοχον ἀπέρχει· ἀκούσασα δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ ἀγγέλου ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἀγίαν Βηθλεέμ».

11. Ἐν τῇ κοινῇ διασκευῇ (vulgata) τὰ τῆς δεήσεως ἐκτίθενται οὕτω: «καὶ ἤρεν τὴν φωνὴν αὐτοῦ ὁ μακάριος πρὸς τὸν θεὸν καὶ εἶπεν· ὁ θεὸς κτλ.» (A u f h., 63, 4)· ἐν δὲ τῇ ἐκτενεστέρᾳ εἰς δημῶδη γλῶσσαν διασκευῇ τῶν ἀθωνικῶν κωδίκων οὕτω: «καὶ ἅγιος κλίνας τὰ γόνατα εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ χέρια τοῦ ἐσήκωσεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπροσεύχετο λέγων· ὁ θεὸς κτλ.». Οὐδὲν κοινὸν πρὸς ταῦτα φαίνεται ἔχων ὁ περὶ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ στίχος τοῦ ἁσματος· ὁ εὐσεβὴς χριστιανὸς κάμνει τὸν σταυρὸν τοῦ πρὸ τῆς ἐνάρξεως παντὸς ἔργου, ὁ δὲ ποιητὴς τοῦ ἁσματος ἔκρινε προσήκον ἀφηγοῦμενος τὸ ἔργον ἀγίου νὰ μνημονεύσῃ ὅτι προτοῦ ἐπιληφθῇ αὐτοῦ ἔκαμε ὅ,τι πᾶς χριστιανὸς ἔχει καθῆκον νὰ κάμνῃ.

12. Εἰς τὰς ὁμοιότητας τοῦ λεκτικοῦ πρέπει νὰ καταλεχθῇ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ δημῶδους τύπου *δράκος* (ἀντὶ δράκων) εἰς τινὰ τῶν χειρογράφων, παρὰ A u f h., σ. 65,20.

τεροι λέγουσιν ὅτι τὸ παρὸν θαῦμα δὲν ἔγινεν εἰς τὴν Ἀττάλειαν, ἀλλὰ εἰς τὴν Βηρυτὸν τὸ νῦν λεγόμενον Βεροῦτου». Βηρυτὸς καὶ εἰς τὰς διηγήσεις τῶν δυτικῶν (Aufhäuser, σ. 143-144)¹³.

4 Εἰς τὴν λίμνην τὴν ἐγγὺς τῆς πόλεως ἐφώλευε δράκων παμμεγέθης, φοβερός, θηρίον.

7. 9 Κατὰ γνώμην τοῦ βασιλέως ἀπεφάσισαν νὰ δίδωσιν εἰς τὸν δράκοντα ἕκαστος τὸ τέκνον του κατὰ σειρὰν ὑπὸ τοῦ κλήρου ὀριζομένην.

32 γ'. Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ θηρίου ἡ κόρη παροτρύνει καὶ πάλιν τὸν ἅγιον νὰ φύγῃ (Aufh. 185,18. 205,2. *Legenda aurea*).

37 α'. (Ὁ ἅγιος διὰ τῆς δυνάμεως τῆς προσευχῆς ἀποκτείνει τὸν δράκοντα. Κῶδ. Λαύρας Θ 132 = Aufh. 121,2. Κατὰ τὴν *Legenda aurea* ὁ ἅγιος ποιήσας τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ὥρμησε κατὰ τοῦ δράκοντος, ἐπλήγωσεν αὐτὸν ἰσχυρῶς καὶ τὸν κατέβαλε χαμαί. Aufh. 205,2. Εἰς ἄλλο λατινικὸν συναξάριον ὁ ἅγιος φονεύει ἀμέσως τὸν δράκοντα. Aufh. 213).

38 β'. («Τῇ εὐχῇ τοῦ ἁγίου ἔπεσεν ὁ δράκων εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου») ὁ φοβερός δράκων ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἀλόγου τοῦ ἁγίου καὶ ἐκυλίετο βρυχώμενος (ἐκτενεστέρα ρητορικὴ διήγησις Aufh. 150,25).

40 γ'. «Ἐδῆσεν τὸν δράκοντα καὶ παρέδωκεν αὐτὸν τῇ κόρῃ λέγων. Ἄγωμεν αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν». (Ἐν ἄλλαις διασκευαῖς ἡ κόρη δένει τὸ θηρίον).

49 α'. «Τότε Λασία ἡ πόλις ἀνῆγειρεν πάντας τὸν ναὸν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Γεωργίου».

50 β'. Καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ.

Ἐκ τῆς παρεξέτασews τοῦ ἁσματος καὶ τῆς θρησκευτικῆς διηγήσεως προκύπτουσι κοινὰ σημεῖα: ἡ ὑπαρξις δράκοντος εἰς ὕδωρ ἐγγὺς πόλεως, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι τῷ παρέχουσι κατὰ σειρὰν ὑπὸ τοῦ κλήρου ὀριζομένην τὰ τέκνα των πρὸς βοράν· ὅτε δ' ὑπέδειξεν ὁ κληρὸς τὴν μονογενῆ θυγατέρα τοῦ βασιλέως, ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθη οὗτος νὰ πείσῃ τὸν λαὸν νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ δι' ἄλλου θύματος, πιεσθεὶς ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του ἐνέδωκε καὶ στολίσας τὴν βασιλοπούλαν ὥς νύμφην τὴν ἐπεμψεν εἰς τοῦ δράκοντος. Ἐνῶ δ' αὕτη ἀνέμενε τὸν θάνατον, ἐπεφάνη ὁ ἅγιος Γεώργιος ἑφιππος, ὃν παρώτρυνεν ἡ βασιλοπούλα νὰ φύγῃ διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ καὶ αὐτός. Ἀλλ' ὁ ἅγιος παρέμεινε καὶ τὴν ἔσωσεν· πάντες ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ αὐτῆς καὶ ἔκτισαν ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ἄλλας ἐπὶ πλέον ὁμοιότητας ἔχει ἡ κυριακὴ παραλλαγή, τὴν περιγραφὴν τοῦ θηρίου, τοῦ ἐξερεύγοντος φλόγας ἐκ τοῦ στόματος, καὶ τὴν παραγγελίαν τοῦ ἁγίου πρὸς τὴν βασιλοπούλαν νὰ σύρῃ τὸν δράκοντα εἰς τὴν πόλιν.

10 β'. Ἦλθεν ὁ κληρὸς καὶ εἰς τὸν βασιλέα νὰ δώσῃ τὴν μονογενῆ θυγατέρα του.

13. Ἄλλας μαρτυρίας παλαιῶν περιηγητῶν ἀναφέρω ἐν Ἀσσωπίου, Ἀττ. ἡμερολ. 1872, σ. 179 κέ.

13 γ'. Ὁ βασιλεὺς ἐνέδυσσε τὴν θυγατέρα του πορφύραν καὶ βύσσον, κοσμήσας αὐτὴν διὰ χρυσοῦ καὶ λίθων τιμίων καὶ μαργαριτῶν.

δ'. — τὴν ἐνέδυσεν «ὥσπερ νύμφην» (Aufh. 56,30.108,28).

11 ε'. Ὁ βασιλεὺς εἶπεν εἰς τὸν λαὸν «Λάβετε χρυσίον καὶ ἀργύριον καὶ τὴν βασιλείαν μου καὶ ἄφετε τὸ θυγάτριόν μου».

12 Οὐδεὶς συνεχώρησε τοῦτο γενέσθαι. Ὁ βασιλεὺς ἀναγκασθεὶς ἀπέδωκε τὴν θυγατέρα εἰς βρῶσιν τοῦ δράκοντος.

14 δ'. Ὀδυρμοὶ τοῦ βασιλέως, ἀποχαιρετισμὸς αὐτοῦ κατὰ τὸν χωρισμόν.

ς'. «καὶ ἦν θρῆνος τότε καὶ ἀλαλαγμὸς ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ». (Vulgata, μόνον 3 κωδ. Δ παρ' Aufh. 57,39).

15 β'. Συνέδραμε πᾶσα ἡ πόλις ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου πρὸς θεωρίαν τῆς κόρης.

17 β'. Ὁ ἅγιος κατ' οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ κατήντησεν ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ. (Ἐξένευσεν ἐν τῇ λίμνῃ ποτίσαι τὸν ἵππον αὐτοῦ).

19 γ'. Ὁ ἅγιος θεωρεῖ τὴν κόρην ὀδυρομένην καὶ κλαίουσαν πικρῶς.

20 (Συνάντησις τοῦ ἁγίου μετὰ τοῦ δαίμονος, ὃν ρίπτει εἰς χάσμα. Διήγησις ἐπακολουθοῦσα ἐν πολλοῖς χειρογράφοις εἰς τὴν περὶ δρακοντοκτονίας).

21 α'. Λέγει αὐτῇ ὁ ἅγιος· τί κάθεσαι καὶ κλαίεις ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ;

22 Ἡ κόρη ἔλεει τὴν ὥραιαν ἡλικίαν τοῦ ἁγίου καὶ λέγει αὐτῷ· πῶς εἰς ἡλῆες ὥδε τοῦ ἀποθανεῖν κακῶς, ἀνέλθε ἐπὶ τὸν ἵππον σου καὶ ταχέως φεύγε.

23 (Ὁ ἅγιος λέγει τῇ κόρῃ· Μὴ φοβοῦ ἀπὸ τοῦ νῦν ἀλλὰ θάρσει).

28 α'. Τὸ θηρίον φοβερόν καὶ ἠγριωμένον· πῦρ ἐξήρχετο ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ (Aufh. 150,19 ἐκτενέστερα ρητορικὴ διήγησις).

29 ε'. Τὸ ὕδωρ διεταράχθη (Aufh. 64,35)· sonitus aquarum magnus (Aufh. 185,17).

30 α'. (Ἡ κόρη ἐβόησε μετὰ δακρῶν. Aufh. 185,17).

Ἀλλὰ παρὰ τὰς ὁμοιότητας ταύτας παρατηροῦνται καὶ πολλαὶ καὶ σημαντικαὶ διαφοραί. Ὁ Aufhauser (σ. 162) παραδέχεται ὡς φυσικόν, ὅτι τὸ ἄσμα πραγματεύεται τὸ θέμα μετὰ ποιητικῆς ἐλευθερίας. Ἐκ τοῦ ἔσματος, λέγει, παραλείπονται τοῦτο καὶ ἐκεῖνο τῶν ἐν τῇ διηγέσει· ἑλλείπει δηλ. παντελῶς ἡ ἐκθεσις (τοῦτο δ' ὁμῶς παρατηρεῖται μόνον εἰς τὴν χιακὴν παραλλαγὴν καὶ εἰς ὀλιγίστας ἄλλας ἀτελεστέρας), ἑλλείπουσι καὶ οἱ διάλογοι, περιοριζόμενοι εἰς βραχεῖαν στιχομυθίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τῆς κόρης, δὲν μνημονεύονται ἡ ἐρώτησις περὶ τῆς πίστεως αὐτῆς, ἡ παρότρυνσις πρὸς ἐπιστροφὴν εἰς τὸν χριστιανισμόν καὶ ἡ βάπτισις τοῦ λαοῦ. Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι θεωρεῖ τὸ ἄσμα ὡς ποιητικὴν διασκευὴν τῆς θρησκευτικῆς διηγήσεως, ἐξηρητημένον δ' ἐκ ταύτης.

Τὸ ἄσμα δ' ὁμῶς παραλείπον ταῦτα, περιέχει ἐξ ἄλλου καὶ πολλά, ἑλλείποντα ἐκ τῆς διηγήσεως. Πρέπει ἄρα γε νὰ θεωρήσωμεν τὰ ἐπὶ πλέον τῆς διηγήσεως ὡς οὐσιώδη καὶ ἀναγκαῖα στοιχεῖα τοῦ θέματος ἢ νὰ παραδεχθῶμεν

αὐτὰ μᾶλλον ὥς προστεθέντα χάριν θρησκευτικοῦ σκοποῦ εἰς τὰ ἐκ μιᾶς κοινῆς πηγῆς ληφθέντα ὑπὸ τῆς διηγήσεως καὶ τοῦ ἄσματος, καὶ τὰ ἐπὶ πλεόν τοῦ ἄσματος ὥς παρασιωπηθέντα ὑπὸ τῆς διηγήσεως πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν;

Ἡ ἐξέτασις τῶν παραλείψεων ἐν ἑκατέροις καὶ τῶν διαφορῶν πρὸς ἀλλη-
λα τοῦ ἄσματος καὶ τῆς διηγήσεως, τῶν διαφορῶν προπάντων, δύναται νὰ
μᾶς καθοδηγήσῃ πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς προελεύσεως καὶ τῆς ἀμοιβαίας σχέσεως
τῆς δημώδους καὶ τῆς θρησκευτικῆς παραδόσεως.

Ἡ κορυφή τῆς διηγήσεως πρὸς ἣν κατευθύνονται καὶ προσαρμόζονται
πᾶσαι αἱ λεπτομέρειαι αὐτῆς, πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ψυχωφελοῦς σκοποῦ, εἶναι ἡ
τιμωρία ἀσεβοῦς λαοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ βασιλέως του καὶ ἡ διὰ τεραστίου
θαύματος τοῦ θεοῦ ἐπάνοδος αὐτῶν εἰς τὴν ἀληθῆ πίστιν. Δράκων ἐμφωλεύων
εἰς λίμνην ἐγγὺς τῆς πόλεως κατήσθιε τοὺς εἰδωλολάτρας ἐκείνους, καὶ οὐδὲν
ἴσχυσαν κατ' αὐτοῦ τὰ ἐκπεμφθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως στρατεύματα, ἀλλ'
ἐκινδύνευσεν ἡ πόλις νὰ ἐξολοθρευθῇ. Τότε ἀπεφάσισαν νὰ δίδουν διὰ κλήρου
καθ' ἡμέραν εἰς ἕκαστος τὰ παιδιά των εἰς τὸν δράκοντα, χωρὶς νὰ διευκρινῇ-
ται ἂν ὑπήκουον εἰς ἀξίωσιν τοῦ θηρίου ἢ ἂν ἐγίνωσκον ὅτι θὰ ἤρκεϊτο εἰς
ταύτην τὴν θυσίαν μόνον. Ὅτε δ' ἐξετέθη ἡ θυνάντη τοῦ βασιλέως, ὁ θεὸς θέ-
λων νὰ ἔλθωσιν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας καὶ σωθῶσιν, ἔδειξε σημεῖον διὰ
τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὅστις κατ' οἰκονομίαν θεοῦ καταντήσας εἰς τὸν τόπον
ἐκεῖνον, ἔσωσε τὴν κόρην, ἀφοῦ ἔδωκεν αὐτῇ ὁμολογίαν πίστεως εἰς τὸν ἀλη-
θινὸν θεόν, καθυποτάξας δὲ τὸν δράκοντα συνεργῆς τοῦ θεοῦ διὰ τῆς δυνά-
μεως τῆς προσευχῆς, τὸν ὠδήγησε μετὰ τῆς κόρης εἰς τὴν πόλιν, καὶ ὅτε οἱ
περίφοβοι κάτοικοι κατὰ πρόσκλησιν τοῦ ἁγίου ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν
καὶ ἐβαπτίσθησαν, ἀπεκεφάλισε τὸν δράκοντα ἢ ἐκβαλὼν αὐτὸν ἔξω τῆς πό-
λεως τὸν ἀπέκτεινεν.

Τούτων πάντων οὐδὲν ἴχνος εὐρίσκεται εἰς τὸ δημοτικὸν ἄσμα¹⁴, οὐδὲ
διαφαίνεται τὸ παράπαν ἡ ἐπήρεια εἰς αὐτὸ τοῦ ψυχωφελοῦς σκοποῦ, πρὸς ὃν
εἶναι διερρυθμισμένη ὅλη ἡ θρησκευτικὴ διήγησις. Τοῦτο δὲ θὰ ἦτο παντελῶς
ἀνεξήγητον ἂν τὸ ἄσμα ἦτο ἀπλῆ διασκευὴ τῆς διηγήσεως. Τουναντίον δὲ πα-
ρατηροῦμεν ὅτι εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς διηγήσεως ἀτέχνως εἰσβιάζονται στοι-
χεῖα τῆς μυθικῆς παραδόσεως, ἅτινα εὐρίσκονται καταλλήλως προσηρμοσμένα
εἰς τὸ ἄσμα. Οὕτως ἐνῶ εἰς τὴν διήγησιν δὲν ἐξηγεῖται πόθεν παρωρμήθησαν
οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως νὰ παρέχωσιν εἰς τὸν δράκοντα ἕν τέκνον των καθ'
ἐκάστην, ὀρίζοντες αὐτὰ διὰ λαχνοῦ¹⁵, τὸ ἄσμα ἀναφέρει ὅτι παρεῖχον τὸ θυ-
μα κατ' ἀπαίτησιν τοῦ δράκοντος κατακρατοῦντος τὸ νερόν τῆς πηγῆς ἐξ ἧς

14. Ἐν τῇ κυπριακῇ παραλλαγῇ μόνον (στ. 119-120) σύρεται ὁ δράκος εἰς τὴν πόλιν πρὸς
τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἐνισχυθοῦν οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὴν πίστιν των καὶ οἱ Ἑβραῖοι νὰ βαπτισθοῦν.
Ἐν τῇ κρητικῇ παρὰ Γιάνναρη (στ. 55) ὁ ἅγιος δένει μὲ χρυσὴν ἄλυσον τὸν λαιμὸν τοῦ θη-
ρίου, ἀλλ' οὐδεὶς πλεόν λόγος γίνεται περὶ μεταφορᾶς του εἰς τὴν πόλιν καὶ τῆς μετέπειτα τύ-
χης του. Ἐν δὲ τῇ νισυριᾷ Θ σύρει ὁ ἅγιος τὸ θηρίον καὶ τὸ φέρει εἰς τὸν βασιλέα.

15. Κατὰ τὴν διασκευὴν ἐν τῷ Ἀθωνικῷ κώδικι Λαύρας Θ' 132 (τοῦ ΙΕ' αἰῶνος) τοῦτο
ἀπεφασίσθη κατὰ μαντείαν ἱερέως τῶν εἰδώλων.

ὕδρευετο ἡ πόλις, ὡς ἂν δὲν τῷ ἐστέλλετο ἄνθρωπος. Καὶ τὰ περὶ τοῦ φόνου τοῦ δράκοντος ἐκτίθενται ἐν τῇ διηγήσει συμφώνως πρὸς τὸν ψυχωφελῆ σκοπὸν αὐτῆς· ὁ ἅγιος τὸν καθυποτάσσει διὰ τῆς δυνάμεως τῆς προσευχῆς, ὡς παραπλήσια ἀφηγοῦνται καὶ ἄλλα συναξάρια περὶ δρακοντοκτόνων ἁγίων¹⁶, τὸν ἀποκτείνει δ' ὅταν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, ὅπου τὸν μετέφεραν, ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐβαπτίσθησαν, ἐνῶ ἐν τῷ δημοτικῷ ἄσματι τὸν ἀποκτείνει ἐπὶ τόπου¹⁷, ἀμέσως παλαίσας πρὸς αὐτόν, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ τεχνικὴ οἰκονομία τοῦ μύθου. Οὕτω δ' ὡς εἰκὸς ἐκτίθενται τὰ περὶ δρακοντοκτονίας ὑπὸ θεῶν ἢ ἡρώων εἰς πολυπληθεῖς μύθους καὶ παραμύθια καὶ εἶναι προφανές ὅτι ἡ κατανίκησις τοῦ δράκοντος διὰ προσευχῆς καὶ ὁ κατόπιν φόνος αὐτοῦ, ὅτε ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν οἱ εἰδωλολάτραι κάτοικοι τῆς πόλεως, εἶναι μεταβολαὶ ἐπενεχθεῖσαι εἰς τὸν ἀρχικὸν μῦθον πρὸς προσαρμογὴν αὐτοῦ εἰς τὸν θρησκευτικὸν σκοπὸν τῆς διηγήσεως.

Ἡ ἐν τῷ δημοτικῷ ἄσματι ἐμφαινομένη κατοχὴ τοῦ ὕδατος ὑπὸ δράκοντος καὶ ὁ φόνος τούτου ὑπὸ ἥρωος λυτροῦντος τὸ ἀνθρώπινον θῦμα, ὅπερ πιεζόμενοι ἔφερον αὐτῷ οἱ χρεῖαν τοῦ ὕδατος ἔχοντες καὶ παρέχοντες ἅμα ἐλευθέραν τὴν χρῆσιν τοῦ ὕδατος, εἶναι μύθοι στοιχεῖα παλαιότατα, κοινότατα δὲ καὶ εἰς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς καὶ εἰς πλείστον ἄλλων λαῶν μύθους. Ἐκ τῶν ἀρχηγόνων θρησκευτικῶν παραστάσεων περὶ πηγῶν καὶ ποταμῶν, τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ τῆς ὀφειλομένης εἰς αὐτοὺς λατρείας, διεπλάσθησαν παρὰ διαφόροις λαοῖς, χωρὶς παρ' ἑκάστῳ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ποικίλοι μύθοι, ἐν οἷς καὶ οἱ περὶ δρακοντοκτονίας, ἦν καὶ τῶν πλείστον ἐκ τούτων, συμφορθέντων μετ' ἄλλοτρίων στοιχείων καὶ κατὰ διαφόρους διευθύνσεις ἀναπτυχθέντων, ἡ πρώτη ἀρχὴ κατὰ τὴν εὐαγγελιστικὴν ἀναγνωρίσιν θεῖαν δύναμιν εἰς τὰ ρέοντα ἢ στάσιμα ὕδατα, τὰ ὅτε μὲν εὐεργετικά, ὡς γονιμοποιοῦντα τὴν γῆν καὶ διατηροῦντα τὴν ζωὴν, ὅτε δ' ὡς ὀφθαλμοὶ ἢ ἀπεξηραίνοντο ὀλέθρια, προσεπάθει ὁ ἄνθρωπος διὰ προσφορῶν νὰ μαλάξῃ τὴν ὀργὴν ἢ νὰ κινήσῃ τὴν εὐμένειαν αὐτῶν. Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα ἦσαν συνηθέσταται τοιαῦται ἐκδηλώσεις φόβου ἢ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὰς πηγὰς καὶ τοὺς ποταμούς, ἀποβαλοῦσαι τὴν πρωτόγονον ἀγριότητα αὐτῶν καὶ ἀπανθρωπίαν¹⁸. Καὶ σήμερον ἀκόμη πολλοὶ τῶν κατὰ φύσιν λαῶν συνηθίζουσιν νὰ ρίπτουν εἰς τὰς πηγὰς, τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας πράγματα, ζῶα ἢ ἀνθρώ-

16. Βλ. Πολίτου, Παραδόσεις, σ. 972-973. Πρβλ. Παπαδοπούλου Κερამέως, *Varia graeca sacra*, σ. 115 (ἅγιος Ἀγαπητός). Βυζαντινὰ Χρονικά, 1906, σ. 141 (ὁ νεκρὸς τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου Τραπεζούντος). Alfred Maury, *Essai sur les légendes pieuses du moyen age*, Par. 1843, σ. 143-144.

17. Ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη τοῦτο καταλέγει ὁ Aufhauser εἰς τὰς ὁμοιότητας τῆς διηγήσεως καὶ τοῦ ἁσματος, ἐνῶ ἡ διαφορὰ εἶναι κατάδηλος. Ἐν τῇ *Legenda aurea* συμφύρονται οἱ δύο τύποι· ἀφοῦ πληγώσας ἰσχυρῶς τὸν δράκοντα ὁ ἅγιος κατέβαλε χαμαί, παρήγγειλεν εἰς τὴν κόρην νὰ ρίψῃ τὴν ζώνην της εἰς τὸν τράχηλον τοῦ θηρίου, τοῦτο δὲ τὴν ἠκολούθησεν τότε ὡς ἡμερὸς κύων· ὅτε δὲ τὸ ἔφερον εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐπίστευσαν οἱ κάτοικοι, τὸ ἐφόνευσεν ὁ ἅγιος διὰ τοῦ ξίφους του.

18. Βλ. Waser ἐν Pauly-Wissowa, *Real-Encyclopädie*, τ. VI, σ. 2776 κέ.

πους, καθοσιούντες αὐτὰ εἰς τὰ πνεύματα τῶν ὑδάτων, τὰ ὅποια πιστεύουν ὅτι ἀποδεχόμενα παραλαμβάνουν τὰς τοιαύτας προσφοράς¹⁹. ἀλλὰ καὶ παρὰ λαοὺς εὐρωπαϊκοῖς, καὶ δὴ καὶ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ²⁰, διατηροῦνται περιλείμματα τῶν ἀρχαιοτρόπων τούτων συνηθειῶν, ἂν καὶ ἐξέλιπον αἱ ἐξηγοῦσαι αὐτὰς δοξασίαι.

Αἱ σπουδαιότεραι τῶν προσφορῶν τούτων ἦσαν θυσίαι ἀνθρώπων. Μέχρι τῆς σήμερον οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Χρυσῆς Ἀκτῆς ἐν Ἀφρικῇ προσφέρουσιν εἰς τὸν ποταμὸν Πράχ θυσίας, αἵτινες πρότερον ἦσαν εἰς ἀνὴρ καὶ μία γυνή²¹. Οἱ ἡγεμόνες τοῦ Kaerang, κράτους τῆς ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἰνδικῇ νήσου Τιμόρ, κατὰ τὴν ἀνοδὸν αὐτῶν εἰς τὴν ἀρχὴν ρίπτουν εἰς τοὺς κροκοδείλους τοῦ ποταμοῦ ἓνα χοῖρον καὶ μίαν κόρην φοροῦσαν πολυτελῆ ἐσθῆτα καὶ ἀνθοστόλιστον²². Κατὰ τὴν μαρτυρίαν περιηγητοῦ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος οἱ Τάταροι τοῦ Δὸν ἐν Ρωσίᾳ προσέφερον θυσίαν εἰς ποταμὸν γυναικὰ πλουσίως ἐστολισμένην²³. Ὅτι δ' αἱ θυσίαι ἀνθρώπων εἰς ποταμούς καὶ εἰς τοὺς δαίμονας καθόλου τῶν ὑδάτων ἦσαν εἰς τοὺς παλαιότερους χρόνους πολλαχοῦ κοινόταται, συνάγεται ἐκ πολλῶν τεκμηρίων. Ἡ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων προσφορὰ τῆς κόμης εἰς τοὺς κουροτρόφους ποταμούς, ἥδη ἀπὸ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων συνηθιζομένη, ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα συμβολικὴ ἀντικατάστασις καθιερωμένης πρότερον ἀνθρωποθυσίας²⁴. Βυζαντιναὶ δ' ἱστορικαὶ παραδόσεις ἀναφέρουν ὅτι εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔθρονον εἰς δράκοντα ἰδρυμένον ἐπὶ τινος γεφύρας παρθένους, πρόβατα καὶ βοᾶς²⁵. Αἱ δὲ γερμανικαὶ παραδόσεις περὶ τῶν δαιμόνων τῶν ὑδάτων (Nix), ὅτι θέλουν τὴν ετησίαν θυσίαν, συνήθως ἀθῶν παιδίον, ὑποδεικνύουν ὅτι ὑπῆρχε παλαιότερον νόμιμον ἀνθρωποθυσιῶν εἰς ποταμούς²⁶. Τὴν αὐτὴν δ' ἐνδείξιν ἀνθρωποθυσιῶν εἰς προγενεστέρους χρόνους παρέχουν καὶ σινικαὶ παραδόσεις²⁷.

19. Βλ. Edw. Tylor, *Primitive Culture*, κεφ. 15 (τῆς γερμ. μεταφρ. τ. II, σ. 211 κέ).

20. Πρβλ. Πολίτου, *Παραδόσεις*, σ. 1070 κέ.

21. A. B. Ellis, *The Tshi-speaking Peoples of the Gold Coast*, σ. 64 κέ, παρὰ Frazer, *Pausanias*, τ. V, σ. 145.

22. Frazer, αὐτ.

23. Βλ. F. Liebrecht, *Zur Volkskunde*, σ. 506-507.

24. Πρῶτος τὴν γνώμην ταύτην ἐξήνεγκεν ὁ Wieseler ἐν *Philolog.*, τ. IX, σ. 771 κέ, ἀσπάζονται δ' αὐτὴν ὁ E. Rohde, *Psyche*, I⁴, σ. 17 καὶ ὁ Lehnerdt ἐν *Roscher, Lexikon d. Mythol.*, τ. I, σ. 1495. Κατὰ τὰ ἀρχαιότατα ἱερὰ νόμιμα τῶν Ἑλλήνων ἡ ἀπαρχὴ τῆς θυσίας συνίστατο εἰς τὴν ἀποκοπὴν τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἱερείου (Stengel, *Opferbräuche der Griechen*, Lpz. 1910, σ. 40 κέ. 57). Παρὰ λαοῖς κατὰ φύσιν ἐπίσης ὑπολαμβάνεται ὡς ἰσοδύναμος πρὸς θυσίαν ἀνθρώπου ἡ προσφορὰ τῆς κόμης ἢ μέλους τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἰδίως φάλαγγος τοῦ δακτύλου ἢ τοῦ μικροῦ δακτύλου ὅλου κττ. Βλ. Tylor, ἐνθ' ἀν. II, σ. 402 κέ.

25. Μ. Γλυκᾶ Δ', σ. 492 Bonn. Σουίδ., λ. Μάμας, II 1, σ. 678-679 Bernhardy. *Excerpta anonymi byzantini*, éd. M. Treu 1880, σ. 11, 13 κέ. Κωδιν., Π. θεαμάτων, σ. 30 Bonn. Παραστάσεις σύντομοι χρον. 22 (Preger, *Script. orig. C/politarum*, σ. 23). Πάτρια Κωνσταντινουπ. Β' 21, σ. 161 Preger. Περὶ τοῦ τόπου βλ. Βυζαντίου, *Κωνσταντινουπόλις*, τ. Α', σ. 616.

26. Grimm, *Deutsche Mythologie*⁴, σ. 409.

27. Abel Rémusat, *Histoire de la ville de Khotan*, Par. 1820, σ. 57-60 (παρὰ *Revue*

Τὰ πνεύματα τῶν ὑδάτων, εἰς τὰ ὅποια γίνονται αἱ προσφοραί, φαντάζονται οἱ διάφοροι λαοὶ ὡς ἔχοντα τὴν δύναμιν νὰ προσλαμβάνωσιν οἰανδήποτε μορφήν, ἢ ὡς ἐπιφαινόμενα πάντοτε ὑπὸ μίαν μορφήν. Τινὰ τούτων πλάττονται ὀφιομορφα. Εἰς τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς μύθους δὲν εἶναι ἀσυνήθης ἡ παράστασις ὀφιομόρφων ποταμῶν²⁸, κατὰ δὲ τὰς παραδόσεις τοῦ ἡμετέρου λαοῦ ἐπιφαίνονται καὶ τὰ στοιχεῖα τῶν πηγῶν ἐνίοτε ὡς δράκοντες²⁹. Ὁ κατὰ τὰς ἀνωτέρω μνημονευθείσας βυζαντινὰς παραδόσεις ἐπὶ τῆς γεφύρας ἰδρυμένος χαλκοὺς δράκων, ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα προσωποποιία τοῦ δαίμονος τοῦ ὕδατος. Καὶ εἰς τὴν σινικὴν παράδοσιν, ὡς εἶδομεν, ὁ ἀπαιτῶν τὴν θυσίαν ποταμὸς ἐπιφαίνεται ὑπὸ τὴν μορφήν δράκοντος.

Εἰς ἄλλο ἀνώτερον στάδιον μυθολογικῆς ἀντιλήψεως ἡ προσωποποιία τοῦ δαίμονος τοῦ ὕδατος μεταβάλλεται εἰς δράκοντα φύλακα τῆς πηγῆς. Οἱ ἑλληνικοὶ μῦθοι ἀναφέρουν δράκοντας φύλακας πηγῶν ἢ κρηνῶν³⁰, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ σημεριναὶ ἑλληνικαὶ παραδόσεις στοιχεῖα ἢ θηριά, τὰ ὅποια κατέχουν ἢ φυλάττουν πηγὰς, βρύσεις, πηγάδια³¹. Πηγαὶ δὲ τινες ὀνομάζονται ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου λαοῦ *Δρακονέρια*³², πιθανῶς δὲ τὸ ὄνομα ἐδόθη ἐκ παραδόσεων περὶ δράκων κατεχόντων αὐτάς. Καὶ παρὰ πολλοῖς λαοῖς τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας φέρονται παραδόσεις ἢ παραμύθια περὶ δρακόντων φυλασσόντων πηγὰς ἢ διαμενόντων ἐν αὐταῖς³³.

Ἡ ἀποξήρανσις τῶν πηγῶν, ἀπαιτοῦσα ἐξυγαστηρίου θυσίας, ἀπεδίδετο εἰς τοὺς φυλάσσοντας ταύτας δράκοντας, οἵτινες θεωροῦντο κύριοι τοῦ ὕδατος, ἀνεκόπτοντες ὅσας ἤθελον τὸν ροὺν ἢ παρακωλύοντες τὴν χρῆσιν αὐτοῦ³⁴, μέχρις οὗτο ἠναγκάζοντο ὑπὸ ἀνωτέρας δυνάμεως καταβαλοῦσθαι αὐ-

des traditions populaires, 1894, σ. 76-77. Ἡ σινικὴ παράδοσις ἐνέχει πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸ πρῶτον μέρος τῆς περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου παραδόσεως. Συνέβη ποτὲ τὰ ὕδατα μεγάλου ποταμοῦ ἐξ οὗ ὕδρευετο ἡ πόλις Χοτάν νὰ ξηρανθοῦν, ὁ δὲ βασιλεὺς ἔμαθεν ὅτι ἀνεκόπη τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ Δράκοντος τοῦ ποταμοῦ ἐκείνου, ἀπαιτοῦντος θυσίαν ἀνθρώπου. Εἰς τῶν μεγιστάνων χάριν τοῦ πάσχοντος λαοῦ προσέφερεν ἑαυτὸν θυσίαν, ἔπεσεν εἰς τὸν ποταμόν, καὶ παραχρῆμα ὁ ροὺς τῶν ὑδάτων ἐξηκολούθησεν ὡς πρότερον. Ἄλλη παραπλησία σινικὴ παράδοσις παρὰ A. Rémusat, Nouveaux mélanges asiatiques, Par. 1829, τ. II, σ. 182 (= Revue des tradit. popul., 1894, σ. 575).

28. Preller-Robert, Griech. Mythologie I⁴, σ. 547. Waser ἐν Pauly-Wissowa, Real-Encyclopädie, τ. VI, σ. 2782.

29. Βλ. τὰς ἐμὰς Παραδόσεις, σ. 273, ἀρ. 495.

30. Αὐτ., σ. 1108-1109.1111. Gruppe, Griech. Mythologie, σ. 409. Τὴν ἱερὰν πηγὴν τοῦ Ἄρεως ἐν Θήβαις ἐφύλασσε δράκων, τὸν ὅποιον ἐφόνευσεν ὁ Κάδμος (Εὐριπίδ., Φοίν. 940. Ἀπολλών. Ρόδ. Γ' 1180 καὶ Σχολ. αὐτ. Παυσαν. Θ' 10,5. Ἀπολλόδωρ. Γ' δ' 1). Ἐπίσης τὴν Κασταλίαν ἐν Δελφοῖς δράκων ὁμοίως ὑπὸ τοῦ Κάδμου φονευθεὶς (Hygin., Fab. 6) draco fontis custos ἐν Νεμέᾳ (Hygin., Fab. 74). Δράκοντες ἐφύλασσαν κατὰ τὸ παρ' Ἀπουληῖον (Metam. VI, 14) παραμύθιον καὶ τὸ ὕδωρ τῆς Στυγός, ὅπερ νῦν λέγεται καὶ *Δρακονέρι*.

31. Παραδόσεις, ἐνθ' ἀν.

32. Αὐτ., σ. 991.

33. Πολλὰς μαρτυρίας συνέλεξεν ὁ J. G. Frazer, Pausanias, τ. V, σ. 44-45.

34. Οἱ Ἀλβανοὶ ὁσάκις ξηρανθῇ τὸ νερὸν πηγῆς λέγουσιν ὅτι τὸ ἔπιεν ὁ δράκος (ε πίου

τούς νά τὸ ἀφήσωσιν ἐλεύθερον. Ἐντεῦθεν προήλθον οἱ μῦθοι περὶ δρακοντοκτονιῶν, οἱ τόσον συνήθεις εἰς τὰς μυθολογίας τῶν παλαιῶν Αἰγυπτίων, Βαβυλωνίων, Ἰνδῶν, Περσῶν καὶ Ἑλλήνων³⁵, ὧν ἀπηχῆσεις εὐρίσκομεν εἰς τὰ παραμύθια πλείστων λαῶν³⁶. Εἰς πολλοὺς τῶν μύθων τούτων, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, ἐνωρὶς παρενεβλήθησαν ἀλλότρια μυθολογικὰ στοιχεῖα, ποικιλοτρόπως δὲ διαπλασθέντα δὲν διετήρησαν σημεῖα καθοδηγοῦντα εἰς ἀναγνώρισιν τῆς πρώτης προελεύσεως αὐτῶν. Ἐν τούτοις εἰς τινὰς αὐτῶν διακρίνονται ἱχνη μαρτυροῦντα τὴν συνάφειαν πρὸς τοὺς μύθους τῶν φυλάκων τῶν πηγῶν δρακόντων. Οὕτω π.χ. εἰς ἑλληνικοὺς μύθους περὶ δρακοντοκτονιῶν ἢ φόνων τεράτων: α') Τοῦ Πυθοκτόνου Ἀπόλλωνος· τὸν δράκοντα ἐφόνευσεν ὁ θεὸς παρὰ κρήνην³⁷. β') Ὁ Ἡρακλῆς τὴν Λερναίαν Ὑδραν ἀπέκτεινε παρὰ τὴν πηγὴν Ἀμυμώνην³⁸. γ') Παρὰ πηγὴν ἐπίσης ἀπέκτεινε καὶ ὁ Βελλεροφόντης τὴν Χίμαιραν³⁹. δ') Ἐν τῷ δελφικῷ μύθῳ περὶ τοῦ φόνου τοῦ μεγάλου θηρίου Λαμίας καὶ σωτηρίας ὑπὸ τοῦ Εὐρυβάτου τοῦ εἰς αὐτὸ παραδεδομένου ἀνθρωπίνου θύματος, ἀναφέρεται ὅτι τὸ θηρίον ριφθὲν κατὰ τῶν πετρῶν ἐγένετο ἀφανές, ἐκ δὲ τῆς πέτρας εἰς ἣν προσέκρουσε τὴν κεφαλὴν ἀνεφάνη πηγὴ⁴⁰. Ἡ σημερινὴ δελφικὴ καὶ ἀραχωβιτικὴ παράδοσις, ἡ διασώζουσα τὸν ἀρχαῖον μῦθον ἐν ταῖς πλείσταις λεπτομερείαις αὐτοῦ, ἀναφέρεται εἰς τὴν νῦν Ζάλεσκαν ἐν Δελφοῖς ὀνομαζομένην πηγὴν, ἥτις εἶναι αὐτὴ ἡ τοῦ ἀρχαίου μύθου πηγὴ Σύβαρις⁴¹. ε') Ὁ μῦθος περὶ τοῦ ἐν Τεμέσῃ ἥρωος, ὅστις πιθανώτατα εἶναι παραλλαγή τοῦ περὶ τῆς Λαμίας δελφικοῦ μύθου⁴², οὐδὲν ἐνέχει τὸ ἐμφαίνον συνάφειαν τοῦ ἐξαφανισθέντος ἥρωος πρὸς πηγὴν⁴³. Ἀλλ' ἐν τῇ γραφῇ,

κουτσάρεα) (Hahn, Albanes. Studien III 51). Κατὰ νεοελληνικὴν παράδοσιν τὸ στοιχεῖο βάζει τὸ πόδι τοῦ μπροστὰ στήν τροῦπα τῆς βρύσης καὶ φράζει τὸ νερὸ (Πολίτου, Παραδόσεις, ἀρ. 476). Ἐν δημοτικῷ ᾄσματι τοῦ ὁποῦ πολλὰ φέρονται παραλλαγαὶ δράκος κρατεῖ τὸ νερὸ καὶ τρεῖς λυγερὲς τὸν παρακαλοῦν νά τὸ ἀπολύσῃ νά πιοῦν οἱ διψασμένοι. (Γουσίου, Τὰ τραγούδια τῆς πατρίδος μου, σ. 94, 45. Abbott, Macedonian Folk-lore, σ. 261. Ἀσωπίου, Ἀττικὸν ἡμερολόγιον, 1887, σ. 322 καὶ ἀνέκδοτοι παραλλαγαί).

35. Βλ. περὶ τῶν μύθων τούτων Th. Schreiber, Apollon Pythoktonos, Leipz. 1879. M. Meyer ἐν Verhandlungen der 40ter Versammlung deutscher Philologen, 1889, σ. 336 κέ. Alb. Dieterich, Abraxas, Leipzig 1891, σ. 111 κέ. Δυστυχῶς δὲν ἤδυνήθην νά ἴδω τὸ τρίτομον σύγγραμμα τοῦ E. S. Hartland, The Legend of Perseus, London 1894-1896.

36. Ἀναγραφὴ τινῶν τῶν παραμυθίων τούτων παρὰ Frazer, Pausanias, τ. V, σ. 143-145.

37. Ὅμηρ. ὕμν. εἰς Ἀπόλλ. 300.

38. Στράβ. Η', σ. 371. Παυσαν. Β' λζ' 4.

39. Ἐν ἀγγειογραφίᾳ παρὰ τὴν Χίμαιραν ἀπεικονίζεται πηγὴ. (Βλ. Fischer, Bellerophontes, σ. 75).

40. Νίκανδρος παρ' Ἀντων. Λιβεράλ. 8.

41. Πολίτου, Παραδόσεις, ἀρ. 818, σ. 497 (ἐκ τοῦ B. Schmidt, Griech. Sagen, σ. 142. 246 κέ). Ἡ παραλλαγή τῆς παραδόσεως, τὴν ὁποίαν ἤκουσα ἐν Δελφοῖς, θὰ δημοσιευθῇ ἐν τῷ Γ' τόμῳ τῶν Παραδόσεων.

42. Rohde, Psyche, I⁴, 193.

43. Στράβ. ΣΤ', σ. 255 (= Εὐστάθ. εἰς Ὀδύσ. Α 185, σ. 1409). Παυσαν. ΣΤ' 6. 7-11 (= Σουίδ., λ. Εὐθυμος. Ὁ ἐν Τεμέσῃ ἥρωος). Αἰλίαν., Π. ἱστ. Η' 18. Ζηνόβ., 131.

τὴν ὁποῖαν λέγει ὁ Πausanias ὅτι εἶδεν, ἀπεικονίζετο πηγὴ Λύκα καὶ ὁ ἐκβληθεὶς τῆς Τεμέσης δαίμων, φορῶν δέρμα λύκου, τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ ὡς ἐδήλου ἐπιγραφὴ ἦτο Λύκας. Ὅθεν πρόδηλον εἶναι ὅτι ὁ ἐν Τεμέσῃ ἦρως, εἰς ὃν κατ' ἔτος προσεφέρετο ὡς θυσία περικαλλὲς παρθένος, ἐνομιζέτο ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων ὅτι ἦτο ὁ δαίμων τῆς πηγῆς Λύκας. Ἀκριβέστερον δ' ἴσως θὰ ἦτο ἂν ἐλέγομεν τὸ στοιχεῖο τῆς πηγῆς, διότι ὁ δαίμων οὗτος ἦτο «χρόαν τε δεινῶς μέλας καὶ τὸ εἶδος ἅπαν ἐς τὰ μάλιστα φοβερός», ἀπαράλλακτος δηλ. ὡς φαντάζεται ὁ ἡμέτερος λαὸς τὰ στοιχεῖα μερικῶν πηγῶν, τὰ ὁποῖα νομίζει ὅτι ἐπιφαίνονται ὑπὸ τὴν μορφήν Ἀράπη⁴⁴. ζ') Εἰς τοὺς μύθους περὶ φόνου τοῦ φυλάσσοντος πηγὴν καὶ παρακωλύοντος τὴν ὕδρευσιν τέρατος καταλέγεται πιθανῶς καὶ ὁ περὶ τῆς πάλης τοῦ Πολυδεύκου καὶ τοῦ Ἀμύκου. Ἄν καὶ ὁ κοινότερος τύπος τοῦ μύθου τούτου εἶναι σφόδρα παρηλλαγμένος, νομίζω δ' ὅμως ὅτι ἐκ τῆς παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ διατυπώσεως καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν τεκμηρίων καταφαίνεται ὅτι τοιοῦτος ἦτο ὁ ἐν ἀρχῇ χαρακτήρ αὐτοῦ, ὡς ἀλλαχοῦ ἀνέπτυξα⁴⁵.

Καὶ εἰς συναξάρια περὶ δρακοντοκτονίας ἁγίων, τὰ ὁποῖα ἀφίστανται τῆς περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου διηγήσεως, καθ' ὅσον δὲν ἀναφέρουσι τὴν λύτρωσιν κόρης, συνδέεται ὁ φόνος δράκοντος πρὸς τὴν ἀνάβλυσιν ἢ τὴν ἀνάκτησιν κατεχομένης ὑπὸ τοῦ δράκοντος πηγῆς ἢ τὴν ἀπολύμανσιν μολυνθείσης ὑπ' αὐτοῦ. Τοιοῦτο τὸ περὶ τοῦ ἁγίου Δονάτου ἐξ ἠπειρωτικῆς ἐπιχωρίου διηγήσεως⁴⁶. τὸ περὶ τῆς εὐρέσεως ἐν τῷ Μεγάλῳ σπηλαίῳ τῆς Ἀχαΐας τῆς θαυματουργοῦ τῆς Παναγίας εἰκόνας, ἐξ ἧς ἀστραπὴ ἐκπεμφθεῖσα κατέκαυσε τὸν παρὰ τὴν πηγὴν δράκοντα⁴⁷. τὸ περὶ τοῦ ἁγίου Ἰουλιανοῦ, ὅστις παρὰ τὸν Εὐφράτην «καὶ δράκοντα ἀπέκτεινε καὶ ὕδωρ ἐν γῇ ἀνύδρῳ βλύσαι πεποίηκε»⁴⁸. Ὁμοίᾳ εἶναι καὶ παλαιὰ δημόσια παράδοσις τῆς Τραπεζοῦντος, τὴν ὁποῖαν παρέλαβεν ὁ περὶ τῶν θαυμάτων τοῦ μάρτυρος Εὐγενίου γράψας Ἰωσήφ Τραπεζοῦντος, περὶ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου, ὅτι οὗτος ἐφόνευσεν δράκοντα εἰς ἀπόστασιν ὥρας ἀπὸ τῆς πόλεως ἐμφωλεύοντα, ἐκ τούτου δὲ καὶ ἡ πηγὴ ἐξ ἧς ἔπινε τὸ θηρίον *Δρακοντοπέαδον* σήμερον ὀνομάζεται⁴⁹.

Καθόλου οἱ μῦθοι περὶ δρακόντων ἢ στοιχειῶν κυρίων τῶν πηγῶν καὶ ἐμποδιζόντων τὴν ὕδρευσιν πρὸς πίεσιν τῶν ἀνθρώπων εἶναι κοινοὶ παρὰ τῷ σημερινῷ ἑλληνικῷ λαῷ, ὡς μαρτυροῦν καὶ τάνωτέρω (σ. 227) μνημονευ-

44. Πολίτου, Παραδόσεις, σ. 1108.

45. Αὐτ., σ. 1108-1109.

46. Αὐτ., σ. 973 κέ.

47. Αὐτ., σ. 975-6.

48. Μηναιὸν Ὀκτωβρ. 18, σ. 111 (ἐν Βενετ. 1768). Ὁμοίως καὶ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ἐν παραλλαγῇ τοῦ περὶ δρακοντοκτονίας μύθου, ἣν ἀκολουθεῖ κοντάκιον ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Ρωμανόν. (Maas ἐν Oriens christianus, 1913, σ. 53). Πρβλ. καὶ Delehaye, σ. 187.

49. Τριανταφυλλίδου, Οἱ φυγάδες, σ. 38. Fallmerayer, Fragmente aus dem Orient, 1845, τ. I, σ. 140. Θεριὸ τῆς βρύσης, τὸ ὁποῖον σκοτώνουν ἦρως εἰς κρητικά ἄσματα: Jeannarakis, σ. 115, 117. 174, 229=Κριάρη, Κρητ. ἄσμ., σ. 154.230=Βλαστοῦ, Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ, σ. 107.

θέντα δημοτικά ἄσματα, ὁ δὲ φόνος τοῦ δράκοντος καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς βασιλοπούλας, τῆς ἐκτεθειμένης πρὸς βορὰν εἰς αὐτόν, εἶναι ἐπεισόδιον πολλῶν ἐλληνικῶν παραμυθίων⁵⁰. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο φέρεται μὲν καὶ εἰς πολλά ἄλλων λαῶν παραμύθια, ἐν τισι μάλιστα συνυφασμένον καὶ μετὰ τῶν ἀρχαϊκῶν στοιχείων, τὰ ὅποια παρουσιάζουν ἐπίσης καὶ τινα τῶν ἐλληνικῶν, ἥτοι τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἀποτεμνομένων κεφαλῶν τοῦ δράκοντος (πρβλ. τὸν μῦθον τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Λερναίας Ὑδρας) καὶ τῆς ἀποκοπῆς τῶν γλωσσῶν τοῦ θηρίου πρὸς ἔλεγχον τοῦ σφετερισθέντος τὴν δόξαν τοῦ ἄθλου (πρβλ. τὸν μῦθον τοῦ Πηλέως), ἀλλ' ἡ συνάφεια τῆς δρακοντοκτονίας πρὸς τὴν παρακώλυσιν τῆς ὑδρεύσεως φαίνεται προσιδιάζουσα εἰς τὰ νεοελληνικά παραμύθια⁵¹.

Ἐκ τούτων συνάγεται ὅτι τὸ περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου δημοτικὸν ἄσμα παρέλαβε τὴν ὑπόθεσιν ἐκ δημῶδων ἐλληνικῶν παραδόσεων, ἀφοῦ ἐν ταύταις μόνον εὐρίσκονται τὰ κύρια συστατικὰ αὐτῆς, ἅτινα παρέλιπεν ἡ θρησκευτικὴ διήγησις. Εἰς τὸ αὐτὸ πόρισμα ἄγει καὶ ἐπεισόδιον τοῦ ἁσματος, ἔλλειπον ἐπίσης ἐκ τῆς διηγήσεως.

Πρὸ τοῦ φόνου ὁ ἅγιος ἀποκοιμᾶται εἰς τὰ γόνατα τῆς βασιλοπούλας, κατὰ τινες παραλλαγὰς διὰ τὰ τὸν περιεῖρη (26 ζ' η'), ἐξυπνᾷ δὲ ἀπὸ τὰ δάκρυα τῆς βασιλοπούλας (31 β'). Παρηλατῶν καὶ κάπως τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο εὐρίσκεται καὶ εἰς ἄλλην θρησκευτικὴν διήγησιν, παράλληλον τῆς περὶ δρακοντοκτονίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου, εἰς τὸ συναξάριον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου. Καὶ ὁ ἅγιος Θεόδωρος, ὅτε ἐφθάσεν εἰς Εὐχάϊτα, ὅπου ἐνεφώλευε δράκων

50. H a h n, Griechische u. alban. Märchen, ἀρ. 22, τ. I, σ. 170 (ἡπειρωτικόν) = P i o, Νεοελληνικά παραμύθια, ἀρ. 20, σ. 63. H a h n, τ. II, ἀρ. 70, σ. 55 (Σύρας), σ. 295 (Τήνου), τ. I, ἀρ. 58, σ. 308 (Ἀγ. Ἄννης Εὐβοίας). B u c h o n, La Grèce continentale et la Morée, σ. 277= L e g r a n d, Contes populaires grecs, σ. 163 (Χίου). Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 197 (ἡπειρωτικόν), σ. 243-244 (Σύμης). Calabria, 1894, τ. VII, σ. 27 (Ροκκαφόρτε) καὶ πολλά ἄλλα ἀνέκδοτα τῆς συλλογῆς μου.

51. Ἐκ τῶν 41 παραμυθίων τῶν ἐχόντων τὸ ἐπεισόδιον τῆς δρακοντοκτονίας, τὰ ὅποια ἀναγράφει ὁ F r a z e r (Pausanias, τ. V, σ. 143-144), πλὴν δύο ἐλληνικῶν, εἰς τέσσαρα μόνον (ἀλβανικόν, ἀραβικόν, κουρδικόν καὶ βερβερικόν) ἀναφέρεται ἡ προσφορά ἀνθρωπίνου θύματος εἰς τὸ κατακρατοῦν τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς τέρας. Τὸ ἀλβανικόν (τοσκικόν) παρὰ H a h n, Albanes. Studien II, σ. 167-168= Griech. u. alban. Märchen, ἀρ. 98 παρουσιάζει τόσας ὁμοιότητας ἐν ταῖς λεπτομερείαις πρὸς τοὺς μύθους τοῦ Περσέως, ὥστε φαίνεται πιθανόν ὅτι δὲν εἶναι ἀκραιφνῶς δημῶδες ἀλλ' ἀπήχησις μᾶλλον ἐλληνικῶν διηγήσεων, λογίαν ἔχουσῶν τὴν προέλευσιν. Ἄλλ' ἀκριβῶς ἡ διαφορὰ ἀπὸ τοῦ περὶ τῆς σωτηρίας τῆς Ἀνδρομέδας μύθου, συνισταμένη εἰς τὴν κατακράτησιν τοῦ ὕδατος καὶ τὴν ἀπόλυσιν αὐτοῦ μετὰ τὸν φόνον τοῦ τέρατος, ἐμφαίνει τὴν ἐπικράτησιν τοῦ αἰτίου τούτου τῶν δρακοντοκτονιῶν παρὰ τῷ ἡμετέρῳ λαῷ, ὅπουθεν ἴσως μετεδόθη τὸ παραμύθιον εἰς τοὺς Τόσκηδες. Καὶ εἰς βουλγαρικὴν παράδοσιν περὶ τοῦ φόνου τῆς Λάμιας (ὡς δι' ἐλληνικοῦ ὀνόματος λέγεται ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τὸ τέρας) ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἡλίου, ἢ Λάμια, εἰς τὴν ὁποίαν προσφέρεται καθ' ἑκάστην μία παρθένος καὶ τελευταία ἡ βασιλοπούλα, κατακρατεῖ τὸ νερόν. Ἐν ἄλλοις ἡ παράδοσις αὕτη ἐμφαίνει τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐλληνικῆς θρησκευτικῆς διηγήσεως: ἡ πόλις κεῖται ἐγγὺς λίμνης, βάπτισις τῶν κατοίκων τῆς πόλεως μετὰ τὸν φόνον. (Lydia Schischmanoff, Légendes religieuses Bulgares, Paris 1896, ἀρ. 44, σ. 87 κέ. Ἐκ τοῦ Sbornik zu narodni ousmotvorenia, τεύχ. 5).

«ἀποβάς τοῦ ἵππου, ὕπνω ἑαυτὸν δέδωκέ τε καὶ διανέπαυε». Μία δὲ γυνή, «ὀρῶσα τὸν κίνδυνον» ἔσπευσε λυπηθεῖσα αὐτὸν νὰ τὸν ἐξυπνήσῃ, καὶ «εἰς δεῖγμα τῆς συμπαθείας δάκρυα κατέρρει τῶν ὀφθαλμῶν»⁵². Εἰς βουλγαρικὸν ἄσμα περὶ τῆς δρακοντοκτονίας τοῦ ἀγίου Γεωργίου, ὁ ἅγιος ἀναπαύεται εἰς τὰ γόνατα τῆς βασιλοπούλας· ὅτε ἐξῆλθεν ἡ Λάμια, ἡ κόρη ἀπὸ τὸν τρόμον τῆς ἐδάκρυσε καὶ τὸ θερμὸν τῆς δάκρυον ἀφύπνισεν αὐτόν⁵³. Τὸν δρακοντοκτόνον ἥρωα ἀφυπνίζουν τὰ δάκρυα τῆς βασιλοπούλας καὶ ἐν ἡπειρωτικῷ παραμυθίῳ⁵⁴. Κατὰ τινὰ ἀρμενικὴν παράδοσιν τοῦ Etschmiatsin, ἡ βασιλοπούλα, λυπηθεῖσα τὸν κοιμώμενον ἥρωα, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐντολὴν νὰ φονεύσῃ, θρηνεῖ, ἐκ τῶν δακρύων τῆς ἐξυπνᾷ ὁ ἥρωας (ὁ ἅγιος Σάργις = Σέργιος) καὶ πείθει αὐτὴν νὰ φύγωσιν ὁμοῦ⁵⁵. Καὶ κουρδικὴ δὲ τις παράδοσις ἀφηγεῖται ὅτι τὸν ἥρωα Σιαμπάνδ, κοιμώμενον εἰς τὰ γόνατα τῆς μνηστῆς του, ἐξύπνησεν αὐτὴ διὰ τῶν δακρύων τῆς ἐπὶ τῇ προσεγγίσει κινδύνου⁵⁶.

Ἄν δ' ὁ ὕπνος τοῦ ἥρωος εἰς τοὺς κόλπους τῆς κόρης πρὸ τοῦ ἄθλου εἶναι τυπικὸν ἐπεισόδιον τῶν μύθων, πολλῷ μᾶλλον τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα ἐνέχει καὶ ἡ ἀγροικοτέρα λεπτομέρεια τῆς φθειρίσεως τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀναπαυομένου ὑπὸ τῆς κόρης. Ἡ ρυπαρὰ συνήθεια εἶναι κοινὴ καὶ εἰς βαρβάρους καὶ εἰς εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς⁵⁷, γνωστότατος δ' εἶναι ὁ ἐν τῇ Παλαιᾷ πινακοθήκῃ τοῦ Μονάχου πίναξ τοῦ Murillo, ἐν ᾧ ὁ Ἰσπανὸς καλλιτέχνης δὲν ἀπηξίωσε νὰ ἀπεικονίσῃ γραῖαν μεριμνῶσαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον περὶ τῆς καθαριότητος τοῦ εἰς τὰ γόνατα αὐτῆς ἀνακλινόμενου παιδαρίου. Εἰς πολυπληθῆ παραμύθια διαφόρων λαῶν φαίνεται τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο, συνήθως ὡς θάπεια καταπραυνούσα τέρατα καὶ ἥρωας⁵⁸. Εἰδικῶς πρὸ τοῦ ἄθλου τῆς δρακοντοκτονίας, ὡς εἰς τὸ ἄσμα, ἀναφέρεται εἰς ἑλληνικὰ παραμύθια τῆς Ἀγίας Ἀννης τῆς Εὐβοίας, τῆς Σύρας, τῆς Σύμης καὶ τῆς Ροκκαφόρτης⁵⁹. Καὶ τὸ βουλγαρικὸν περὶ τοῦ ἀγίου Γεωργίου ἄσμα παρὰ Miladinov 31 δὲν παραλείπει τὴν λεπτομέρειαν ταύτην.

Ἡ ἀρχὴ τῆς παρεμβολῆς τοῦ ἐπεισοδίου τοῦτου εἰς τοὺς μύθους εἶναι πολὺ παλαιά, ἀνευρίσκομεν δ' αὐτὸ εἰς τὸν δημωδέστερον περὶ τοῦ ἀποικι-

52. Παρὰ H. Delehaye, *Les légendes grecques des saints militaires*, Paris 1909, σ. 137. 154. 188.

53. Miladinov, *Bylgarski narodni Pjesni*, ἀρ. 3 = Rosen, *Bulgarische Volksdichtungen*, ἀρ. 35.

54. Ζωγράφ. ἀγών Α', σ. 197. Καὶ ἐν παραμυθίῳ τῆς Σύρας (Hahn, τ. II, ἀρ. 64, σ. 19: Πάλῃ ἀνδρειωμένου καὶ Δράκου, ἀλλ' ὄχι παρὰ πηγὴν).

55. *Zeitschrift d. Vereins f. Volksk.*, 1909, σ. 362.

56. Αὐτ., 1905, σ. 328.

57. Βλ. μαρτυρίας παρὰ Frazer, *Pausanias*, τ. V, σ. 269-270.

58. Πάμπολλα τοιαῦτα παραμύθια ἀναγράφουν οἱ R. Köhler καὶ J. Bolte ἐν *Zeitschrift d. Vereins f. Volkskunde*, 1896, σ. 62, πρὸς δὲ τούτοις ὁ Frazer, αὐτ., σ. 270 καὶ ὁ L. F. Weber, *Märchen und Schwank*, Kiel 1904, σ. 57.

59. Hahn, *Griech. u. alban. Märchen*, τ. I, σ. 308, ἀρ. 58· τ. II, σ. 55, ἀρ. 70. Ζωγρ. ἀγών Α', σ. 243. *La Calabria*, 1894, τ. VII, σ. 27.

σμοῦ τοῦ Τάραντος ὑπὸ τοῦ Σπαρτιάτου Φαλάνθου μῦθον, τὸν ὁποῖον διέσω-
σεν ὁ Πausanias (I' 10,7-8): «καὶ αὐτὸν ἡ γυνὴ — τὰ τε ἄλλα ἐφιλοφρονεῖτο
καὶ ἐς τὰ γόνατα ἐσθεμένη τὰ αὐτῆς τοῦ ἀνδρός τὴν κεφαλὴν ἐξέλεγε τὰς
φθειρας· καὶ πῶς ὑπὸ εὐνοίας δακρῦσαι παρίσταται τῇ γυναικὶ ὁρώση τοῦ ἀν-
δρός ἐς οὐδὲν προχωροῦντα τὰ πράγματα. Προέχει δὲ ἀφειδέστερον τῶν δα-
κρύων....» Ἐκ τῶν δακρύων ὁδηγηθεὶς, προσθέτει ὁ ἀρχαῖος μῦθος, εἰς κατα-
νόησιν μαντείας δοθείσης αὐτῷ, ἐπῆλθεν ὁ Φάλανθος κατὰ τοῦ Τάραντος καὶ
κατανικήσας τοὺς βαρβάρους κατέλαβε τὴν πόλιν.

Ἄλλο ἐπεισόδιον τοῦ ἄσματος, παλαιὸν μὲν ἐπίσης, ἀλλὰ μὴ ἔχον ὁσπιν
καὶ τὰ προμνημονευθέντα σημασίαν, εἶναι ἡ δέσμευσις τοῦ θύματος παρὰ τὴν
κατοικίαν τοῦ θηρίου (16 γ' δ'). Καὶ εἰς ἡπειρωτικὸν παραμῦθιον δρακοντο-
κτονίας τὴν βασιλοποῦλαν τὴν ἔδεσαν ἐκεῖ σιμὰ μὲ μνιὰ μαλαματένια ἀλυσί-
δα⁶⁰. Ἀλυσίδετον ἀπεικονίζουσι τὴν βασιλοποῦλαν καὶ τινες τῶν ἐλληνικῶν εἰ-
κόνων τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ὁμοίως καὶ ἡ Ἀνδρομέδα ἐκτεθεῖσα πρὸς βορὰν
εἰς τὸ κῆτος ἦτο «ἐν πυκνοῖς δεσμοῖσιν ἐμπεπλεγμένη» κατὰ τὸν Εὐριπίδην⁶¹,
ἀλυσίδετος δ' ἀπεικονίζεται ἐν μνημείοις τῆς τέχνης⁶², καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ
ὁμοιοπαθὴς Ἡσιόνη⁶³.

Ἡ συγκέντρωσις εἰς τὸ δημοτικὸν ἄσμα πάντων τούτων τῶν παλαιῶν
μυθολογικῶν στοιχείων καὶ ἡ παράλειψις αὐτῶν ἐκ τῆς θρησκευτικῆς διηγή-
σεως περὶ τῆς δρακοντοκτονίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ
ἀνεκπληρωστὸν τοῦ ἄσματος ἐκ τῶν μυθολογικῶν στοιχείων τῆς διήγησεως, πεί-
θουσιν ἡμᾶς ὅτι ὄχι μόνον τὸ ἄσμα παρέλαβεν, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, τὴν ὑπό-
θεσιν αὐτοῦ ἐκ δημῶδων ἐλληνικῶν παραδόσεων, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἀδύνατος εἶναι
ἡ προέλευσις αὐτοῦ ἐκ τῆς θρησκευτικῆς διήγησεως. Ἡ δὲ συμφωνία ἀμφοτέ-
ρων εἰς τινα σημεῖα καθιστᾷ πιθανώτατον ὅτι καὶ τὸ ἄσμα καὶ ἡ διήγησις ἐκ
κοινῆς ἀπέρρευσαν πηγῆς, αὕτη δ' ἦτο ὁ περὶ τῆς δρακοντοκτονίας δημῶδης
μῦθος, ἡ ἀκριβέστερον παραλλαγὴ αὐτοῦ ἐπιχωρία, καὶ δὴ τοῦ τόπου ἐν ᾧ τὸ
ἄσμα ἐποιήθη καὶ συνετάχθη ἡ διήγησις. Ἐν τῇ παραλλαγῇ ταύτῃ εἰς τὸν
ἀνώνυμον ἢ ἄλλως ὠνομασμένον ἥρωα εἶχεν ἐπιτεθῇ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου
Γεωργίου.

Ὁ μῦθος τῆς δρακοντοκτονίας ἐνωρὶς ἐγκατεπλέχθη εἰς τοὺς βίους πολ-
λῶν ἁγίων, εἰς ἄλλους μὲν ἀπλοῦς, εἰς ἄλλους δὲ ἀναμιχθεὶς μετὰ ποικίλων
ἐπεισοδίων⁶⁴. Ὑπεβοήθει δὲ εἰς τὴν εἰσδοχὴν αὐτοῦ εἰς θρησκευτικὰ βιβλία ἡ

60. Hahn, τ. I, σ. 170, ἀρ. 22 = Pto, Νεοελλ. παραμῦθια, σ. 63-64, ἀρ. 20.

61. Εὐριπίδ., ἀποσπ. 122. (Ἀριστοφάν., Θεσμοφορ. 1032). Λουκιαν., Ἐνάλ.
διάλ. 14,3, σ. 323. Ἀπολλόδορ. Β' δ' 3,2. Ovid., Metam. IV, 672.683. Lactant.
Placid. IV 19. Mythogr. Vatic. I 73.

62. Ἀνθολ. Πλανούδ. Δ' 147. Ἀχιλλ. Τάτ. Γ' 6,3. Φιλόστρατ., Εἰκον. Α' 29.
Fedde, De Perseo et Andromeda, σ. 47 κέ. Wernicke ἐν Pauly-Wissowa, Real-
Encycl. I, σ. 2157-2158. Kuhnert ἐν Roscher, Lex. III, σ. 2048 κέ.

63. Roscher, Lexik. d. Mythol. I, σ. 1592.

64. Ἀναγραφὴν ἁγίων δρακοντοκτόνων βλ. ἐν Maury, Essai sur les légendes pieuses, σ.
144-145. Collin de Plancy, Dictionnaire critique de reliques et des images miraculeuses,

προσδιδομένη εἰς τὸν μῦθον ἀλληγορικὴ ἔννοια, τοῦ δράκοντος ὑπονουσμένου ὡς εἰκόνας τοῦ νοητοῦ δράκοντος, τοῦ διαβόλου, ὃν διὰ τῆς πίστεως αὐτῶν καθυπέταξαν οἱ ἅγιοι⁶⁵. Ἀλλὰ πρὸς τὸν βίον τοῦ ἁγίου Γεωργίου φαίνεται ὅτι ὀψιαίτατα συνεδέθη ὁ μῦθος ἢ μᾶλλον ὅτι ὀψιαίτατα ἐγένεν ἡ διασκευὴ αὐτοῦ εἰς θρησκευτικὴν διήγησιν, καὶ τότε δὲ ἡ σύνδεσις δὲν συνετελέσθη πλήρης. Τὸ παλαιότατον χειρόγραφον τῆς ἑλληνικῆς διηγήσεως περὶ τῆς δρακοντοκτονίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἶναι τοῦ IB' αἰῶνος⁶⁶, ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἐν τισὶ τῶν ἄλλων χειρογράφων ἡ διήγησις χαλαρῶς συνδεομένη ἐπακολουθεῖ εἰς τὸ μαρτύριον ἢ παρεμβάλλεται εἰς τὴν διήγησιν περὶ ἄλλων θαυμάτων⁶⁷, ἐν πολλοῖς δὲ ἡ περὶ τοῦ θαύματος τῆς δρακοντοκτονίας διήγησις εἶναι αὐτοτελὴς ἢ συνάπτεται πρὸς τὴν διήγησιν τῆς συναντήσεως τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ δαίμονος⁶⁸. Παρόμοιόν τι παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν διασκευὴν τῆς θρησκευτικῆς διηγήσεως περὶ τῆς δρακοντοκτονίας τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, ἥτις εἶναι μετὰ τῶν πασῶν τῶν περὶ δρακοντοκτονιῶν ἁγίων ἡ συγγενεστέρα πρὸς τὴν περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου· διότι καὶ αὕτη, ὡς ἐκ τινων ἐνδείξεων συνάγεται, ὁπότε παρενεβλήθη εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγίου⁶⁹. Ἡ διασκευὴ αὕτη, ἂν καὶ ἐπιμελέςτερον ἀπεκαθάρθη τῶν πλείστων μυθικῶν στοιχείων, φαίνεται ὅτι βασίζεται εἰς ἐπιχωρίαν περὶ δρακοντοκτονίας παραδόσιν τῶν Εὐχαΐτων. Ἀλλὰ σχεδὸν παντελῶς ἀμετάλλακτον τὸν τύπον τῆς δημόσιας παραδόσεως διετήρησεν ἄλλη τις παραλλαγή, τὴν ὁποίαν αὐτοτελεῖ καὶ ἀσυναπτον πρὸς τὸν βίον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου παρουσιάζουν ἑλπίς τινὰ χειρόγραφα⁷⁰. Ἐν αὐτῇ ὁ δράκων

Paris 1822, τ. I, σ. 36 κέ. *Cahier, Catalogue des saints*, τ. I, σ. 315 κέ. Πολίτου, Παραδόσεις, σ. 972.

65. Maury, ἐνθ' ἀν., σ. 131 κέ. Πολίτου, αὐτ. Τροπάριον εἰς τὸν δρακοντοκτόνον ἅγιον Δονᾶτον (Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Δονάτου, Ἐνετίησιν 1774, σ. 13): «Τὸν δόλιον ἡσχυνας καὶ παλαιὸν περνιστὴν, Νεκρώσας τὸν δράκοντα Τῇ σῇ θερμῇ προσευχῇ, Πατέρων ἀγλάισμα. Πτερνιστής, ὁ διάβολος ἐν ἀναφορᾷ εἰς Γενέσ. γ' 15. Βλ. καὶ Κτιτορικόν ἢ προσκυνητᾶριον τοῦ Μεγάλου σπηλαίου, ἐν Ἀθ. 1840, σ. 48: «Τὸ δὲ τοιοῦτον τερατῶδες εἶδος τοῦ δράκοντος καὶ ἡ τοῦτου ἀπώλεια καὶ καταστροφὴ προεικόνιζον, οἶμαι, τὸν ἀφανισμόν τῶν τοῦ νοητοῦ καὶ ψυχοφθόρου δράκοντος ὀλεθρίων ἐπιβουλῶν καὶ μυρίων καταδρομῶν, ὅσας πολλάκις κατὰ τοῦ ἱεροῦ καὶ μεγάλου σπηλαίου ἀναρριπίσας ἐματαιώθη καὶ ὡς καπνὸς ἠφανίσθη». Τροπάριον εἰς ἁγ. Θεόδωρον: «Τὸν πρόμαχον τῆς κακίας ἀπημαύρωσας ὄφιν» (Μηναῖον Ἰουν. 8. Βλ. καὶ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου κονδάκιον, τροπάρ. 3 παρὰ Pitra, Anal. sacra I, σ. 362).

66. Aufhauser, σ. 32. Πρὸβλ. H. Delehaye, Les légendes grecques des saints militaires, σ. 74. K. Krumbacher, Der heilige Georg, München 1911, σ. 296.

67. Aufhauser, σ. 32 κέ. Krumbacher, σ. 241.

68. Εἰς ἑξ χειρόγραφα τῶν μελετηθέντων ὑπὸ τοῦ Aufhauser (σ. 26) φέρεται μόνη ἡ περὶ τῆς δρακοντοκτονίας διήγησις, καὶ εἰς ἑξ ἕτερα μετὰ τῆς περὶ συναντήσεως τοῦ Σατανᾶ, τρία δ' ἄλλα συνάπτουσι τὰς δύο ταύτας διηγήσεις μετὰ τοῦ μαρτυρίου.

69. Βλ. H. Delehaye, σ. 23. 115.

70. Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Veselovskij ἐν τῷ Sbornik τῆς ἐν Πετροπόλει Ἀκαδημίας, 1880, τ. XX, σ. 14-22 (ὅπερ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἴδω). Ὁ Delehaye, σ. 37-38 ἀναφέρει καὶ δύο ἄλλα χειρόγραφα (βατικανόν, ἀρ. 1190, φ. 62-63 καὶ παρισινόν, ἀρ. 1190, φ. 110-116) περιέχοντα αὐτό. Εὐρίσκεται καὶ ἐν τῷ Ἀθωνικῷ κώδ. 289 τῆς μονῆς Διονυσίου, τοῦ

κρατεί τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς, ἀρπάζει γυναῖκας καὶ συζῇ μετ' αὐτῶν, ἔχει κλίνην χρυσοῦν εἰς τὸν κοιτῶνά του, ἐνὶ λόγῳ εἶναι τὸ μεταξὺ θηρίου καὶ ἀνθρώπου κυμαινόμενον ὑπερφυσικὸν ἐκεῖνο ὄν, τὸ ὁποῖον γνωρίζομεν ἐκ τῶν νεοελληνικῶν ἁσμάτων, παραδόσεων καὶ παραμυθίων⁷¹.

Εὐδιάκριτον τὸν τύπον τῶν δημῶδων παραδόσεων διατηρεῖ καὶ ἡ ἀμέσως μετὰ τῆς περὶ τοῦ δράκοντος συναπτομένη ἐν τοῖς χειρογράφοις διήγησις περὶ τῆς συναντήσεως τοῦ ἁγίου Γεωργίου μετὰ τοῦ δαίμονος⁷². Ἀλλὰ τοσοῦτον ἀδεξία εἶναι ἡ διασκευὴ αὐτῆς ἐκ δημῶδους παραδόσεως, καὶ τοσοῦτον ἀτέχνως προσαρμόζεται πρὸς τὸν ἐπιζητούμενον ψυχωφελῆ σκοπὸν καὶ πρὸς τὰς χριστιανικὰς περὶ δαιμόνων δοξασίας, ὥστε ἡ ἀνάγνωσις αὐτῆς πολλὰς ἀπορίας ἐγείρει εἰς τὸν ἀγνοοῦντα τὴν δημῶδη παράδοσιν καὶ ἀδυνατοῦντα νὰ συμπληρώσῃ διὰ ταύτης τὰ καταλειπόμενα κενά⁷³. Ὁ ἅγιος κατὰ τὴν διήγησιν ταύτην, μετὰ τὴν βάπτισιν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως καὶ τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ἐν αὐτῇ, ἀπερχόμενος εἰς τὴν πατρίδα του ὑπῆντησεν ἐν τῇ ὁδῷ δαίμονα, λαβόντα τὸ σχῆμα γέροντος εὐτελοῦς καὶ τεταπεινωμένου, στηριζομένου εἰς βακτηρίαν. Οὗτος ἐν πολλῇ κατανύξει τὸν ἐχαιρέτισεν «Χαίροις, Γεώργιε». Ὁ δ' ἅγιος ἀναγνωρίσας αὐτόν, τῷ εἶπε «Ποῖος εἶσαι σὺ καὶ ποῦ ἤξεύρεις τὸ ὄνομά μου; μὴ γὰρ οὐκ εἶσαι πονηρὸς δαίμων;» Ὁ δαίμων τότε προσποιηθεὶς τὸν ὀργισμένον τῷ λέγει «Τοὺς ἄγγελους τοῦ θεοῦ ὕβριζεις καὶ ἐρωτᾷς ποῖος εἶμαι ἐγώ; μάθε νὰ ὁμιλῇς καλῶς». Πρὸς ταῦτα ὁ ἅγιος ἀπεκρίθη «Ὅς λέγεις εἶσαι ἄγγελος θεοῦ δείξόν μοι τὴν δόξαν σου». Καὶ παρενθύς ποιήσας ἐν τῇ γῇ τὸν τύπον τοῦ τιμίου σταυροῦ περιέφραξε κύκλῳ τοῦ δαίμονος καὶ τὸν ἐξώρκισεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, ἂν μὲν εἶναι ἄγγελος νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, ἂν δὲ πνεῦμα πονηρὸν νὰ μὴν ἔχῃ ἐξουσίαν νὰ φύγῃ. Καὶ μὲ τὸν λόγον τοῦ ἁγίου εὐρέθη δεδεμένος ὁ δαίμων καὶ προκληθεὶς ὡμολόγησεν εἰς τὸν ἅγιον ποῖος τῶν δαιμόνων ἦτο καὶ ὅτι εἶχεν ἔλθῃ πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ τὸν πλανήσῃ ἵνα προσκυνήσῃ αὐτόν. Ὁ δὲ ἅγιος μετ' εὐχὴν πρὸς τὸν θεὸν ἐσφράγισεν ἓνα βράχον παμμεγέθη κείμενον ἐκεῖ λέγων «Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνοίχθητι πέτρα καὶ ὑπόδεξαι τὸν πονηρὸν δαι-

ΙΣΤ' αἰῶνος, φ. 225α-239β, οὗ ἀντίγραφον μοι ἐδόθη ἐπιμελεῖα τοῦ φίλου συναδέλφου κ. Σ.Π. Λάμπρου.

71. Βλ. Ν. Γ. Πολίτου, Νεοελλ. μυθολ., σ. 154 κέ. Παραδόσ., σ. 990 κέ.

72. Aufhäuser, σ. 24-25.69. Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον, σ. 70-71.151-153. Δουκάκη, Μέγας Συναξαριστής, Ἀπριλίου, Ἀθ. 1892, σ. 344-345, τὸ λατινικὸν Aufh., σ. 186-187. 224-225.

73. Ἐτι μᾶλλον ἀκατανόητον καὶ ἀδίκαιολόγητον εἶναι ἐν ἡπειρωτικῇ παραλλαγῇ τοῦ περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἁσματος τὸ ἐπεισόδιον τῆς συναντήσεως τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ Σατανᾶ (20, σ. 192). Ὁ ἅγιος πορευόμενος ὅπως σώσῃ τὴν βασιλοπούλαν συναντᾷ εἰς μίαν ἔρημον τὸν Σατανᾶν, ὅστις ὀνομαστί προσαγορεύων αὐτόν τὸν ἐρωτᾷ διατί τόσον βιάζεται, ὁ δὲ ἅγιος ἀναγνωρίσας αὐτόν τὸν ἐρωτᾷ πόθεν γνωρίζει τὸ ὄνομά του καὶ μὲ τὴν ἐπιτίμησιν ταύτην λήγει τὸ ἐπεισόδιον. Φαίνεται ὅτι παρενέβαλέ τις διασκευαστὴς τοῦ ἁσματος τοὺς ἀποτελοῦντας τὸ ἐπεισόδιον ἑξ στίχους, ἀκούσας τὴν θρησκευτικὴν διήγησιν καὶ ὑπολαβὼν αὐτὴν συμπλήρωμα τῆς περὶ τῆς δρακοντοκτονίας.

μονα τοῦτον». Καί παραχρῆμα ἐσχίσθη ἡ πέτρα καί ἐξῆλθεν πῦρ ἐξ αὐτῆς, καί κρατήσας ὁ ἅγιος τὸν δαίμονα ἔρριπεν αὐτὸν ἐν τῷ χάσματι ἐν μέσῳ τοῦ πυρός, καί πάλιν ἔσμιξεν ἡ πέτρα καθὼς ἦτο καί πρότερον· καί ὁ δαίμων ἔμεινεν ἐντὸς κεκλεισμένος αἰωνίως.

Ἡ πρόθεσις τοῦ γράψαντος τὴν διήγησιν ταύτην ἦτο ἴσως νὰ παράσχη τὸ πάρισον τῆς δρακοντοκτονίας, πλάττων καί δεύτερον ταυτοσήμαντον ἄθλον τοῦ ἁγίου. Μετὰ τὴν κατανίκησιν τοῦ δράκοντος, τοῦ συμβόλου τοῦ δαίμονος, παρατίθεται καί ἡ καταβαράθρωσις αὐτοῦ τούτου τοῦ δαίμονος, ἐπετεύχθη δὲ τοῦτο διὰ τῆς διασκευῆς ἄλλης παραπλησίας δημῳδους παραδόσεως. Ἄλλ' ἡ παράδοσις παρεμορφώθη ἐξ ἀτεχνίας τοῦ διασκευαστοῦ, ὁ δαίμων προσέλαβεν ἐν τῇ θρησκευτικῇ ταύτῃ διηγήσει τὸν κωμικὸν τύπον τοῦ ἡλιθίου διαβόλου τῶν παραμυθίων, καί ἡ κατὰ τὰς δημῳδους δοξασίας διὰ μαγικῶν τελετῶν ἐγκάθειρξις καί σφράγισις τῶν στοιχείων μετεποιήθη εἰς διηνεκὴ περιορισμὸν τοῦ διαβόλου ἐντὸς τοῦ πυρός τῆς κολάσεως. Αἱ δημῳδους δοξασίαι περὶ ἐγκαθείρξεως τῶν στοιχείων εἶναι αἱ μέχρι τοῦ νῦν παρὰ τῷ ἡμετέρῳ λαῷ φερόμεναι βυζαντιναὶ δοξασίαι περὶ τελεσμάτων, περὶ ὧν διελάβομεν ἀλλαχοῦ⁷⁴. Ἐκ συναξαρίου γραφέντος περὶ τὰ μέσα τοῦ Ζ' αἰῶνος, ἀνεφέραμεν τὴν περὶ τοῦ ὁσίου Θεοδώρου διήγησιν, ὅστις κατέκλεισεν εἰς βόθρον δαιμόνια, ἐπιβαλὼν λίθον καὶ στήσας ἐπάνω τὸν τύπον τοῦ τιμίου σταυροῦ⁷⁵. Εἰδικώτερον δὲ περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου φέρεται σήμερον ἡ παράδοσις ὅτι οὗτος ἐκλείσεν εἰς σπηλαίον στοιχεῖον, τὸ ὅποιον κατ' ἔτος ἔτρωγε δύο ἄνθρωποις ἐκ τῶν μεταβαίνοντων εἰς ἐξοχικὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου πρὸς πανηγυρισμὸν τῆς ἐορτῆς του, καί πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ σπηλαίου ἐπέθεσε πλάκα, τὴν ὁποίαν ἐσφράγισεν διὰ τῶν πετάλων τοῦ ἵππου του, διὰ νὰ μὴ ἡμπορῇ νὰ ἐξέρχεται τὸ στοιχεῖον τοῦ λοιποῦ⁷⁶.

Ἡ περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου παράδοσις αὕτη εἶναι μεσσηνιακὴ, ἡ δὲ περὶ τοῦ ὁσίου Θεοδώρου μικρασιατικὴ (τῆς Ἀγκύρας), ἀλλ' ἐνεκα τῆς μεγάλης διαδόσεως εἰς τὸν βυζαντινὸν κόσμον τῶν περὶ τελεσμάτων δοξασιῶν καθίσταται ἀδύνατον νὰ προσδιορισθῇ ποῦ ἐπεχωρίαζεν ἡ παράδοσις, ἣν διεσκεύασεν ὁ γράψας τὴν διήγησιν περὶ τῆς συναντήσεως τοῦ ἁγίου Γεωργίου καί τοῦ δαίμονος. Ἡ προέλευσις δ' ὁμῶς τῆς περὶ τῆς δρακοντοκτονίας παραδόσεως, ἐξ ἧς ἀπέρρευσεν ἡ θρησκευτικὴ διήγησις περὶ τοῦ θαύματος τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἴσως εἶναι ἐφικτὸν νὰ ἐξακριβωθῇ ἐκ τινων ἐνδείξεων.

Τόπον τοῦ θαύματος φέρουν οἱ πλεῖστοι τῶν κωδίκων τῆς διηγήσεως τὰς ἀνυπάρκτους πόλεις Λασίαν ἢ Ἀλαγίαν, τὰς ὁποίας δ' ὁμῶς καθορίζουσιν ὡς κειμένας οἱ μὲν ἐν τῇ Παλαιστινῶν χώρα, οἱ δ' ἀοριστότερον εἰς τῆς Ἀνατολῆς τὰ μέρη, ἄλλοι εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀτταλείας εἰς τὴν Ἀνατολήν, εἰς δὲ παλαιὸς λατινικὸς κώδιξ εἰς τὴν Καππαδοκίαν⁷⁷. Τὴν Βηρυτόν, εἰς τὴν

74. Παραδόσεις, σ. 1056 κέ.

75. Αὐτ., σ. 1139-1140.

76. Αὐτ., σ. 283, ἀρ. 503.

77. Κώδ. Μονάχου 14473 τοῦ IB' αἰῶνος (A u f h a u s e r, σ. 182). Ὁμοίως καί μεταγενέ-

ὁποῖαν θέτουν τὴν σκηνὴν τῆς δρακοντοκτονίας τὸ κυπριακὸν ἄσμα καὶ ἐπιτόπια παραδόσεις τῆς πόλεως ταύτης⁷⁸, ἀναφέρει μόνον ὑποσελίδιος σημείωσις ἑνὸς κώδικος. Αἱ πλεῖσται τῶν ἀγιολογικῶν παραδόσεων περὶ τοῦ ἀγίου Γεωργίου ἐντοπίζονται ἐν Λύδδῃ (τῇ ἀρχαίᾳ Διὸς πόλει) τῆς Παλαιστίνης⁷⁹, αἷτιον δὲ τούτου ἦτο ἡ παλαιοτάτη ἐν αὐτῇ ἐκκλησία τοῦ ἀγίου, ἀλλ' οὐδεμία ὑπάρχει ἔνδειξις περὶ γενέσεως ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῆς περὶ τῆς δρακοντοκτονίας διηγήσεως. Αὕτη διεσκευάσθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὡς εἴπομεν, ἐξ ἐπιχωρίου παραδόσεως, τὴν ὁποῖαν ἰσχυροὶ λόγοι μᾶς ὁδηγοῦσι ν' ἀναζητήσωμεν ἀλλαχοῦ.

Ἡ δρακοντοκτονία τοῦ ἀγίου Γεωργίου πολλὰς παρουσιάζει ὁμοιότητας πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν μῦθον περὶ τῆς λυτρώσεως τῆς Ἀνδρομέδας ὑπὸ τοῦ Περσεύς· τοῦτο προσεπάθησα νὰ δείξω ἐν τῇ κατὰ τὸ 1872 δημοσιευθείσῃ πραγματείᾳ μου «Περσεὺς καὶ ἅγιος Γεώργιος», εἰς τὸ αὐτὸ δὲ προῆλθον συμπέρασμα καὶ ἄλλοι ὕστερον⁸⁰. Ἀλλ' ἡ ὁψία, κατὰ τὸν IB' αἰῶνα μόνις, ἐμφάνισις τῆς χριστιανικῆς διηγήσεως ἐφαινετο ἐναντιούμενη πρὸς τὴν ἄμεσον συνάφειαν αὐτῆς πρὸς τὸν ἀρχαῖον μῦθον, τούτου δ' ἕνεκα ὁ μὲν F. Görges διεκήρυξεν (1887) ὡς παντελῶς ἐσφαλμένην τὴν τοιαύτην γνώμην, ὁ δὲ Aufhauser (σ. 243) ἀποφαίνεται ὅτι κάποιος μοναχὸς θὰ παρενέβαλεν ὕστερον τὸ ἐπεισόδιον τῆς δρακοντοκτονίας εἰς τὸ ἀπὸ τοῦ ΣΤ' αἰῶνος ἤδη ἀπηρτισμένον συναξάριον τοῦ ἀγίου Γεωργίου, διότι αἱ παλαιαὶ Πράξεις τοῦ ἀγίου οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος περιέχουσι τοιαύτου αἵματος αὐτοῦ. Καὶ ἰσχυρίσθη μὲν ὁ Max Meyer ὅτι ὁ μῦθος τοῦ Περσεύς διατηρεῖτο ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ζωντανὸς ὑπὸ τὸν δημώδη τύπον, ὃν προσέδωκεν εἰς αὐτὸν ὁ Εὐριπίδης, εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰόππης, ἧς δὲν ἀπέχει πολὺ ἡ Λύδδῃ, ἡ κοιτίς τῆς λατρείας τοῦ ἀγίου Γεωργίου⁸¹. ἀλλὰ τὴν γνώμην ταύτην ἐπὶ εἰκασιῶν μόνον ἐστήριζεν, οὐδεμίαν προσάγων ἀναντίλεκτον μαρτυρίαν περὶ ἐπιβιώσεως τοῦ ἀρχαίου μύθου ἐν Ἰόππῃ ἢ ἐν Λύδδῃ, ἄλλως δ' ἔπρεπε νὰ ἐξηγηθῇ καὶ πῶς ὑπέστη οὗτος τοιαύτην μεταβολὴν ἐν τῇ χριστιανικῇ μορφῇ αὐτοῦ, ἐν ᾗ τὸ θα-

στεραι λατινικαὶ διηγήσεις περὶ τοῦ θαύματος (M. Meyer ἐν Verhandlungen d. 40ter Versammlung deutsch Philologen, 1889, σ. 342).

78. Πλὴν τῶν ὑπὸ Aufhauser, σ. 143 ἀναγεγραμμένων χρονογράφων τῶν Σταυροφοριῶν καὶ προσκυνητῶν τῶν Ἱεροσολύμων, μνημονεύουσι παραδόσεις ἐντοπιζούσας εἰς Βηρυτὸν τὴν δρακοντοκτονίαν οἱ Thevenot (Relation d' un voyage fait au Levant, 1665, σ. 442), Monconys (Journal des voyages, Lyon 1665, μέρ. I, σ. 334-335) καὶ ὁ Ricaut (Histoire de l' église grecque, σ. 152).

79. M. Meyer, ἐνθ' ἀν., σ. 339. H. Delehaye, σ. 46. A. Dieterich, Abraxas, σ. 125. Krumbacher, Der heilige Georg, σ. 203. Ἐν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, καὶ ἡ τοῦ πατριακοῦ κώδικος διασκευή τῆς διηγήσεως περὶ τοῦ θαύματος τοῦ ἀγίου Γεωργίου τόπον τῆς δρακοντοκτονίας ὀρίζει τὴν Λύδδην.

80. M. Meyer, ἐνθ' ἀν., σ. 342. Sidney Hartland, The legend of Perseus, London 1896, τ. III, σ. 38 κέ (παρὰ Krumbacher, Der heil. Georg, σ. XXXII) καὶ ἄλλοι πολλοί.

81. M. Meyer, σ. 343.

λάσσιον κήτος αντικατέστησε δράκων, τὴν δὲ διὰ τὴν ἀντιζηλίαν τῶν ἐναλίων θεῶν ἔκθεσιν τῆς Ἀνδρομέδας ἢ προσφορά ἐν τακτῷ χρόνῳ εἰς αὐτὸν παρθένου πρὸς βρῶσιν.

Πιθανωτάτη θὰ ἦτο ἡ προϋπόθεσις, ὅτι προσφορώτατος τόπος πρὸς γένεσιν τῆς παραδόσεως περὶ τοῦ φανταστικοῦ ἄθλου τοῦ ἀγίου εἶναι αὐτὴ ἡ πατρίς του. Ὁ ἅγιος Γεώργιος λέγεται πατρίδα ἔχων τὴν Καππαδοκίαν⁸², τὸν δὲ δράκοντα ἐφόνευσε καθ' ὁδὸν ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα του, ὡς λέγει ἡ διήγησις⁸³. Ἄν δ' ἐκεῖ που ἐκυκλοφορεῖτο μῦθος τις περὶ δρακοντοκτονίας, φυσικὸν ἦτο, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν μύθων περὶ δρακοντοκτόνων ἀγίων, νὰ προσαρμοσθῇ οὗτος εἰς τὸν ἐνδοξον Καππαδόκην μεγαλομάρτυρα.

Τῷ ὄντι δὲ παρὰ τὴν Καππαδοκίαν ὑπῆρχε παλαιὰ ἔδρα τῶν περὶ τοῦ Περσέως μύθων· εἰς τὸ Ἰκόνιον τῆς Λυκαονίας, τοῦ ὁποίου νομίσματα ἔφερον τὸν τύπον τοῦ Περσέως καὶ τῆς Μεδούσης⁸⁴, ἦτο ἐντετοπισμένη παραλλαγή τις τῶν περὶ τοῦτου μύθων⁸⁵. Ὁ μῦθος διετηρήθη ἐπὶ μακρὸν φαίνεται παρὰ τῷ λαῷ, διαπλασθεὶς παρεμφερέστατα πρὸς τὸν τύπον, ὃν παρουσιάζει ὁ τοῦ ἀγίου Γεωργίου. Ὁ δημῶδης οὗτος μῦθος ἀναφέρεται ὑπὸ βυζαντινοῦ συγγραφέως, ὅστις δὲν εἶναι μὲν ἐξηκριβομένον τότε ἔγραψεν, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι μεταγενέστερος τοῦ ΙΒ' αἰῶνος· πάντως δ' ἠντλεῖ ἐκ παλαιότερων πηγῶν⁸⁶. Κατὰ τὸν μῦθον τοῦτον ὁ ἄθλος τοῦ Περσέως, ὅστις κατὰ τὸν χριστιανικὸν τρόπον χαρακτηρίζεται ὡς θαῦμα, ἐγένετο ἐν Ἰκονίῳ. Ἐκεῖ ἐνεφώλευε δράκων (ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ ἀρχαίῳ μύθῳ ἀναφερομένου κήτους), εἰς τοῦτον δ' ἐδίδον ἐκάστοτε μίαν παρθένον. Ὅτε παρετέθη εἰς βορὰν αὐτῷ ἡ κόρη τοῦ βασιλέως (βασιλίσκου), διήρχετο ἐκεῖθεν ὁ Περσεύς. Ἀκούσας τοὺς θρήνους τῆς κόρης, τὴν ἠρώτησε τί συμβαίνει, ἐκείνη δὲ τῷ ἐξέθηκε τὴν συμφορὰν τῆς (διάλογος τῆς κόρης μετὰ τοῦ σωτῆρος, ὡς ἐν τῇ διηγῇ καὶ τῷ δημοτικῷ

82. Βλ. K. K r u m b a c h e r, ἐνθ' ἀν., πίναξ ἐν λ. Kappadokien. A u f h a u s e r, σ. 2. 73. 74.

83. A u f h a u s e r, σ. 59. 96. 109. 149. Βλ. καὶ σ. 129 (ἐρχόμενος ἀπὸ τῆς πατρίδος τοῦ Καππαδοκίαν).

84. H e a d, Ἱστορία νομισμάτων, μετάφρ. Σβορώνου, τ. Β', σ. 278. K u h n e r t ἐν R o s c h e r, Lexik. d. Mythol., τ. III, σ. 2059.

85. Σ τ έ φ α ν. Β υ ζ ά ν τ., λ. Ἰκόνιον. Εὐσταθ., Εἰς Διονυσ. περιηγ. 857. Ἑτυμολ. Μ., λ. Ἰκόνιον. Ἑτυμολ. Γουδ., λ. Μ. Γ λ υ κ ᾱ, Χρον. Β', σ. 264 Bonn. Μ α λ ᾱ λ. Β', σ. 16 Bonn. Χρον. Πασχάλ., σ. 71.

86. «ὡς οἱ μῦθοί φασι καὶ τις τῶν ἱστορικῶν». Παραστάσεις σύντομοι χρονικαὶ Α' 85, σ. 71-72 Preger. Excerpta anonymi byzantini, éd. Treu, σ. 20. Κ ω δ ι ν Περὶ ἀγαλμάτων, σ. 58 Bonn: «καὶ γὰρ ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει (τῷ Ἰκονίῳ) ἱστορεῖται τὸ παρὰ Περσέως πρὸς τὸν δράκοντα γεγονὸς θαῦμα. Δράκων ἦν ἐμφωλεύων ἐκεῖ καὶ κατὰ καιρὸν συνηθείας ἐδίδουν κόρην περιφανῇ καὶ ὡραίαν. Τότε παρέσχον τὴν Ἀνδρομέδαν, παρθένον ὡραίαν καὶ καλὴν [ἄλλως: θυγατέρα ὑπάρχουσαν Βασιλίσκου]. Διερχόμενος οὖν ὁ Περσεύς, καὶ τῆς κραυγῆς ἀκηκοὺς τῆς παρθένου [ἄλλως: Περσεύς ἐκεῖσε ἤκων πύθεται κλαιούσῃ τῇ Ἀ.], ἐπυνθάνετο τί ἂν ὀδύρηται [ἄλλ.: τί ἂν εἴη δεδεμένη καὶ θρηνοῦσα]. Καὶ αὐτὴ ἐξηγήσατο «ὅτι τῷ θηρίῳ προτίθεμαι εἰς βορὰν». [Τοῦ δὲ καθίσαντος ἦκε τὸ θηρίον. Αὐτὸς δὲ Γοργόνης κεφαλὴν ἐν πήρᾳ κατέχων ὀπισθοφανῶς στραφεὶς δείκνυσιν τὸ θηρίον· ὅπερ ἰδὼν ἐκεῖνος (= ὁ δράκων) ἀπέψυξεν.]»

ἄσματος). Ὁ ἥρωας τότε ἐκάθησεν (πρβλ. ἀρ. 26, ἀνωτέρω σ. 215-216). Ὅτε δ' ἐξῆλθε τὸ θηρίον, τὸ ἐφόνευσε δείξας εἰς αὐτὸ τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης.

Οὕτως ἐν τῷ δημῳδαίῳ βυζαντινῷ μύθῳ ἀνευρίσκομεν τὰ πλεῖστα καὶ κυριώτατα ἐπεισόδια τῆς θρησκευτικῆς διηγήσεως καὶ τοῦ δημοτικοῦ ἄσματος, ὥστε νὰ πεισθῶμεν περὶ τῆς ἀμέσου συναφείας τούτων καὶ δὴ περὶ τῆς ἐκ τοῦ μύθου ἐκείνου ἐξαρτήσεως. Μοὶ φαίνεται δὲ πιθανόν, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ἄσμα συνετάχθη ἐν Καππαδοκίᾳ. Αἱ φερόμεναι παραλλαγαὶ αὐτοῦ, εἰς ὁμοιοκαταλήκτους πᾶσαι στίχους, δεικνύουσιν ὅτι δὲν εἶναι παλαιότεραι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ὅτε ἡ ρίμα ἐγίνε συνηθεστέρα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ποίησιν, ἀλλὰ δὲν ἀποκλείεται ἡ ὑπαρξίς παλαιότερου ἀνομοιοκαταλήκτου πρωτοτύπου, διασκευασθέντος εἰς ὁμοιοκατάληκτον, ὡς συνέβη εἰς πολλὰ ἄλλα μνημεῖα τῆς ἡμετέρας μεσοχρονίου λογοτεχνίας⁸⁷. Αἱ πλεῖσται δὲ τῶν παραλλαγῶν δεικνύουσιν ὅτι τὸ ἀρχικὸν ἄσμα ἐποιήθη ἐν χώρᾳ, ὅπου ἐπιστεύετο ὅτι συνέβη τὸ θαῦμα, διότι θέτουν τὴν σκηνὴν αὐτοῦ *στὸν τόπον μας ἢ στὴ χώρα μας* (2 ζ', σ. 213). Τίς ἦτο ἡ χώρα αὕτη δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ ἐξακριβωθῇ· ἡ ὑπαρξίς κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης παραλλαγῆς τοῦ μύθου τοῦ Περσέως καὶ ἡ πιθανὴ μετατροπὴ αὐτῆς εἰς χριστιανικὴν περὶ τοῦ ἀγίου Γεωργίου δὲν ἀρκοῦσι βεβαίως νὰ μᾶς διαφωτίσωσι περὶ τούτου. Ἀσφαλέστερον θὰ μᾶς καθωδήγει τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τοῦ ἄσματος, ἂν ἦτο δυνατόν νὰ καθορισθῇ ὁποῖον ἦτο τὸ τοῦ ἀρχέτυπου ἢ τίς τῶν παραλλαγῶν φαίνεται πλησιέστερα πρὸς τὸ ἀρχέτυπον· ἀλλ' εἶναι τοσαῦται αἱ παραλλαγαὶ καὶ ἐκ διαφόρων τρόπων, οὐδεμία δ' αὐτῶν παρορσιάζει καταφανῆ σημεῖα προελεύσεως ἐξ ἄλλης. Οὐδὲν ἦττον νομίζομεν ὅτι μᾶς παρέχουσιν αἱ παραλλαγαὶ τεκμήριον τι ἀσφαλές, ἐξ οὗ ἀποκαλύπτεται ἡ πατρίς τοῦ ἄσματος. Σχεδὸν πᾶσαι (22 ἐκ τῶν 27)⁸⁸ ὁμοφώνως καλοῦσι *πηγάδι* τὸν κατεχόμενον τόπον ὑπὸ τοῦ δράκοντος, τοῦ ἐμποδίζοντος τοὺς ἀνθρώπους νὰ ὑδρεύωνται (2 δ'-ζ', σ. 212-213). *Πηγὰδι* κοινῶς σημαίνει φρέαρ, ἀλλ' εἶναι φανερόν ὅτι τὸ ἄσμα ἐννοεῖ πηγὴν, τῆς ὁποίας ὁ δράκων κρατεῖ ἦτοι ἐμποδίζει νὰ ρέῃ τὸ νερόν, ἢ τὸ ἐξαπολύει, τὸ ἀφήνει ἐλεύθερον νὰ τρέχῃ· διὰ τοῦτο εἰς τινὰς παραλλαγὰς γίνεται ἀδιαφόρως χρῆσις ὡς συνωνύμων καὶ τῶν δύο λέξεων, *πηγαδιοῦ* καὶ *βρύσης* (2 θ, σ. 213), μία δὲ παραλλαγή, ἡ ἡπειρωτικὴ (Τ) ἀντὶ *πηγαδιοῦ* ἀναφέρει *βρύσιν*. Ἀλλ' ἡ λέξις *πηγάδι* διατηρεῖ τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς σημασίαν (ἡ κατάληξις *-άδι* ἔχει ἀπολέσῃ τὴν ὑποκοριστικὴν δύναμιν) μόνον ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ ἐν Πόντῳ⁸⁹, ὅθεν εὐλογον εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν, συντρε-

87. Ἡδύνατό τις νὰ παραδεχθῇ δύο ἀρχέτυπα ἄσματα, ὃν τὸ ἕτερον νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ πρωτότυπον τῆς κυπριακῆς παραλλαγῆς, διὰ τὴν παρεμβολὴν εἰς ταύτην στοιχείων τινῶν τῆς θρησκευτικῆς διηγήσεως. Ἀλλ' ἐνεκα τοῦ κρατοῦντος ἐν Κύπρῳ τρόπου τῆς διαδόσεως τῶν ἄσμάτων διὰ τῶν *ποιητάρηδων*, ἐπίσης πιθανόν φαίνεται ὅτι τὸ ἀρχέτυπον ἦτο ἐν, διασκευασθέν ὑπὸ ποιητάρη προσθέντος εἰς αὐτὸ ὅσα τυχόν ἐνεθυμεῖτο ἐξ ἀκροάσεως τῆς διηγήσεως.

88. Ἐκ παραδρομῆς παρελήφθη εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν παραλλαγῶν ἡ χιακὴ (Ε), ἀναφέρουσα ἐπίσης *πηγάδι*.

89. Πόντος· *πεγάδιν* Κερασσοῦς, Ζησινώ ('Αρχεῖον νεοελληνικοῦ λεξικοῦ), Σαράχω (ΚΠ. ΙΗ' 157), *πεγάδι* Οἰνότη ('Αρχεῖον), *πεγάδ* Τραπεζοῦς (Σάβ. Ἰωαννίδου, Ἱστορ. Τραπε-

χόντων καὶ τῶν προμνημονευθέντων λόγων, ὅτι ἡ Καππαδοκία εἶναι ἡ πατρίς τοῦ ἄσματος, παραλαβόντες δ' αὐτὸ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐτήρησαν ἀνεπιγνώστως τὴν ἐλέγχουσαν τὴν προέλευσιν αὐτοῦ λέξιν. Ἄς προστεθῇ δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν Ἀνακοῦ τῆς Καππαδοκίας πεγάδ' (τὸ) ὀνομάζεται ἀγίασμα τοῦ ἁγίου Γεωργίου, εὐρισκόμενον εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τοῦ χωρίου ἐκείνου⁹⁰. Ἡ Ἀνακοῦ (τουρκ. Ἐνεγι) κεῖται εἰς τὰ κράσπεδα μεγάλης πεδιάδος καλουμένης Πουτάκ Ὁβασί, ἣτις ἅπασα εἶναι ἄνυδρος, πλην ἑνὸς χωρίου λεγομένου Λίμνος, «τὸ ὁποῖον μόνον ὑδρεύεται ἀπὸ ἑν ρεῦμα, ὃπερ ἀναβρύει πλησίον αὐτοῦ καὶ ἀμέσως χωνεύει εἰς μικρὰν λίμνην οὖσαν ἐντὸς αὐτοῦ»⁹¹. Τόπος ἀληθῶς προσφορώτατος πρὸς ἐντοπισμὸν παραδόσεως οἷα ἡ περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τοῦ δράκοντος.

Τὸ ἄσμα, ὡς ἐλέχθη ἤδη (σ. 229-231), δὲν προῆλθεν ἐκ τῆς θρησκευτικῆς διηγήσεως, ἀλλως δ' αὕτη ἦτο σχεδὸν ἄγνωστος εἰς τὸν λαόν⁹². Ἀλλ' ἡ εἰκὼν τοῦ δρακοντοκτόνου ἁγίου, ἡ ἀντικαταστήσασα τὴν παράστασιν αὐτοῦ ὡς ἀνίππου ὀπλίτου, ἦτο κοινοτάτη, ἴσως ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος⁹³, καὶ ἦτο φυσικὸν

ζοῦντος, σ. κς· ΚΠ. Σύλλογος ΙΗ' 157). Ἀπὸς Σινώπη, Χαλδία (Ἀρχεῖον), πηγὰδ Ἀργυρούπολις (Ἀρχεῖον). Παράγωγα: πεγαδίστρα = ζωδφον ἐντὸς τῶν ὑδάτων Τραπεζοῦς (Σάβ. Ἰωαννίδου, ἐνθ' ἀν.), πεγαδίστρα (= τὸ αὐτό, Τραπεζοῦς, Ὅφης (ΚΠ. Σύλλογος ΙΗ' 157), Πεγαδίστρα = νόμφη τῶν πηγῶν Οὐνή (Πολίτου, Παραδόσεις σ. 396). — Καππαδοκία· πεγάδι (;) Συνασός (Ἀρχεῖον), Συνασός, σ. 260), πεγάδι Φερτάκαινα (Δελτ. Ἰστορ. ἔταιρ. Α' 591) ἀλλὰ πεγάτ (πληθ. πεγάτ) Φερτάκαινα (Κρινοπούλου, Φερτάκαινα, σ. 59), πεγάτ (πληθ. πεγάτ) Οὐλαγάτ (Dawkins, ἐν Journal of hell. Studies, 1911, σ. 273), πεγάτ Ἀραβάν (Ἀρχεῖον). — Εἰς τὰς ἄλλας ἑλληνικὰς χώρας εἶναι ἄγνωστος ἡ χρῆσις τῆς λέξεως πηγὰδι εἰς τὴν σημασίαν τῆς πηγῆς. Ἐν Νησιῶσι τῆς Μακεδονίας μόνον ἡ λ. σημαίνει τὸ φρέαρ, ἀλλὰ καὶ βρύσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἔχουσαν ὁρμητὴ πόσιμον (Ἀρχεῖον νεοελλ. λεξικοῦ). Ἐν δὲ Καταφυγίῳ τοῦ Ὀλύμπου ἡ λ. «δηλοῖ τὴν πηγάν, ὅθεν καὶ τοπωνυμίαι ἐσχηματίσθησαν ὡς τὰ Πηγὰδια = θέσις τρεῖς πηγὰς ἔχουσα, τὸ Πηγασοῦλλι = μικρὰ βρύσις». Τοῦτο βεβαιώνει ὁ Ι. Τσικόπουλος, Μελέτη περὶ τοῦ λεξικοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς δημώδους γλώσσης, σ. 27 = Ἀρχεῖον τῆς νεωτέρας ἑλλην. γλώσσης Α' 1. Ταῦτα δὲν εἶναι ἀρκούντως σαφῆ, δὲν ἠδυνήθημεν δὲ νὰ ἐξακριβώσωμεν καὶ ἐξ ἄλλων μαρτυριῶν ἂν τῷ ὄντι ἐν Καταφυγίῳ τοιαύτην ἔχει σημασίαν ἡ λ. πηγὰδι ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι ὁ Τσικόπουλος ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑπὸ τῶν τοπωνυμιῶν πιστουμένην σημασίαν· αἱ τοπωνυμίαι δ' ὁμως ἐνδέχεται νὰ εἶναι παλαιόταται καὶ νὰ μαρτυροῦσι μόνον τὴν ἐν προγενεστέρω χρόνῳ τοιαύτην σημασίαν τῆς λέξεως.

90. Ἐκ τοῦ Ἀρχείου τοῦ νεοελλ. λεξικοῦ.

91. Ν. Σ. Ρίζου, Καππαδοκικά, ἐν Κ/πόλει 1856, σ. 67.

92. Οὔτε εἰς τὸ παλαιότατον δημῶδες μαρτύριον τοῦ ἁγίου (Krumbacher, σ. 1 κέ) οὔτε εἰς τὰλλα περὶ τούτου δημῶδη βιβλία, οὔτε εἰς τὰ Μηναια, οὔτε εἰς τὸν ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος πολὺ ἀναγινωσκόμενον Θησαυρὸν τοῦ Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου μνημονεύεται τὸ θαῦμα τῆς δρακοντοκτονίας. Μόνον δ' ἐν τῇ Ἀκολουθίᾳ τοῦ ἁγίου, τῇ τυπωθείσῃ ἐν Ἐνετίᾳ 1774 ἀναφέρεται οὕτω: «Νά τον ὁ μεγαλόψυχος ὁποῦ θανατώνει φαρμακερὰ θηρία, φονεύει δράκοντας ἀνθρωποφάγους καὶ ἐλευθερώνοντας ἀπὸ ἐλεεινὸν καὶ ἀδικον θάνατον μίαν μονογενῆ θυγατέρα βασιλοπούλαν, καὶ ὁδηγώντας πολλοὺς εἰδωλολάτρους πρὸς εὐσέβειαν κτλ.». Τὸ πρῶτον δ' ἐτυπώθη ἡ διήγησις περὶ τοῦ θαύματος ἐν ἑλληνικῷ δημῶδει βιβλίῳ πρὸ εἰκοσαετίας ἐκ χειρογράφου τῆς ἐν τῷ Ἀγίῳ ὄρει Πατερίτσας τοῦ ΙΘ' αἰῶνος (Κ. Δουκάκη, Μέγας συναξαριστής, Ἀπρίλιος, Ἀθ. 1892, σ. 338 κέ. Aufhauser, σ. 146 κέ).

93. Βλ. Krumbacher, σ. 296 κέ. Aufhauser, σ. 164 κέ. 231 κέ. Ὡς ἐσημείωσα ἐν Ἀσωπίῳ Ἀττ. ἡμερολ., 1872, σ. 187 κέ ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ τῆς ζωγραφικῆς δὲν μνημονεύεται

εἰς τὸν ποιήσαντα τὸ ἄσμα νὰ εἶχεν ἐπίδρασιν ἢ διατύπωσις τῆς θρησκευτικῆς παραδόσεως ὑπὸ τῶν ἀγιογράφων. Πλὴν δὲ τῆς παραστάσεως τοῦ ἀγίου ὡς ἐφίππου, ἦν παρέλαβεν ἐκ τῆς εἰκόνης τὸ ἄσμα (βλ. ἀνωτέρω, σ. 218-219), διακρίνεται ἡ ἐπίδρασις καὶ εἰς ἄλλας τινὰς λεπτομερείας αὐτοῦ. Ὅτι ὁ δράκων ἐτύλιξε διὰ τῆς οὐρᾶς του τοὺς ὀπισθίους πόδας τοῦ ἵππου τοῦ ἀγίου (38α', σ. 217)· τοῦτο ἀπεικονίζεται εἰς τινὰς τῶν ἀγιογραφιῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ ἐκ Βερροίας ὑπὸ τοῦ Aufhauser (πιν. 5) δημοσιευθεῖσα, φαίνεται δ' ὅτι ἡ λεπτομέρεια εἶναι τυπικὴ, διότι καὶ κατὰ τὸ συναξάριον τοῦ ἀγίου Δονάτου τὸ θηρίον «ἐδοκίμαζε νὰ συμπλέξῃ μὲ τὴν οὐράν του τοὺς πόδας τῆς ἡμιόνου τὴν ὁποίαν ἐκαβαλίκευεν ὁ ἅγιος»⁹⁴. Καὶ ἡ ἐπιφάνεια τῆς περιστερᾶς (33α' γ', σ. 216) φαίνεται ὅτι προῆλθεν ἐξ ἀπεικονίσεως εἰς τινὰς εἰκόνας τοῦ ἀγίου περιστερᾶς φερούσης εἰλητάριον ἔχον ἐπιγεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ ἀγίου. Τὸ δ' ἐπεισόδιον τῆς ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἵππου ἀναβάσεως τῆς βασιλοπούλας πρὸ τῆς δρακοντοκτονίας (34 ε', σ. 217) δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι προῆλθεν ἐκ παραστάσεως τοῦ λυτρωθέντος αἰχμαλώτου παιδός, ὅστις ζωγραφίζεται καθήμενος ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἵππου τοῦ ἀγίου Γεωργίου, φονεύοντος τὸν δράκοντα⁹⁵.

παράστασις τοῦ ἀγ. Γεωργίου ἐφίππου. Ἡ πρώτη καὶ ὅταν γινώσκω τοιαύτη παράστασις ὑπὸ ἑλληνικοῦ κειμένου μνημονευομένη, εἶναι ἡ ἐν τῇ Χρονικῇ τοῦ Μορέως (στ. 4787, σ. 316 Schmitt) ὅτι ὁ ἅγιος ἐπεράνη καβαλλάρης ἀσπρολόχους, γυμνὸν σπαθὴν βαστῶν, βοηθῶν τοὺς Φράγκους εἰς τὴν ἐν Πράνισσῃ παρὰ τὸν Αἰόλιον μάχην (1264). Ἡ ἐπιφάνεια προϋποθέτει γινώσκειν τοιαύτην εἰκόνα, ὁποῖον δ' ὅμως ἂν ὁρατικὴν ἢ ἑλληνικὴν, καὶ ἀμφιβολὸν ἂν παρίστατο ἐν αὐτῇ κτείνων τὸν δράκοντα. Ἐπίσης ἀμφιβολὸν ἂν δρακοντοκτόνον ἀπεικόνιζε τὸν ἅγιον ἢ ὑπὸ τοῦ Κωδινού, (Π. τῶν ὀφικιαλ., σ. 48) ἢ ἐν μνημονευομένη εἰκόνι, ἣν ὁμοίως ἀναφέρω ἐν τῇ προμνησθεισῇ πραγματείᾳ. Εἰς εἰκόνα τοῦ ἀγ. Γεωργίου ἱππέως ὀπλίτου ἐποίησεν ἐπιγραμμα ὁ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ' αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' ζήσας Μανουὴλ ὁ Φιλῆς (B' 226, τ. I, σ. 432 Miller).

94. Πολίτου, Παραδόσεις, σ. 975.

95. Ἡ ἀπεικόνισις τοῦ παιδὸς σκοπὸν ἔχει τὴν παράστασιν δύο ταυτοχρόνως θαυμάτων τοῦ ἀγίου ἐν τῇ αὐτῇ εἰκόνι, διότι ὁ παῖς εἶναι ἐκεῖνος, ὃν θαυμασίως ἐλύτρωσεν ὁ ἅγιος ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας. Αἱ διηγήσεις περὶ τῶν θαυμάτων τοῦ ἀγίου ἀναγράφουσι τρία θαύματα τοιαῦτα, ἅτινα προδήλως εἶναι παραλλαγαὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος· τὴν λύτρωσιν παιδὸς ὑπηρετοῦντος εἰς ναὸν τοῦ ἀγίου, αἰχμαλωτισθέντος ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐν Παφλαγονίᾳ, ἐτέρου παιδὸς υἱοῦ τοῦ στρατηγοῦ Λέοντος Φωκά ἐν Παφλαγονίᾳ αἰχμαλωτισθέντος ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, καὶ τοῦ υἱοῦ χήρας ἐκ Μυτιλήνης, συλληφθέντος ὑπὸ Σαρακηνῶν τῆς Κρήτης ἐπιδραμόντων εἰς τὴν νῆσον (Aufhauser, σ. 3, 4, 9). Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἄλλη παραλλαγή, τῆς ἀρπαγῆς ὑπὸ τοῦ ἀγίου καὶ τῆς ἀποδόσεως εἰς τοὺς γονεῖς αἰχμαλώτου παιδός, οἰνοχοοῦντος τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν, μνημονευομένη ἐν τῷ κανόνι εἰς τὸν ἅγιον τοῦ Γεωργίου Σκυλίτζη (Βυζαντιν. Χρονικά, 1903, τ. X, σ. 492). Ἀθηναϊκὴ παράδοσις περὶ τοῦ θαύματος περὶ τῆς σωτηρίας παιδὸς χήρας, αἰχμαλώτου τῶν Τούρκων (Ἐβδομάς, 1884, τ. Α', σ. 64), ταυτίζεται πρὸς τὴν τρίτην παραλλαγὴν τοῦ θαύματος τοῦ ἐκ Μυτιλήνης παιδός. Τοῦτο ὁ δὲ θαῦμα ἀναφέρει καὶ ὁ σύντομος βίος τοῦ ἀγίου ἐν τῷ Μηναίῳ (Ἀπρίλ. 23). Βεβαίως δὲ τὰ θαύματα ταῦτα ὑπαινίσσεται καὶ ὁ Μανουὴλ Φιλῆς (τ. I, σ. 28-29 Miller). Ὁ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἀποδίδει ὁμοίον θαῦμα εἰς τὸν ἅγιον Θεόδωρον (παρὰ Pitra, *Analecta sacra* I 364)· ρωσικὸν δὲ τι θρησκευτικὸν ἄσμα εἰς τὸν ἅγιον Νικόλαον (Rambaud, *La Russie érique*, σ. 371-372).

Εἶναι περίεργον ἀληθῶς ὅτι τὴν παράστασιν ταύτην δὲν ἐνόησαν ἢ παρεξήγησαν οἱ περὶ τῆς εἰκόνης γράψαντες, ἀγνοοῦντες ἢ μὴ ἐνθυμηθέντες τὴν περὶ τοῦ θαύματος τούτου διήγησιν.

*Ἀντιβολή τοῦ κώδ. 39 τῆς Ἱστορ. καὶ ἐθνολ. Ἑταιρείας*⁹⁶

(πρὸς τὸ κοινὸν κείμενον παρὰ Aufhäuser, σ. 52 κέ).

Aufh., σ. 52,1 ἀγ. καὶ ἐνδόξου μ. περὶ τοῦ δράκοντος (om)

3 Ὡ θαῦμα τῶν θαυμάτων ἀκούσαντες τοῦ θαυμ. Γ. — δ. τῷ θεῷ δόξαν σ. 53,1 καὶ δοξάσαντι ἐν πᾶσι τοῖς πέρασιν· τίς γὰρ ἦ

2 πώποτε τὸ (om) παράδοξον θ. (add)

3 Γεώργιος ἐποίησεν· εἰ μὴ γὰρ ἦν ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ οὐκ ἂν τοιαῦτα τὰ σημεῖα ἐποίησε

4 ἐκείνους ἦν τις (μετὰ τὴν λέξιν ταύτην ἄρχεται ἡ δευτέρα σελὶς τοῦ 1 φύλλου, οὗ ἔχει ἀποκοπὴν τεμάχιον ἐν τῇ πρώτῃ μὲν ἔχον ἐπίτιτλον κόσμημα, ἐν αὐτῇ δὲ περιλαμβάνον τοὺς πρώτους 5 στίχους αὐτῆς, ὑπολειφθέντων ὀλίγων τινῶν γραμμάτων τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους ἐκάστου στίχου: στίχ. α'. πόλ<ις> ... <βα>σι — β'. λεύς... <ἦν πον>η — γ'. ρός... <ἀσεβή>ς, — δ'. μὴ <ἐλεῶν ἢ οἰκτεῖρων τοὺς εἰς τὸν> Χριστὸν — ε'. πι<στεύοντας>).

σ. 54,1 ἐγγὺς δὲ τῆς π. ταύτης ἦν — πολὺ

2.3 δράκων ἐν τῷ ὄ. τῆς λ. ἐκείνης καὶ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐπείραζεν αὐτοὺς ὁ δράκων ἐκεῖνος κατήσθιεν <ἐν> αὐτῶν τύχῃ ἕκαστον. Πολλάκις οὖν ὁ βασιλεὺς ἐβούλοντο μετὰ τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ὅπως ἀποκτεῖναι αὐτόν, οὐκ ἠδυνήθησαν τοῦτο ποιῆσαι. Καὶ οὕτως τοὺς κατήσθιεν· καὶ κατεπείγοντο πικρῶς.

6 πᾶσα ἡ πόλις

7 βασιλέαν

σ. 55,1 ἰδοὺ (om) — πόλεως ταύτης κ. — καὶ ἀγαθὴ (om)

2 ἂ. πικρῶς· καὶ μέλλει φρονεῖν⁹⁷ περὶ τούτου. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ β. Οἴμοι τί ποιήσω; δότε μοι ἀπογραφὴν ἰσως, ἵνα δῶτε τὰ νήπια ὑμῶν ἕκαστος· καὶ οἷος οὖν τύχει δίδετον· θυγατέρα⁹⁸ μονογενὴ καὶ δίδωμι αὐτὴν ὥς καὶ ὑμεῖς· μόνον μὴ ἐκξικῶμεν (= ἐξοικῶμεν) καὶ ἀποξενωθῶμεν τῆς πόλεως ἡμῶν. Καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος τοῦ βασιλέως πάντων. [σ. 56,1 κέ] Καὶ ἤρξαντο ἐ-

⁹⁶ O Bartholdy (Voyage en Grèce, Par. 1807, τ. II, σ. 110) ὑπολαμβάνει ὅτι ὁ παῖς εἶναι ὑπὸν ὑπέρτης, ἔτοιμος νὰ χύσῃ εἰς τὸν ἅγιον νερόν διὰ νὰ νιφθῇ καὶ καθαρισθῇ ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ δράκοντος. Καὶ ὁ Aufhäuser (σ. 166) τὸν ἐξέλαβεν ὡς ὑπὸν ὑπέρτης καὶ εἰκάσεν ὅτι εἶναι ὁ Παγκράτιος ἢ Πασικράτης, ὁ δοῦλος τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὁ οἰκείος ὀφθαλμοῖς ἰδὼν τὸ μαρτύριον αὐτοῦ. Ὁ δὲ Didron (Manuel d'iconographie chrétienne grecque et latine, Par. 1845, σ. 372) ἀδυνατῶν νὰ ἐξηγήσῃ τὴν παράστασιν, λέγει ὅτι οὐδεὶς ἐν Ἑλλάδι καὶ εἰς τὰ μοναστήρια τῶν Μετεώρων καὶ τοῦ Ἁγίου ὄρους ἠδυνήθη νὰ τὸν πληροφορήσῃ ποῖον εἶναι ἐκεῖνο τὸ παιδίον, περὶ τοῦ ὁποίου σιωπᾷ τὸ συναξάριον τοῦ ἁγίου. Ἐκ τῆς παραστάσεως δὲ τοῦ κρατοῦντος πρόχουν παιδὸς καὶ ἐποχουμένου ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ ἵππου ἠδύνατο ἀσφαλῶς ὁ H. Grégoire (ἐν Bull. de corresp. hellénique, 1909, σ. 138) νὰ ἐξηγήσῃ ὡς εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωργίου τὴν ἀτεχνον τοῦ 12' αἰῶνος εἰκόνα, τὴν ὁποῖαν εἶδεν ἐν Δολμουσάν τῆς Καππαδοκίας.

⁹⁶ Βλ. σ. 219-220.⁹⁷ Ἦσως γρ. «καὶ οὐ μέλει σοι φρονεῖν».⁹⁸ Ἐξέπεσαν αἱ λέξεις «κἀγὼ ἔχω θ.».

καστος δίδειν τὰ νήπιαν (!) αὐτῶν ἡμέραν καθ' ἡμέραν· χρόνων οὖν πολλῶν διαπεράναντος (!) ἦλθεν ὁ κύκλος ἐπὶ τὸν βασιλέα. Ἐνέδυσεν τὴν θυγατέραν αὐτοῦ πορφύραν καὶ βύσσαν· καὶ κοσμήσας αὐτὴν διὰ χρυσοῦ καὶ λίθων τιμίων <κ>ατεφίλειν τὴν γλυκυτάτην ὄψιν αὐτῆς || [φ. 2^β] καὶ τὰ τερπνὰ καὶ γλυκύτατα κάλλη αὐτῆς, ἔνθεν κάκειθεν περιστρέφων αὐτῆς καὶ ὀδυρόμενος πικρῶς καὶ λέγων· «Ὑπαγε, μονογενὲς γλυκύτατόν μου τέκνον· τίνα περιβλέψομεν ἵνα μικρὸν εὐφρανθῶμεν; οἶμοι ποθεινότατόν μοι τέκνον! Τί ποιήσω; πότε σου τῆς γλυκείας ἀπολαύσω φωνῆς; πότε θάλαμον οἰκοδομήσω; πότε παστὸν πῆξω; πότε λαμπάδας ἀνάψω; πότε χοροστασίας κινήσω; πότε ὀργάνων ἤχον μελωδήσω; πότε νεωτέρας εἰς εὐφροσύνην καλέσω; πότε καρπὸν κοιλίας σου ὄψομαι; Οἶμοι γλυκύτατόν μου τέκνον! ἄνευ κοινοῦ θανάτου χωρίζομαι σου». Καὶ πάλιν πρὸς τὸν λαὸν ὁ βασιλεὺς ἔλεγεν·

σ. 58,1 κέ «Λάβετε χ. καὶ ἀ., λάβετε καὶ αὐτὴν τὴν βασιλείαν μου· καὶ μόνον ἀφεῖτε μοι || [φ. 3^α] τὴν γλυκυτάτην καὶ ὡραίαν μου θυγατέραν, ἵνα θεωρῶν αὐτὴν εὐφραίνομαι». Καὶ οὐδεὶς ὑπήκουσεν αὐτοῦ, διότι αὐτὸς πρῶτον τοῦ πράγματος καθηγητὴς ἐγένετο. Τότε μετὰ πολλοῦ κλαυθοῦ καὶ ὀδυρμοῦ ἀπέλυσεν τὴν κόρην πρὸς τὸ βρωθῆναι ὑπὸ τοῦ θηρίου. Καὶ συνέδραμε πᾶσα ἡ π. ἀπὸ μ. ἔ. μ. π. θεωρίαν ἰδεῖν, τί μέλλει γινέσθαι (!) τῇ κόρῃ.

σ. 58,6 Ὁ δὲ φ. καὶ εἰ. θ., ὁ δοξάζων πάντας τοὺς ἀγίους αὐτοῦ, ὁ θέλων δοξάσαι καὶ τὸν περίδοξον καὶ μέγαν Γεώργιον, οἰκονομεῖ τοιοῦτον πρᾶγμα. Κατὰ γὰρ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἦν ὁ μέγας Γ. ἐν τῇ στρατείᾳ, ὅς ἦν τότε τὴν ἀξίαν κομενταράσιος· ἐγένετο δὲ ἀπολυθῆναι [φ. 3^β] τότε τὸν στρατὸν ἐπὶ τὰ ἴδια. Κατ' οἰκονομίαν δὲ θ. —

σ. 59,4 ἐξένευσεν πρὸς τὴν λίμνην τοῦ ποτίσαι τ. Γ. αὐ. Καὶ εὕρισκιν τὴν κόρην καθημένην καὶ κλαίουσαν. Καὶ λέγειν αὐτῇ· «Γύναι, τί κλαίεις καὶ τί καθέζεις ὧδε;» Ἀπεκρίθη ἡ κόρη καὶ λ. αὐ. —

σ. 60,4 καὶ ἀνδρεῖον (om)

σ. 60,5 τοῦ (om)

σ. 60,6 φεῦγε». Λέγει αὐτῇ ὁ ἅγιος Γεώργιος· «Οἶμοι γ. —

σ. 60,7 ὁ λαός, ὁ ἀποβλέπω(!) σε;» Ἡ κόρη λέγει· «Πολλή ἐστιν ἡ ἐφήγησις (!) — λέγειν. Φύγε, ἄνθρωπε, ἐν τάχει, μήπως κακῶς ἂ [φ. 4^α] ποθάνης». Λέγει αὐτῇ ὁ ἅγιος Γεώργιος· «Σὺν σοὶ θανοῦμαι, οὐ μὴ σε ἔ.». Τότε λέγειν αὐτῷ ἡ κόρη· «Κ. μου—

σ. 61,5 πόλεως ταύτης κ. καὶ ἀ. Ἀλλ' ἐν τῷ δ. τούτῳ, δ σὺ νῦν ὁρᾷς, δράκων κατοικεῖν καὶ κατεσθίειν τὸν λαὸν τῆς πόλεως. Καὶ ἐγὼ εἰμι θυγάτηρ τοῦ βασιλέως μονογενήν· καὶ δόγμα ἔδωκέν με ὁ πατήρ μου, καὶ ἔδωκαν ἅπαντες τὰ τέκνα αὐτῶν. Ἐνταῦτα (!) δὲ ἦλθεν ὁ κληρὸς πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἀπ. —

σ. 62,5 νῦν ἰδοὺ ἤκουσας πάντα· ἐξελθεν ἐν τάχει».

σ. 62,6 λέγει αὐτῇ· «Ἀπὸ τοῦ νυνὶ μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λέγε μοι τὸ σέβας ὃν (!) ἔχει ὁ πατήρ σου [φ. 4^β] καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ». Λέγει αὐτῷ ἡ κόρη· «Ἡράκλην καὶ Ἀπόλλωνα καὶ Σκάμανδρον καὶ τὴν μεγάλην Ἀρτεμίν». Λέγει αὐτῇ ὁ ἅγιος Γεώργιος· «Μὴ φοβοῦ —

σ. 63,4 ἦρεν ὁ μακάριος Γεώργιος τὴν φωνὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν θ. καὶ εἶ.
«Ὁ καθήμενος ἐ. τ. χ. καὶ ἐπιβλ. ἁ. ὁ ὢν καὶ δ. θεὸς ἅλ., αὐτὸς γινώσκειν (!)
τὰ κρύφια καρδιογνώστα τοὺς διαλογισμοὺς τῶν ἁ. ὅτι εἰσὶ μ., ὁ δ. φρ. σ.
τῶν (!) θεράποντί σου Μωσῆν, καὶ δ. —

σ. 64,2 ἐλ. σου, ὅτι σὺ εἶ θεὸς μόνος ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· καὶ π. μετ' ἐ. σ.
εἰς ἁ. καὶ ὑπ. τὸ πονηρὸν θ. τοῦτο ὑπὸ τοὺς π. μου, ἵνα γνῶ ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ
εἶ». Καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ ἐκ ||(ἀποκεκομμένα 4 φύλλα).

Ἀνέκδοτοι παραλλαγαὶ τοῦ ἔκσματος

I

(Καστελλορίζου)

Τὸ τραοῦδι τ' ἁγ. Γεωργίου.

- Ἀκαδημία ΑΘΗΝΩΝ
- Ἄγιέ μου Γιώργη ἀφφέντη μου τσαὶ χρυσοκαβαλλάρη,
ἀρματωμένος με σπαθὶν τσαὶ μ' ἀγκυρὸν κοντάρι,
στὴ δόξαν τσαὶ στὴ δύναμη θέλω νὰ σ' ἀθιβάλλω,
ποῦ σκότωσες ἓνα θεριὸν τὸ δράκον τὸ μεγάλο,
5 ποῦ 'ταν μέσα στὸν τόπο μας σ' ἓνα βαθὺν πεάδι,
ἀθρώπους τὸ ταῖζασιν κάθε πωρνὸν τσαὶ βράδυ.
Τσ' ἂ δέν τον ἐπαιάσιν ἄθροπον νὰ δειπνήσῃ,
σταλιὰν νερὸ δέν ἔφηνεν τὸν κόσμον νὰ δροσίσῃ.
Ἐρρίχτασιν τὰ μπουλλετιὰ σὲ τίνα θὲ νὰ πέσῃ,
10 νὰ πάῃ τὸ παιδάτσι του τοῦ λιονταριοῦ πεσκέσι.
Τσ' ἐξέπεσεν τὸ μπουλλετιὸν εἰς τὴ βασιλοπούλλαν,
ὅπου τὴν εἶς' αἱ τσύρης τῆς μόνιαν τσ' ἀρκοντοπούλλαν.
Αἱ βασιλιάς σὰν τ' ἄκουσεν, τοῦτον τὸν λόον εἶπε.
«Οὐλὸν τὸ βιὸς μου πάρετε, τσαὶ τὸ παιδί μ' ἀφήστε».
15 Πολὺς λαὸς μαζεύτησεν τσαὶ πᾶν στοῦ βασιλέα.
«Γιὰ στεῖλε τὸ παιδάτσι σου, γιὰ στέλλουμεν τσ' ἐσένα.
— Στολίσετε τὴν κόρη μου μ' ἀτίμητα πετράδια,
μ' ἀτίμητα μ' ὀλόχρουνσσα τσαὶ μὲ μαργαριτάρια.
Στολίσετε τὴν κόρη μου τσαὶ κάμετέ τὴν νύμφη,
20 τσ' ἀμέτε τὴν τοῦ λιονταριοῦ ἀπόψε νὰ δειπνήσῃ».
Πολὺς λαὸς μαζεύτησεν τσαὶ παίρνουν τὴ στὴ βρύση,
δὲν τό'ξερε βαριόμοιρη πῶς θὰ μεταγυρίσῃ.
Τὴν ἐκλαίεν αἱ τσύρης τῆς, τὴν ἐκλαίεν τσ' αἱ μάννα,
τὶς στράτες ποῦ περνούσασι μὲ δάκρυα τὶς ἑρράνα.

- 25 Ἐπῆραν την τσ' ἐπῆαν τη στοῦ πεαδιοῦ τὰ σ'εἴλη,
 τσ' ἐπιάσασιν τσ' ἐδέσαν τη μ' ἓνα χρουσὸ ἀλεσίδι.
 Αἱ ᾄης Γιώργης τό 'κουσεν, τρέσ'ει νὰ τῇ γλυτώση,
 ἀπὸ τὸ στόμαν τοῦ θεριοῦ νὰ τὴν ἐλευθερώση.
 Ἀποῦ μακρὰ τότε θωρεῖ τσαὶ κάθεται τσαὶ κλαίει,
 30 ὄντας ἐσίμωσεν κοντά, γυρίζει τσαὶ τοῦ λέει.
 «Φύε, ξενάτσι μ', ἀποῦ δῶ, νὰ μὴ σὲ φά' τσαὶ σένα,
 εὔτο τᾶεργιο θεριόν, ὅπου θὰ φά' τσ' ἐμένα.
 — Λιγάτσι θὲ νὰ τσοιμηθῶ στὰ γόνατά σου πάνω,
 τσαὶ θὰ σκοτώσω τὸ θεριό, στὴ δύναμην τὸ φτάνω.
 35 — Αἱ τσύρης μου σέν' ἔστειλεν νὰ μὲ παρηβορήσης,
 τσαὶ σὰ θὲ νὰ βγῇ τὸ θεργιό, θὰ φύῃς νὰ μ' ἀφήσης».
 Τσ' ἐτσεῖ θρηνηῆσαν τὰ βουνὰ τσ' ἐσάχτην τὸ πεάδι,
 τσαὶ βγαίνει τᾶεργιο θεριό, τὴν κόρη γιὰ νὰ φάῃ.
 «Ὡχου τὸ βαριορριζικόν, τί πικρομοίρα ποῦ 'μαι.
 40 Γιὰ σούκου σκότωσ' τὸ θεριὸ γιὰτὶ πολλὰ φοῶμαι».
 Σηκώνετ' ἀνατολικά τσαὶ κάμνει τὸ σταυρὸν του,
 μιὰν κονταριάν τὸ πέταξεν τσ' ἔκωνεν τοῦ λαιμόν του.
 Μιὰν κονταριάν τὸ πέταξεν ἀνάμεσα στὸ στόμα,
 τσ' ἔκαμεν τάραξην πολλὴ στὶς πέτρες τσαὶ στὸ χῶμα.
 45 Τσαὶ ξαναδευτερώωνει τὴν τσεφαλήν του κόβει,
 τσ' αἱ κόρ' ἀποῦ τὸφ φόον της κράζει τὸν ᾄη Γιώργη.
 Αἱ ᾄης Γιώργης τό 'κουσεν, πολλὰ τοῦ κακοφάνη.
 «Κόρη, ποῦ τό 'βρες τῶνομαν, τσαὶ πῶς τὸ ἀθθιβάλλεις;
 — Τὴν ὥραν ποῦ τσοιμήθητσεσ ἦρτ' ἓνα πελιστέρι,
 50 τσ' ἐκράτειεν τίμιο σταυρὸν εἰς τὸ δεξίν του σ'έρι.
 Στὴ μέσην ἔγραφ' ὁ σταυρός, ἐβίβα σ' ᾄη Γιώργη.
 Ὅπου πιστεύγει στ' ὄνομαν ποτὲ δὲ μετανοιῶννει.
 Περικαλῶ, ξενάτσι μου, πῶς λέσιν τῶνομα σου,
 γιὰ νὰ καλέση τσύρης μου ἐσὲν τὴν ἀφφεντιά σου.
 55 — Γιώργης στρατιώτης λέομαι, ἀφ' τὴν Καπαδοκία,
 μ' ἀντὶς νὰ κάμη κάλεσμαν, ᾄς χτίση ἐκκλησία,
 τσαὶ μέσα νὰ 'ν' ἀκόνισμα στ' ἄλεβον καβαλλάρη,
 ἀρματωμένο μὲ σπαθὶν τσαὶ μ' ἀργυρὸν κοντάρι».

ΣΗΜ. Στ. 32 εὔτο = τοῦτο· τᾶεργιο = τὸ ἄγριον. — 37 ἐσάχτην = ἐσεῖ-
 σθη, ρ. σάζομαι (σεῖομαι, κινουμαι). — 57 ἀκόνισμα = εἰκόνισμα, εἰκὼν ἀγίου·
 τ' ἄλεβον = τὸ ἄλογον, ὁ ἵππος.

Λ

(Κορίνθου)

- Ἄγιε μου Γιώργη μάρτυρα, πρῶτε μου καβελλάρη,
 ἄρματωμένος με σπαθὶ καὶ με χρυσὸ κοντάρι.
 Στοιχειὸ μᾶς φανερώθηκε σ' ἓνα βαθὺ πηγάδι,
 ἀνθρώποι τοῦ δειπνοῦσανε πᾶσα πρωὶ καὶ βράδυ.
- 5 Μιὰ μέρα δὲν τοῦ πήγανε ἄνθρωπο νὰ δειπνήση,
 σταλιὰ νερὸ δὲν ἄφηκε τὸν κόσμον νὰ ποτίσῃ.
 Καὶ τὰ μπουλέτα ρίζανε τίνος μέλλει νὰ πέσῃ.
 Καὶ τὰ μπουλέτα ἐπέσανε εἰς τὴ βασιλοπούλα,
 ὅπου τὴν εἶχε ὁ βασιλιᾶς μονάχη κι ἀκριβοῦλα.
- 10 Κι ὁ βασιλιᾶς ποῦ τᾶκουσε, πολὺ τοῦ βαρυφάνη·
 χτυποῦσε τὸ κεφάλι του μ' ἓνα μαῦρο λιθάρι.
 Κ' εὐτὺς τὸ βῆμ' ἀνέβηκε καὶ εἶπε.....
 «Πᾶρτε τὴ βασιλεία μου, τὴν κόρη μου ν' ἀφήσθε».
 Καὶ ὁ λαὸς ἐφώναξε κατὰ τοῦ βασιλέα.
- 15 «Ἦ στέλνεις τὸ κορίτσι σου ἢ στέλνουμε καὶ σένα».
 Κι ἀμέσως ἐδιέταξε νὰ στολίστῃ σὺν νύφῃ,
 γὰ νὰ σταθῇ τοῦ λονταριοῦ πεσκέσι νὰ δειπνήσῃ.
 Κ' ἡ κόρ' ὅταν στολίζετο, ὅλα τὰ δέντρ' ἀνθοῦνε,
 καὶ τὰ πουλάκι' ἀπ' τὰ κλαδιὰ νὰ γλυκοκελαϊδοῦνε.
- 20 Καὶ τὸ πηγάδι διάβηκε, βλέπ' ἓνα καβαλλάρη,
 ἄρματωμένο με σπαθὶ καὶ με χρυσὸ κοντάρι.
 «Γιὰ φεύγα, φεύγα, ἀφέντη μου, φεύγα ν' ἀπὸ τὰ μένα,
 νὰ μὴ σὲ φάῃ τὸ στοιχειὸ ποῦ θὰ μὲ φάῃ καὶ μένα».
 Ὅλίγῃ ν' ὥρα πέρασε καὶ τὸ πηγάδ' ἀφρίζει,
- 25 κι ὁ λιόντας ὄντα ν' ἐβγαίνει τὰ δόντια τ' ἀκονίζει
 «Γιὰ φεύγα, φεύγα, ἀφέντη μου, φεύγα ν' ἀπὸ τὰ μένα,
 νὰ μὴ σὲ φάῃ τὸ στοιχειὸ ποῦ θὰ μὲ φάῃ καὶ μένα».
 Τᾶλογο καβαλλίκεψε καὶ τὸ κοντάρι βγάνει.
 Μία τοῦ δίνει στὴ καρδιὰ καὶ ἄλλη μιὰ στὸ στόμα,
- 30 καὶ τᾶλογο περίπλεξε τὰ πισινά του πόδια.
 «Γιὰ πές μου, πές μου, ἀφέντη μου, πῶς λένε τῶνομά σου,
 νὰ κάμῃ κι ὁ πατέρας μου καλὸ στὴν ἀφεντιὰ σου.
 — Ἄν κάμῃ κι ὁ πατέρας σου καλὸ στὴν ἀφεντιὰ μου,
 ἃς βάλῃ γρίβο τᾶλογο κι ἃῃ Γιώργη τῶνομά μου».

Ν

(Στεμνίτσης τῆς Γορτυνίας)

Ὁ Δράκος τοῦ πηγαδιοῦ ἐπῆγε σκλάβωσε μιὰ βασιλοπούλα γιὰ νὰ τὴ φάη,
καὶ ὁ

ἄη Γιώργης ἐξαγνάντησε μὲ τὸ ἄτι του καβάλλα.
Ἄσπρος εἶναι, ἄσπρα φορεῖ, ἄσπρο εἶν' καὶ τᾶλογό του.

Καὶ ἡ βασιλοπούλα φώναζε

φύγε, φύγε, ἀφέντη μου, τί ὁ Δράκος θὰ σὲ φάη.

Μὴ φοβᾶσαι

ἐγὼ θελᾶ σὲ σώσω
καὶ ἀπὸ τοῦ Δράκου τὸ στοιχειὸ θενὰ σὲ ἐλευτερώσω...
Ἀφέντης εἶσαι.... ἀφέντη καβελλάρη
ἀρματωμένος μὲ σπαθὶ καὶ μὲ χρυσὸ κοντάρι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

(Ἀγγελοκάστρου)

ΑΘΗΝΩΝ

- Ἀφέντη μ' ἄη Γιώργη <μου> καὶ γριβοκαβαλλάρη,
ἀρματωμένος μὲ σπαθὶ καὶ μ' ἀργυρὸ κοντάρι.
Θηριό εἶχαμε στὸν τόπο μας σ' ἓνα βαθὺ πηγάδι,
ἀνθρώπους τὸ ταῖζαμε πρωί, γιόμα καὶ βράδυ.
- 5 Καὶ μιὰ βραδιὰ δὲν τοῦ ἔδωσαν ἀνθρώπους γιὰ νὰ φάη,
σταλιὰ νερὸ δὲν ἄφησε τὸν κόσμον γιὰ νὰ πάρη.
Τὰ μπουλετιά ἐρρίζανε, τίνος μέλλει νὰ πέση,
νὰ πάη τὸ κορμάκι του τοῦ λιονταριοῦ πισκέσι.
Τὸ μπουλετί της ἔπεσε σὶ μιὰ βασιλοπούλα,
- 10 ὅπου τὴν εἶχ' ὁ βασιλιάς μονάχη κι ἀκριβοῦλα.
Κι ὁ βασιλιάς σὰν τ' ἄκουσε αὐτὸν τὸν λόγο εἶπε.
«Ὅλο τὸ βιό μου πᾶρτε τον καὶ τὸ κορίτσ' ἀφήστε».
Σὰν κίνησ' ὅλος ὁ λαός, πάει στοῦ βασιλέα.
«Ἡ στέλνεις τὸ κορίτσι σου ἢ στέλνουμε καὶ σένα.
- 15 — Πᾶρτε το <καὶ> στολίστε το, στολίστε το σὰ νύφη,
νὰ πῆτε καὶ τοῦ λιονταριοῦ γλυκὰ νὰ τὸ μασήση».
Τὸ πῆραν, τὸ στολίσανε, τὸ κάμανε σὰ νύφη,
τὸ πῆγαν καὶ τ' ἀφήσανε στὴν ἔρημη τὴ βρύση.
Κι ὁ ἄη Γιώργης σὰν τ' ἄκουσε, τρέχει νὰ τὸ γλυτώση,
- 20 νὰ μὴ τὸ φάη τὸ θηριό, νὰ τὸ ἐλευθερώση.

- Φόντας ἐζύγωσε κοντὰ εἰς τὴ βασιλοπούλα,
 ἀναστενάξει θλιβερά μέσα ἀπὸ τὴν καρδοῦλα.
 «Ποῦ ἦρθες δῶ, ξενάκι μου, ξένε μ' ἀπὸ τὰ ξένα,
 ποῦ θὰ σὲ φάῃ τὸ θηριό ποῦ θὰ μὲ φάῃ καὶ μένα;
 25 — Σώπα, βασιλοπούλα μου, κ' ἐγὼ θὰ σὲ γλυτώσω,
 καὶ δὲ σὲ τρώει τὸ θηριό, θὰ σὲ ἐλευθερώσω.
 — Φεύγα, ξένε μ', ξενάκι μου, <καὶ> σύρε στὴ δουλειά σου,
 νὰ μὴ σὲ φάῃ τὸ θηριό, κρῖμα στὴ λεβεντιά σου».
 Κι ὁ ἅγιος ἀκούμπησε στὰ γόνατά της πάνω.
 30 «Φόντας θ' ἀνέβῃ τὸ θηριό, κρίνε μου, σήκ' ἀπάνω».
 Καὶ τὸ θηριό σὰν ἐβγαίνει, ἐτρέμανε τὰ γνέφη,
 κ' ἡ κόρ' ἀπὸ τὸ φόβο της στὴν ἀγκαλιά του πέφτει.
 Κι ὁ ἅγιος ἐσηκώθηκε κι ἀρπάζει τὸ κοντάρι,
 μιὰ κονταριά τοῦ ἔδωκε ἀπάνω στὸ κεφάλι.
 35 «Πές μου, ξένε μ', ξενάκι μου, πῶς λένε τ' ὄνομά σου,
 νὰ πάω νὰ ποῦ τοῦ κύριου μου γιὰ τὴν παλληκαριά σου.
 — Σύρε νὰ πῆς τοῦ κύριου σου νὰ οἰκιάσῃ ἐκκλησία,
 νὰ νομασθῇ τ' ἄῃ Γιωργιοῦ ἀπ' τὴν Καπαδοκία·
 στὴ μέσ' ἀπὸ τὴν ἐκκλησὰ νὰ οἰκιάσῃ καβαλλάρη,
 40 ἀρματωμένον μὲ σπαθὶ καὶ μ' ἀργυρὸ κοντάρι».

ΣΗΜ. Ὁ προτασσόμενος ἀστερίσκος σημαίνει ὅτι τὸ κείμενον δὲν εἶναι
 χρήσιμον εἰς γλωσσικὰς μελέτας, διότι ἡ καταγραφή αὐτοῦ δὲν ἐγίνε μετὰ τῆς
 προσηκούσης ἐπιμελείας πρὸς διατήρησιν ἀπαραλλάκτων τῶν γλωσσικῶν τύ-
 πων. — Αἱ μεταξὺ ἀγκυλῶν συλλαβαὶ ἢ λέξεις παρελείφθησαν ἐκ παραδρομῆς
 ὑπὸ τοῦ καταγράψαντος τὸ ἄσμα.

Στ. 30 κρίνε μου = εἰπέ μου, φώναξέ μου.

Υ

(Αγ. Γεωργίου Νηλείας)

- Ἄῃ Γιώργ' ἀφέντη μου κι ὁμουργι καβαλλάρη,
 ἀρματουμένι μὲ σπαθὶ κι οὐλόχρυσου κοντάρι,
 σὰν ἄγιους μοιάζεις στὴ θουργιά, σὰν Κύριους στὴ θιότη,
 στὴ δόξα κι στὴ δύναμη θέλουν νὰ σ' ἀμφιβάλλουν,
 5 σὰν τοῦ θηριό ποῦ σκοτόουσις, τοὺν δράκουν τοὺν μιγάλουν,
 ποῦ βρίσκουνταν στὴ χώρα μας, κάτου σ' ἓνα πηγάδι,
 κι ἀνθρώποι τοῦ ταῖζανι κάθι πουρνὸ κι βράδυ·
 κι ὅποια μέρα δὲν τῷδουναν ἀνθρουπου νὰ δειπνήσῃ,
 σταλιά νιρὸ δὲν ἔδουνι τὴ χώρα νὰ δρυσίσῃ.

- 10 *Κὶ ρίχνανι τὰ μπουλιτιά κὶ σ' ὁποιοὺν τύχ' νὰ πέση,*
ἔστειλνι τοῦ πιδάκι του τοῦ δράκουντα πισκέσι.
Ἐξέπισι τοῦ μπουλετὶ σὶ μιὰ βασιλοπούλα,
ὅπου τὴν εἶχ' ἡ βασιλιάς μαναχουρηγοπούλα.
Κ' ἡ βασιλιάς σὰν τᾶκουσι αὐτὸν τοῦ λόγουν εἶπι.
- 15 «*Οὐλοῦ τοῦ βιό μου πᾶρτι του κὶ τοῦ πιδὶ μ' ἀφήστι.*
Πουλὺς λαὸς σηκώννι κὶ λέει στοῦ βασιλέα.
«Γιὰ στέλνεις τοῦ πιδάκι σου, γιὰ στέλνουμε ἰσένα.
— Στουλίστι τοῦ πιδάκι μου κὶ φκειάζτι του σὰ νύφη,
κὶ στεῖλτι του τοῦ δράκοντα πισκέσι νὰ δειπνήση».
- 20 *Κ' ἡ ἄη Γιώρς σὰν τ' ἄκουσι, πάει νὰ τοῦ γλυτώση.*
Ἀπὸ σιμὰ τοῦ χιριτάει, 'π' ἀλάργα τοὺν συντχαίνει.
«Φεύγα, ξινάκι μ', ἀπὸ δῶ γιὰ νὰ μὴ φάη κὶ σένα,
αὐτὸ τοῦ ἄγριου τοῦ θιριό ποῦ θὰ μὴ φάη κὶ μένα.
— Ἄφσι μι ν' ἀπουκοιμηθῶ στὴ σέλλα μου ἀπάνου,
- 25 *κ' ἰγὼ σκουτώνου τοῦ θιριό, τοῦ δράκουν τοῦ μεγάλου.*
— Αὐτὰ τὰ λές, ξινάκι μου, νὰ μὴ παρηγορήσης,
σὰν πᾶρ' νὰ ἔβγη τοῦ θιριό, θὰ σπύνης νὰ μ' ἀφήσης».
Σὰν πῆρι νὰ βγῇ τοῦ θιριό, ἡ κόρη ἀνατρέχει.
«Σήκου κὶ σκότους' τοῦ θιριό ποῦ πᾶς πᾶς δὲ φουβᾶσι».
- 30 *Σηκώννι ἀνατολικά κὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ κινεῖ,*
κὶ τοῦ κουντάρι τ' ἀδραξὶ κὶ στοῦ λιμοῦ τοῦ βάνει.
Κ' ἡ κόρ' ἀπὸ τοῦ φόβου τῆς φώναζε Ἀηγιώρη!
«Ποῦ τοῦ 'βρις, κόρη μ', τ' ὄνομα κὶ τοῦ παριλαβαίνεις;
— Πουτώρας ποῦ κοιμώστανι, ἦρθ' ἕνα πιριστέρι,
- 35 *κὶ βάσταῖ τίμιουν σταυρὸ μέσ' στοῦ διζὶ τοῦ χέρι,*
κ' ἔγραφι μέσα ἡ σταυρός, ἐβίβα σ' Ἀηγιώρη.
— Ἄιντι, κόρη μ', στὴ μάννα σου, ἄιντι κὶ στοὺς γουνεῖς σου,
κὶ πές τους πῶς σοῦ χάρισα σήμερα τὴ ζουή σου».
Κ' ἡ κόρη τοὺν ξαναρουτάει. «Ποῦθ' εἶνι ἡ γινιά σου,
- 40 *γιὰ νὰ σοῦ κᾶν' ἡ ἀφέντης μου χάρισμα ν' ἀφιντιά σου;*
— Σὰ θέλῃ ἡ ἀφέντης σου χάρισμα νὰ μ' χαρίση,
ἄς πιάσ' νὰ φκειάσ' μιὰ ἀκκλησιά, μιὰ ἀκκλησιὰ στουρίση,
νὰ γράψ' Χριστὸ κὶ Παναγιὰ κι Πρόδρομ' Ἀηγιάννη,
κὶ στὴ διζιά τῆς τὴ μιριά νὰ γράψῃ καβαλλάρη,
ἀρματουμένουν μὴ σπαθὶ κι οὐλόχρυσου κουντάρι».

ΣΗΜ. Στ. 4 ἀμφιβάλλουν = ἀναθιβάλλουν (διηγοῦνται, ἐκθέτουσιν). Ὁ G. Meyer (Byz. Zeitschrift 1894 III, 156-7) ἂν καὶ ἡγνόει τὴν χρῆσιν τοῦ ἀμφιβάλλω ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης, εὐστόχως δ' ὁμως ἐζήτησε νὰ ἐξηγήσῃ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἀναθιβάλλω ἢ ἀθιβάλλω ἐκ συμφυρμοῦ τοῦ ἀντιβάλλω καὶ ἀμφιβάλλω.

*Ψ

(Βάρνης)

- Καὶ βρέθηκε στὴ χώρα μας ἓνα ξηρὸ πηγάδι·
 ἀνθρώποι τὸ ταῖζανε κάθε σαββάτο βράδυ.
 Σηκώθηκαν οἱ φτωχοὶ ἀπάνου στοὺς ἀρχόντους.
 «Ὡς πότε θὰ δίδουμεν ἐμεῖς νὰ πίνουν οἱ ἀρχόντοι,
 5 ἃς ρίζουμε τὸ μπουλετὶ νὰ διοῦμ' σὲ ποιὸν θὰ πέση».
 Καὶ ἔπесе τὸ μπουλετὶ σὲ μιὰ βασιλοπούλα,
 ὅπου τό 'χε ἡ μάνα της μονάχη ρηγοπούλα.
 Ὅλον τὸ βιό της ἔδινε κι ὅλην τὴν καταριά της,
 ν' ἀφήσουν τὸ παιδάκι της καὶ ἄλλονε νὰ πάρουν.
 10 Πολὺς λαγὸς μαζεύθηκεν ἀπκάτου τοῦ βασιλέα.
 «Γιὰ δὸς μας τὸ παιδάκι σου, γιὰ παίρουμε ἐσένα.
 — Στολίστε τὸ παιδάκι μου καὶ κάμετέ το νύφη,
 καὶ πάνετέ το στὸ θηριὸ νὰ φάη, νὰ δειπνήση».
 Τὸ πήγανε, τὸ ἄφησαν ἐκεῖ εἰς τὸ πηγάδι.
 15 Ἀπὸ μακριὰ νε ἔρχεται, πάει κοντὰ καὶ λέει.
 «Φύγε, φύγε, ξενάκι μου, φύγ' ἀπ' ἐδῶ καὶ πέρα,
 μὴ ἔβγη τώρα τὸ θηριό, φάει καὶ σὲ καὶ μένα.
 — Ἀπλῶς τὰ γονατάκια σου νὰ κοιμηθῶ λιγάκι,
 κι ὄντας ἔβγη τὸ θηριό, θέλω νὰ με ζυπνήσης.
 20 — Ζύπνα, ζύπνα, ξενάκι μου καὶ τὸ θηριὸ ὀρμάει».
 Μιὰ κονταριά τὸ ἔδωσε καὶ κόπηκ' ὁ λαιμὸς του.
 «Πές με, πές με, ξενάκι μου, πῶς λένε τὸνομά σου,
 νὰ πὰ νὰ πῶ στὸν πατέρα μου, νὰ διῶ τί θὰ σὲ κάμη.
 — Γιώργη στρατιώτῃ μὲ λαλοῦν μέσ' στὴν Καππαδοκία.
 25 Νὰ πῆς εἰς τὸν πατέρα σου νὰ χτίσῃ ἐκκλησία,
 καὶ μέσ' στὴ μέση στὴν ἐκκλησίᾳ νὰ βάλῃ ἄη Γιώργη,
 ἀρματωμένο μὲ σπαθὶ καὶ μὲ χρυσὸ δοξάρι».

*Ψ₁(Σαράντα Ἐκκλησιῶν⁹⁹)

Ἐφέντη μ' ἄη Γιώργη μου, ἐφέντη μ' καβαλλάρη,
 ἀρματωμένος μὲ σπαθὶ καὶ μὲ χρυσὸ κοντάρι.

99. Ἡ παραλλαγή αὕτη, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς διατριβῆς, μοὶ ἐδόθη ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ μου κ. Πολυδώρου Παπαχριστοδοῦλου δ.φ., γράψαντος αὐτὴν καθ' ὑπαγόρευσιν γυναικὸς ἐκ Σαράντα Ἐκκλησιῶν, ἥτις φαίνεται δὲν ἐνθυμεῖτο καλῶς τὸ ἄσμα, καὶ ἐκ τούτου καὶ ἐφθαρμένον εἶναι καὶ πολλὰ παρουσιάζει χάσματα.

- Τὰ μποῦνε ὅλα πέσανε ἐκεῖνο του δὲν πέσει...
- θα πάγη τὸ παιδάκι μου στὸν Δράκοντα πεσκέσι.
- 5 Μιὰ στιγμή δὲν ἀπερνᾶ, κάθε πρωὶ στὴν ὥρα,
ποῦ δὲν ἀφήνει τὸ νερὸ νὰ πάγη μέσ' στὴ χώρα.
Καὶ ἡ βασίλισσ' ἀπαντᾶ.
«Ἀφήστε τὸ παιδάκι μου τὸ μόν' καὶ μοναχό μου
καὶ πάρετε τὸν βιό μου».
- 10 Κι ὁ Δράκος ἀποκρίθηκε. «Δὲν θέλουμε τὸ βιό σου,
μόν' θέλω τὸ παιδάκι σου τὸ μόν' καὶ μοναχό σου».
Τὸ πῆραν καὶ τὸ πῆγαιναν στοῦ πηγαδιοῦ τὰ χεῖλια,
καθῆσαν καὶ τὸ ἔδεσαν μὲ τὴ χρυσῇ ἀλυσίδα.
«Στάσου, στάσου, σὺ κόρη μου, στα γόνατά μ' νὰ πέσης
- 15 καὶ ὅταν ἔρτη τὸ θεριὸ ἐγὼ θὰ σὲ γλυτώσω.
— Αὐτὰ τὰ λόγια μὲ τὰ λὲς νὰ μὲ παρηγορήσης,
καὶ ὅταν ἔρτη τὸ θεριὸ θὰ πηγαίνης θὰ μ' ἀφήσης».....
«Σήκω, σήκω, ἀφέντη μου, καὶ τὸ νερὸ ἀφρίζει
καὶ ὁ Δράκοντας τὰ δόντια του γιὰ μὲνὰ τὸ τροχίζει».
- 20 Σηκώθηκε ἀνατολικά, μιὰ τὸ σταυρὸ τοῦ κάνει,
μιὰ κονταριά τὸν ἔδωκε στὸ στόμα τὸν εὗρηκε,
κόφτει καὶ τὴν κορδέλλα του, κόφτει καὶ τὸ λαιμό του.
Πῆρε τὴ βασίλει τὴν κόρ', τοῦ βασιλέ τὴν πάγει.
«Μά, βασιλέ μ', τὴν κόρη σου, κράτησε καὶ τὸ βιό σου,
- 25 ἔχε καὶ τὸ παιδάκι σου τὸ μόν' καὶ μοναχό σου.
— Πές με, πές με πῶς λέγεσαι, πῶς εἶναι τὸ νομά σου,
θέλω νὰ κάμω κάλεσμα καὶ πρὸς τὴν ἀφεντιά σου.
— Ἄν θέλῃς νὰ κάνῃς κάλεσμα, στήσε μιὰν ἐκκλησία,
ζερβὰ νὰ βάλῃς τὸ Χριστὸ δεξιὰ τὴν Παναγία,
- 30 καὶ μέσ' στὴ μέσ' τὴν ἐκκλησιὰ νὰ κάνῃς καβαλλάρη».
Τὸν ἅγιον Δημήτριο, πολὺ νὰ τὸν δοξάζετε.
Τὸν ἅγιο Γεώργιο νὰ τὸν πολυχρονᾶτε
γιὰ τὸ θεριὸ ποῦ σκότωσε, τὸ Δράκο τὸν μεγάλο.